

RODOKMEN

ČASOPIS PRO RODOPIS, ZNAKOSLOVÍ A OSTATNÍ POMOCNÉ VĚDY HISTORICKÉ

ЖУРНАЛ ДЛЯ ГЕНЕАЛОГИИ И ГЕРАЛЬДИКИ

GAZETA DLA GENEALOGII I HERALDIKI

MAGAZIN OF THE GENEALOGY AND HERALDRY

REVUE POUR GÉNÉALOGIE ET HÉRALDIQUE.

ZEITSCHRIFT FÜR SIPPENFORSCHUNG UND WAPPENKUNDE

SCRIPTA DE GENEALOGIA ET HERALDICA

O B S A H: Karel Schwarzenberg: České tituly. — Jan Muk: Z kroniky rodu Klavíkova a Zátkova. — Václav Bartůněk: Pražský arcibiskup Karel Lamberk (1606—1612) ve výru starostí a společenských závazků. — Václav Polák: Slovanská složená jména osobní. — Jan Lintner: Podání na statku Přehořovském a Brandlinském v letech 1725—1728. — Václav Bartůněk: Nejstarší oddací matrika farního úřadu u sv. Jakuba v Praze I. — K sňatku v anglické královské rodině. — Kristian Turnwald: O heraldické zásadě »kov na kov«. — Literatura. — Zprávy. — Dotazy. — Odpovědi.

Svaz přátel rodopisu v Praze

Praha I. Národní tř. 25 n. (založeno 1938) jest spolkem v smyslu zákona spolkového. Sdružuje badatele a zájemce o rodopis a příbuzné vědní obory (heraldiku, sfragistiku, numismatiku atd.), sprostředkuje výměnu zpráv a badání v matrikách a archivech, pomáhá svým členům při sestavení jejich genealogických prací, pořádá přednášky a kurzy, půjčuje knihy ze své knihovny, spravuje archiv rodokmenů, vývodů, životopisů, rodových dějin, znaků, pečetí a listin. — Zápisné jednou pro vždy Kčs 5.—. — Roční příspěvek Kčs 80.—, v čemž jest obsaženo předplatné na časopis »Rodokmen«, vycházející 4x ročně o 16 až 32 stranách. — Roční příspěvek Kčs 20.— pro členy, kteří si nepřejí časopisu. — Účet u Pošt. spořitelny Praha 302.760.

Vydavatelské družstvo Rodokmen v Praze

zapsané společenstvo s ručením obmezeným, Praha I, Národní 25 n. (založeno 1945) jest družstvo ve smyslu zákona o společenstvích z r. 1873. Jest spravováno týmiž činovníky jako »Svaz«, jehož jest sesterskou přidruženou korporací, opatřuje peněžní prostředky, spolupracuje se »Svazem« ve všech směrech a chystá vydávání publikací též z jiných oborů, než rodopis (např. numismatika, místopis, kulturní dějiny, vlastivěda atd.). — Zápisné Kčs 5.— jednou pro vždy. — Výše jednoho podílu, který zůstává majetkem upisovatele, Kčs 50.—. Upsati možno i více podílů. Účet u Pošt. spořitelny Praha 55560.

RODOKMEN

Ročník II. - číslo 2. - V Praze dne 1. října 1947

Casopis pro rodopis, znakovloví a ostatní pomocné vědy historické. — Nakladatel: Vydavatelské družstvo »Rodokmen«, zapsané spol. s r. o. v spolupráci se »Svazem přátel rodopisu v Praze«. — Novinová sazba povolena ředitelstvím pošt a telegr. v Praze pod č. j. I A-7-2372-OB-46. — Dohlédací poštovní úřad Praha 25.

Řídí redakční kruh. — Adresa redakce a zasílání recens. výtisků: Praha I., Bartolomějská 9 n. — Administrace: Praha I., Národní tř. 25. n. — Tiskne Emil Vychner, Praha-Břevnov 201. — Vychází 4x ročně. — Roční předplatné Kčs 80.—. — Před úřady odpovídá za redakci předseda družstva Karel Vyšín, Praha, Michle, Táborská 160. n. Telefon 98-101. — Rukopisy se nevracejí. — Za obsah článků odpovídají autoři článků. — Otisk článků a obrázků dovolen jen se svolením vydavatele a s přesným udáním pramene.

Karel Schwarzenberg: České tituly.

V následujícím líčení má být podán vývoj šlechtických tříd v Čechách a na Moravě, jelikož právě ve věcech šlechty tyto země tvořily jednotu pod společným nejv. zem. maršálkem; k ostatním zemím Koruny české má být přihlášeno pouze pokud jejich poměry mají význam pro vývoj českomoravské šlechty. Kdežto práva městská v českých zemích se vyvinula zcela na základě německého práva — vždyť nejstarší městské obce nebyly než osadami německých živnostníků pod ochranou zeměpanských hradů¹⁾ — vykazují právní poměry šlechty ráz zcela odlišný.²⁾ Scházejí hlavně dvě základní zřízení německé šlechty. Až na výjimky, z nichž jednu tvořil kraj loketský, záhy německojazyčný³⁾ schází lenní poměr a jeho odstupňování.⁴⁾ Schází německá zásada rovnorodnosti a vůbec rozdělení na »Heerschildy«, rodoslovná základna, rozlišení svobodně urozených⁵⁾) Proto zde původně stupně šlechtictví jsou zařízeními společenskými a nikoli právními. Majitel statku naleží nižší šlechte, stavu rytířskému, čili vladickému, majitel velkostatku pak kruhu pánu, který se během XIII. a XIV. století vyhranil v odlišený stav. Mohou zde zůstat stranou otázky o původu této panské vrstvy — vzestup v knížecích službách, kmenové náčel-

nictví nebo cizí, tedy germánští nebo avarští⁶⁾ bojovníci — a o původních správních a vojen-ských jejích náležitostech. Nad tímto panským stavem, vyšší šlechtou, stáli jenom biskupové a panující rod. Z biskupů sice pražský dostal od císaře Fridricha I. titul říšského knížete; nebylo ho však výslovně užíváno, zejména proto, že s ním nebyla spojena žádná říšská léna. Členové panujícího rodu vesměs užívali knížecího titulu a zvali se případně podle svých údělů. K tomu přistoupila brzy před koncem přemyslovského rodu jeho nemanželská větev, pro níž bylo vytvořeno údělní knížectví z Opavska, tehdy ještě moravského. Nutno podotknout, že český jazyk původně nečnil rozdílu mezi hodností vévodskou a knížecí; jak knížata česká, tak i slezská z rodu Piastovců užívala obojího titulu bez rozdílu. Kde je za císaře Karla IV. řeč o českých knížatech, dlužno jimi rozumět královský rod, biskupy a slezská knížata, a případně i říšská knížata pokud drže-la česká léna.

Již za Lucemburků často vydávala říšská kancelář erbovní listy českým obyvatelům; zvláště se rozmnožily za císaře Fridricha III., který jich uděloval spousty i jinde v Německu a v Italií. Také zemi moravské a městu Praze udělil polepšení znaku; Kladsko pak povýšil na hrabství, a synové krále Jiřího Poděbradského, kteří Kladsko přijali 1465 od svého otce v léno a měli od něho dostat slezské knížectví minsterberské, byli císařem povýšeni na knížata. Tyto akty a jiné, které dílem nemají obdobu,⁷⁾ lze snadno vysvět-

¹⁾ Jazyk těchto obchodních osad tedy neznamená německou povahu země samé, a jen zeměpanská ochrana jim umožňovala život.

²⁾ Šlechta, svobodná vládnoucí třída, má tedy ráz neněmecký, český.

³⁾ Řečeno německojazyčný a ne německý, aby nevznikla pochybnost o právní příslušnost toho kraje k Čechám.

⁴⁾ Podstatný rozdíl jest ten, že v Čechách nebylo dědičných hrabství.

⁵⁾ Ve skutečnosti ovšem bylo hleděno přísně na to, aby se rytíři a také páni ženili jen mezi sebou, ale nebylo o tom v Čechách zákona.

⁶⁾ Germánští a avarští dobyvatelé jmenováni vedle sebe ne bez úmyslu.

⁷⁾ Není jindy v českých dějinách příkladu, aby české město dostalo erb z říšské kanceláře, nebo český rod byl povýšen císařem do panského stavu, jako se stalo tehdy Lobkovicům.

lit obtížnou politickou situací krále Jiřího. Dát svému rodu a svým poddaným prokázat tolík milostí světskou hlavou křesťanstva, muselo být pro něho tím cennější, čím více se zhoršoval jeho poměr k papeži. Než právě povýšením na hrabství bylo zahájeno odloučení kladské zemičky od Čech⁸⁾ a tak na konci XV. století zůstal panský stav nejvyšším šlechtickým titulem v Čechách. Pod ním stál stav rytířský; avšak rodové přijati do něho nově nebylo — do třetího kolena zváni rytíři, nýbrž panovníci. Če níže stáli erbovníci v královských městech, kteří úplně odpovídali patricijským rodům v Němcích a snadno mohli získat rytířský stav. Jenže udělení vyššího a nižšího šlechtictví nebylo královským právem, nýbrž dělo se tehdy, ovšem za součinnosti královny, přijímáním do stavu rytířského nebo panského. Ten-to zejména nepřijímal ani na královu přímluvu rád nových rodů, a tyto musely již náležet rytířskému stavu. Tím méně pak měl panský stav v úmyslu dopustit králi udělení vyššího stavu, zavedení nových titulů. Když se tudíž v Čechách zakoupil rod z Hardeggu, právě povýšený do hraběcího stavu, bylo to roku 1502 příležitostí, aby král Vladislav II. stvrzil, že říšský hrabě v Čechách má náležet ke stavu panskému a nemá mít žádné přednosti před jinými pány. Když pak později nejv. kancléř český, Jindřich Rous z Plavna, který měl jakožto purkrabě míšenský pořadí říšského knížete, na základě toho požadoval pořadí před pánum z Rožmberka, prvním v Čechách, dostal za pravdu tento a v Zemském zřízení z r. 1549 stanoveno, že rodu pánu z Plavna má být ponechán jeho knížecí titul, nemá však být zaveden zvláštní stav knížecí.

Během XVI. století, doby to stavovského státu, neměli tedy králové možnosti udělat tituly a čestí pánové neměli důvod, aby se ucházeli o tituly sv. Římské říše. Již r. 1608 však počíná získání říšského knížecího titulu Lichtenštejnů, které ovšem pokračovalo jen postupně, a r. 1613 se Karel z Lichtenštejna stal vévodou opavským. Tím poprvé rod nepanovnického původu získal českou knížecí hodnost. Avšak i arcibiskupům pražským byl 1603 jejich knížecí stav potvrzen pro říši i české země.

Všechny právní poměry v Čechách, a zejména šlechtické, došly změny bitvou bělohorskou. Bylo třeba vítězovy věrné odměnit nejen statky časnými, nýbrž i poctami a hodnostmi. Nejpravděpodobnější bylo, udělit tyto z moci císařské, a to se i stalo. Mnoho rodin získalo české statky, anž by jejich tituly byly uděleny i z české kanceláře. Ptáme se tedy, proč tento způsob nevezvšeobecněl, nýbrž naopak zase zmizel. Přičin pro to je několik. Za prvé právě za okolnosti třicetileté války bylo lze se obávat, že císařská koruna nezůstane při domu

⁸⁾ Dokud tedy nebylo kladského hraběte, bylo Kladsko nespornou částí Čech.

Rakouském: bylo tedy v zájmu tohoto domu, aby nebyl pro povyšování svých služebníků odkázán na císařskou hodnost. Za druhé nedávno — za Rudolfa II. — se slezská knížata pokusila činiti si nároky na postavení říšských knížat a tedy samostatných zeměpánů⁹⁾ a při povyšování říšských knížat uvnitř Čech bylo možno se obávat něčeho podobného. Za třetí sama říše mohla dělat obtíže proti jmenování četných knížat nebo dokonce vévod. Za čtvrté — po předešlém případě rousovském — nebylo patrně snadno stanovit pořadí říšských hodností v Čechách. Proto tedy raději vláda udílela vedle říšských nebo i bez nich tituly české, to jest plynoucí z české kanceláře. Četná byla hrabata. Někdy, jako 1627 pro Černiny, byl propůjčen nejprve říšský hraběcí stav a pak český. Jindy, jako u Magnisů, bylo tomu opačně; jindy byl udělen jen český titul. Ale nezůstalo jen při stavu hraběcím. Když se Karel z Lichtenštejna byl stal vévodou, nemohli oba společníci jeho politické a finanční činnosti zůstat pozadu. Dostal tedy Albrecht z Valdštejna 1623 říšský, 1624 český knížecí, 1625 říšský, 1627 český vévodský titul pro Frýdlantsko, které držel jako české léno a dovezl vybudovat v polosamostatnou zemi. Než právě nemilé následky frýdlantské samostatnosti spolužpůsobily, že se napříště dbalo opatrnosti a výslovně poznamenalo v diplomech na stav knížecí, že dotyčná panství nemají právě ničím být odlišena od obyčejných deskových statků. Toto ustanovení se nalézá na př. ještě v diplomu knížat Hanavských z Hořovic v r. 1855. I kníže z Eggenberka se r. 1628 stal vévodou krumlovským. Ze při tom šlo o napodobení říšskoněmeckých forem, vidno již z podoby na př. Valdštejnova diplomu, jehož úvod se zmiňuje o Římské říši a císařském trůnu, prostě je opsán podle císařských listin. Rod Lichtenštejnský však, právě protože se mu tehdy ještě nezdářilo získat říšské knížectví, dal v r. 1633 pro Gundakara z Lichtenštejna povýšit jeho panství Krumlov na Moravě na české knížectví pod jménem Lichtenštejn. Takto tedy byl v Čechách zaveden stav hraběcí i knížecí, ač nebyl proveden návrh zmínti se zvláště o knížatech v korunovační přísaze. Pořadím byla knížata oddělena od ostatního stavu panského tím, že přišla před nejv. úředníky; jedině nejv. purkrabí jakožto náčelník tělesa stavů měl při korunovacích knížecí pořadí. I duchovních knížecích titulů přibylo. Nutno poznamenat, že čestina i teď a až do XVIII. století nerozlišovala mezi knížaty a vévodami. — Z řečeného je jasno, že není správné tvrzení, s nímž jsem se někde setkal, jakoby byl Hencklům byval udělen první hraběcí, Schwarzenbergům první knížecí titul v Čechách.

⁹⁾ Vláda Rudolfa II. odmítla rázně tento pokus udělat ze Slezska část říše; zdůrazněna tak jeho příslušnost k Čechám.

Uzákoněny byly nové poměry Obnoveným Zřízením Zemským Ferdinanda II. Do vyššího stavu povyšoval nyní — za formální součinnosti stavů — jedině král. Zachováno zůstalo rozdělení šlechty na stav panský — k němuž náleželi vévodové, knížata a hrabata — a stav rytířský s počátečním stupněm panošů. Brzy však tento stupeň zmizel tím způsobem, že ke konci vlády Ferdinanda III. začali udílet šlechtictví pouhé. Toto jednak bylo považováno za totožné se stavem panošů, tak že někdy — byť ne pravidelně — po třech pokoleních následovalo samočinné zařazení do stavu rytířského; jednak nastoupilo na místo pouhého udělení erbu, které nyní přestalo. »Elaboratum bohemicum« za Karla VI. tedy rozlišuje stav rytířský a pouhé šlechtictví, a na tom se konečně přestalo. Pominulo také v XVIII. století zřízení falckrabat, které se v XVII. století rozšířilo v Čechách na základě tamního pobytu říšské rady, bylo též přijímáno českou kanceláří, ale pak mu vláda bránila.

Spojení české kanceláře s rakouskou za Marie Terezie mělo za následek, že od r. 1753 bylo uděleno společné šlechtictví dědičných zemí. Arci formule se měnily: v r. 1799 je řeč o »šlechtictví veškerých česko-rakousko-německých zemí« a j. v. R. 1804 došlo dokonce k udělení pouze českého rytířství. Ježto pak arcikníže rakouský mohl sice mocí fridericianského privilegia udíleti stav hrabecí, ne však knížecí¹⁰⁾ bylo třeba i nyní tento udíleti jedině pro Čechy; k tomu byl dotyčným rodinám pravidelně přidáván říšský stav knížecí. Tak se stalo u druhorozených Schwarzenberků, u Kinských, Colloredů, Paarů, Clary, Palmů, Sulkovských. Za to tituly vévodské — krumlovský pro Schwarzenberky, roudnický pro Lobkovice, bělský pro Sulkowské — byly pouze české. Jako takové o sobě měly pořadí za říšskými¹¹⁾ tomu odpovídal pořádek titulů, na př. kníže ze Schwarzenberka, vévoda krumlovský. V r. 1773 došlo k dohodě mezi kanceláří říšskou a česko-rakouskou, která mimo jiná ustanovení, týkající se pouze zemí rakouských¹²⁾ stanovila tak: obyvatelé říše nemají být Čechami povyšováni do vyššího stavu, než jaký dostali od říše, a nazvájem. Obyvatelé říše mají v Čechách užívat svých titulů a příslušných vnějších pocit, ne však příslušných politických práv, a navzájem. Tato vzájemná rovnost ovšem platila jen pro šlechtitcví říšské, ne pro to, jež bylo uděleno pro jiné země

¹⁰⁾ Zeměpanská moc v Rakousích byla odvozena od císařské a tudíž omezena, kdežto moci svrchovaného krále českého se meze nekladly.

¹¹⁾ Poněvadž byl císař titulární hlavou křesťanstva, měly jeho pocty zásadní přednost před poctami jednotlivých států.

¹²⁾ Uznává tedy německá říšská kancelář, že rakousy jakožto říšské knížectví mají jiné právní pořízení nežli koruna česká.

domu Rakouskému. Tak rod Silva-Tarouca měl hodnost vévodskou v rakouském Nizozemí, na Moravě však dostal inkolát jen ve stavu hrabecí. Říšský knížecí stav Sinzendorfů pak vzala 1804 česko-rakouská kancelář na vědomí, ale v delším zásadním rozkladu¹³⁾ odmítla této rodině přiznat český knížecí stav bez českého udělení. Tyto zvyklosti působily i po přijetí rakouské císařské hodnosti a po konci římsko-německé říše. Císař František přijal rod Rohanů v r. 1808 »do knížecího stavu Našeho dědičného království českého a Našeho mocnářství«; vévodovi zákupskému byl 1818 jeho titul udělen na ten způsob, jako 1723 krumlovský Schwarzenbergům. Později byly i knížecí tituly propůjčovány jen z císařské rakouské moci, tak jako bylo od r. 1812 uděleno šlechtictví »císařství rakouského«.

Vidíme z tohoto líčení, kterak českomoravské tituly čím dále tím více sdílely vývoj německý. Vývoj ten byl v XVI. století zdržen stavovskou spoluvládou, v XVII. stol. uspíšen absolutní monarchií. Abychom pochopili stále bohatší odstupňování titulů, smíme připomenout, kterak v Prusku neopomenuli udělit Fridrich I. hned při svém korunování tituly hrabecí, Fridrich II. jakožto Nejvyšší a svrchovaný vévoda slezský tituly knížecí, jakožto skvělý výraz plnosti panovnické moci a k povzbuzení svých věrných.¹⁴⁾

Zbývá říci něco o českých jménech. Za starých dob užívaly české rody až i tří imen neboli titulů, které někdy byly totožné. První byl totiž vlastní šlechtický predikát podle rodného hradu — jméno se »z«. Pak bylo jméno dotyčné větve rodu — buď obyčejné příjmení nebo místní jméno na -ský. Tato koncovka sama znamená původ a je tedy hrubým nesmyslem psát »ze -ských«. Konečně se rodina psala po svém sídle nebo také po všech svých statcích. Přiležitostně vznikaly, jak řečeno, tvary jako »Dobřenský z Dobřenic a na Dobřenicích« — to pak odpovídalo německému »z a na«. Ježto pak ve starší době nebylo užíváno jiných titulů kromě panského, a tento titul — který se zpravidla překládá jako »svobodný pán« což historicky neodpovídá docela — byl

¹³⁾ Tento rozklad, neobyčejně památný v době habsburského absolutismu, vykládá zevrůběně právě tento rozdíl mezi Rakousy a českým státem.

¹⁴⁾ Tato věta obsahuje vlastní smysl článku. Totiž tak jako pruští panovníci udíleli vyšší tituly teprve tehdy, když získali svrchovanost, a na důkaz právě té svrchovanosti, tak starohýlé a odnikud neodvozené právo českých králi udíleti i nejvyšší tituly dokazuje svrchovanost Koruny české. Dále je jasno, že král pruský nebyl by mohl získat od této Koruny Slezko s titulem svrchovanosti, kdyby sama nebyla státem svrchovaným. — Jest tedy stupnice titulů v pobělohorských Čechách sice napodobením říšskoněmeckých způsobů, ale právě toto napodobení dokazuje, že Čechy byly neméně svrchované nežli Německo.

spojoval s pouhým příjmením, a poněvadž v Čechách nebylo lenní soustavy; proto i později vyšší tituly v Čechách vždy byly spojovány s příjmením. Budť tedy se jménem na »z« nebo, bylo-li vlastní příjmení rodu nebo větve, pak s tímto. Tedy hrabě Dobřenský, nebo není-li takového příjmení, hrabě ze Šternberka: ale nikdy podle majetku; tituly panství byly, pokud zapotřebí, připojovány za titulovaným příjmením jakožto »pán na Zásmukách« atd. Jen při titulech vévod-

ských je tomu jinak. Není českých vévod titulárních, nýbrž titul je vždy spojen s držením vévodství, a je od tohoto odvozen. Skoro jediný nikoli vévodský titul, spojený se jménem českého panství, je titul hraběte kynžvartského, který náleží knížeti z Metternichu. — Baronský a hraběcí titul náleží vždy všem členům rodiny, vévodský vždy jen majiteli; jsou knížecí tituly podle prrozenství, jako Kinských, a pro všecky potomky, jako Schwarzenberků.

Jan Muk: **Z kroniky rodu Klavíkova a Zátkova.**

(K 100. výročí narození Dr. Aug. Zátky 27. července 1847.)

Devatenácté století bývá označováno za století vítězství třetího městského stavu nad feudalismem, kdy vzdělané vrstvy měšťanské, osvobozené z hospodářských a kulturních pout středověku, zahajovaly nové období v dějinách lidstva i národů. Českému měšťanstvu přinesla tato nová doba ještě jiný úkol: zaujmout kladný poměr k národnímu hnutí probuzenskému a postavit se i do služeb této pokrovkové myšlenky devatenáctého století, vytvořit nové tradice českého společenského, politického i kulturního života i hledat a razit nové cesty k hospodářskému posílení národa.

Až budou zpracovány dějiny jednotlivých českých měst v devatenáctém století a zvláště jejich probuzení, teprve bude možno si utvářit přibližný obraz o ohromné práci, kterou vykonali v jednotlivých městech na tomto poli neznámí »zapadlí vlastenci«, kněží, profesoři, učitelé, lékaři, drobní živnostníci a řemeslníci, kteří většinou vyšli z domácího městského prostředí, neb okolních menších měst a městeček, odkud spíše mohli získat výšší vzdělání než děti poddaných sedláků. Budoucnost teprve ocení význam jednotlivých těchto pracovníků, neznámých starostů a radních, předsedů různých spolků, kteří svojí energií, výtrvalostí, pevností a svou prozíravostí kladli základy k rozvoji a blaho bytu jednotlivých měst.

Mezi městskými rodinami, u nichž lze opravdu mluvit o vytvoření české rodové tradice patricijské, skoro bych řekl elitní v nejkrásnějším duchovním slova smyslu, sotva snad — alespoň v jižních Čechách — je možno nalézt v hodnější příklad než je rod budějovického Dra Augusta Zátky. Zátkové, stará česká rodina, sahající svými kořeny, pokud je možno je sledovat, do sedmnáctého století, vyrostla z tvrdé půdy jižních Čech a zůstala jim věrna dodnes. Nositelé jména Zátky vystupují se v historii Písku, Velešína, Č. Budějovic, Jindřich. Hradce i několika jiných jihočeských obcí, zapsali se do osudů jejich národního probuzení, stejně si však zajistili navždy čestné

místo v historii jihočeského průmyslového podnikání i v jiných oborech, přesahující svým významem místní rámcem. Zvláště Zátkové českobudějovičtí dovedli vytvořit vzácný základ ušlechtilých rodinných tradic, jejichž výmluvným svědectvím je na př. právě i rodinná galerie předků Zátkových, sahajících až do osmnáctého století. A že tu šlo opravdu o tradice, toho nejvýmluvnějším dokladem je rodokmen Dra Augusta Zátky, kolem jehož jména jako krystalizačního středu seskupeno je tolik pozoruhodných jmen ve směru vzestupném i sestupném, že označení »městské aristokracie« nabízí se zde jako výraz opravdu vhodný. Tři z členů tohoto rodokmenu Vincenc Strandl, František Klavík a Dr. August Zátko stanuli v čele Č. Budějovic. Hynek Zátko byl jejich dlouhodobým poslancem, jiní Zátkové stali se zakladateli významných průmyslových podniků a vedle nich se v rodokmenu hlásí jméno jiného budějovického měšťana F. Stulíka, zakladatele budějovického muzea, v němž jako by se ohlašovaly již umělecké a sběratelské sklony dnešních potomků Zátkova rodu Dr. Vlastislava Zátky a vykonných umělkyní — výtvarných malířek — Růženy Zátkové a Miloslavy Zátkové-Tonderové. Ale rod Zátků navázal přibuzenské styky už ve starších generacích i s jinými významnými jmény českého života: už r. 1759 ve Velešíně Ondřej Zátko sňatkem se Žofií Kamarýtovou byl spřízněn s rodinou básníka Vl. Kamarýta, později přejímá jméno Zátkovo neteř Karla Havlíčka Borovského jako švagrové Dr. A. Zátky a její otec, bratr Karlův František Havlíček i umírá na Zátkově mlýně v Březí, cholí dnešního představitele a nositele tradic Zátkova rodu Dr. Vlast. Zátky, je dcera vynikajícího fyziologa a filosofa českého univer. prof. MUDr. Františka Mareše. Jedna z decer Dra Augusta Zátky Olga byla zase chotí vynikajícího českého architekta Balšánka a druhá Bohumila se uplatnila jako překladatelka.

Při pokusu o rodopisnou studii Zátkova rodu, či jakýsi výtažek z rodinné jeho kroniky, není bez

zajímavosti předem se zmíniti o tom, jaký po-
měr k rodinné tradici měl právě Dr. August Zátko.

V archivu Zátkově se zachovalo 11 kusů korespondence Dr. A. Zátky s jakýmsi F. L. von Bücky z Monoru u Pešti z r. 1870, kdy 6. června se von Bücky nabídl, že dokáže souvislost rodu Zátkova s jakýmsi šlechtickým rodem Zátků. Jejich předkové — Zátkové prý pocházeli z Blatné a Bernardic — r. 1609 byli povýšeni do říšského šlechtického stavu a Jan šlechtic ze Zátků zemřel prý r. 1620 jako dodavatel císařské armády v Uhrách. 1735 uvádí se druhý Jan ze Zátků a po něm prý čeští Zátkové podle náhledu Bückova by prý mohli uplatňovat nároky na léna těchto předků, kteří r. 1680 přesídliли do Uher, kde jejich rodokmen lze prý sledovat až do 1720 — jednalo by se tedy jen o to, najít spojení od tohoto roku. Dr. August Zátko na tyto nabídky odpověděl, že neví nic o šlechtickém původu svých předků nýbrž jen, že jeho děd se usadil v Kamenném Újezdě, kde byl jeho bratr farářem; do Újezda snad přišli Zátkové z Písku a z Újezda se přestěhovali do Velešína a to je vše; dodává ještě, že ví, že Zátkův rod žil v poměrech skromných a dějiny chudých rodů zpravidla že nebývají bohaté obsahem. Tím jednání Dr. Zátky s v. Bücky vlastně skončilo a jindy Dr. Zátko vyjádřil svůj povznesený názor nad pochybenou poutí do minulosti za erbem slovy: »Jsem si příliš vědom ducha století, v kterém žijeme, než abych kladl váhu na šlechtický titul.« Dr. August Zátko a jeho sourozenci, jak vzpomíná poslední z nich, nebyli vychováváni v kultu mrtvých, nikdy nebyli vedeni ke hrobům svých předků a ty nebývaly ani upřaveny, už proto ani nelze se divit nezájmu k návrhům von Bückovým. Přes to ale, netoužil-li Dr. August Zátko po problematickém rodokmenu s erbem, dokonce snad okrášleným svatoštěpánskou korunou, nebyla to přece nevážnost lhotejná k předkům — nejlepší doklad o tom Dr. Zátko podal sám tím, že začínal vlastnoručně psát jakousi rodinnou kroniku, bohúžel nedostal se tu přes začátek: vypsal jen stručně osudy rodiny Honsovy, z níž pocházela jeho matka a opsal kupní smlouvy o koupi domů svých prarodičů.

Nenašel-li Dr. August Zátko času či možnosti k dokončení svého úmyslu, zanechal po sobě za to dílo tak plodné a bohaté, že přímo vybízí historika, aby se pokusil touto prací o důkaz, že přece jen Dr. August Zátko se mýlil ve svém výroku, že »dějiny chudých rodin nebývají bohaté obsahem«.

Předkové choti Dra Augusta Zátky.

I. Strandlové.

Strandlové, jež možno pokládat asi za nejstarší předky usedlé v Č. Budějovicích, vyskytuji se ve farních matrikách budějovických již v sedm-

náctém století: 1690 Václav Strandl a 1695 Anna Strandlová.

Přímou linii příbuzenskou až k Dru Aug. Zátkovi lze sledovat od Šebestiana Strandla; nejstarší zprávou o něm je prohlášení jeho a Salomény Strandlová z 8. února 1725 týkající se kauce 1000 zl. na louku u krumlovské aleje; Šebestián zastával patrně nějaký úřad, za nějž r. 1730 pobíral 100 zl. ročně, 2 kopy kaprů a $\frac{1}{2}$ kopy štík, také při svém druhém sňatku s Helenou rozenou Codlovou (či Crdlovou, dcerou Václava Codla), 17. května 1729 je označen v matrice¹⁾ jako »senior plebis« či obecní starší, tedy muž nepochybno vážený. Podle matriky, jež jej označuje za »viriata«, byl by Šebestián Strandl sklenárem a snad se ani nedožil dlouhého věku, neboť 6. března 1752 jsou zachována poručnická akta chudých sirotků Vojtěcha a Marie Josefy Strandlových. Tento Vojtěch Strandl už dospíval; narodil se v Č. Budějovicích 19. dubna 1731 a 6. září 1753 žádal jako bez své viny chudý sirotek o úřednické místo, s tím však nelze dobře srovnati pozdější žádest Vojtěcha Strandla z r. 1773, v níž se dovolává už pětadvacetileté své služby. Jisto je, že když se oženil ve stáří 28 let 28. října 1759, pošle matriky s Marií Terezií Schaubmeyerovou, správně však Schaubmeyerovou, tehdy byl již »contribuens scriba«, doslova snad kontribučním písárem, tedy finančním městským či státním úředníkem. Je zajímavé, že krátce před svatbou dali se Vojtěchi i jeho nevěsta portrétovat, jak svědčí podpis malíře »Fentzl pinxit 1758« na jejich obrazech.²⁾

Nevěsta Marie Terezie Schaubmeyerová byla dcerou vestiaria či justiaria Františka a Barbory Schaubmeyerových; že otec její patřil patrně k tehdejší budějovické honoraci, lze tušiti aspoň z křestního jejího zápisu (naroz. 25. srpna 1737), podle něhož za kmotry jí byli »praenobilis dominus Jindřich Sortori caesareus sedis praefectus« a jeho chof Jana.³⁾

Také Vojtěch Strandl neustrnul na hodnosti kontribučního písáře; rok 1777 představuje se v aktech jako policejní komisař, jenž dostává i deputátní pivo, r. 1783 byl navržen za syndika a celou jeho kariéru osvětluje pak žádost z r. 1787, kde žádá o potvrzení, že byl v Č. Budějovicích 6 let hospodářským písárem, 14 let výběrcím daní, třetívrsti roku městským rychtářem a 13 let radním a všechny tyto funkce rádně plnil.⁴⁾

Také v úmrtním zápisu je Vojtěch Strandl označen jako městský radní; zemřel 10. března 1812 v Č. Budějovicích č. 367 raněn mrtvicí; jeho chof následovala ho již 19. května 1813, skonavši na vodnatelnost.⁵⁾

¹⁾ Matr. kop. V. fol. 169.

²⁾ Olejové portréty z rodinné galerie D. V. Zátky.

³⁾ Matr. bapt. X, 103, cop. VII, 71.

⁴⁾ Všechny tyto doklady a žádosti jsou v archivu města Č. Budějovic.

⁵⁾ Matr. def. VIII, fol. 262, 274.

Nejvýznačnějším členem rodiny Strandlovy byl syn Vojtěcha a Marie Terezie Strandlových *Vincenc Strandl*, jenž se narodil uprostřed sedmileté války v Č. Budějovicích 21. srpna 1760.

I Vincenc Strandl nastoupil, vystudovav filosofii a pak práva ve 24 letech, 29. ledna 1784, úřednickou dráhu. Při sňatku r. 1791 je zapsán jako »Sekretar der hiesigen Stadtmagistrat und Rechtsfreund«, později dosáhl nejvyšší hodnosti u budějovického soudu, totiž úřadu presidenta kriminálního soudu s titulem císařského rady, na němž si nemálo zakládal. Byl tehdy v 55 letech jako policejní komisař jmenován 1. listopadu 1815 jako osvědčený a schopný úředník purkmistrem magistrátu města Č. Budějovic, což tehdy byla od dob císaře Josefa II. funkce jmenovaná, nevolená. V úředním posudku magistrátu, vydaném o Vincenci Strandlovi před jeho jmenováním 17. srpna 1815, vystaveno mu nejlepší vysvědčení (jako úředníku od r. 1784) a podotěčeno též, že je znalý slovem i písmem českého jazyka.⁶⁾

Do historie Č. Budějovic zapsal se purkmistr Vincenc Strandl dobré — na jeho pamět potomci označili ulici u české reálky, vedoucí kolmo na ulici Dra Aug. Zátky, ulicí Strandlovou. Památnou na jeho úřední činnost starostenskou v Budějovicích dodnes jsou krumlovské aleje, které vysázela, marně se však r. 1828 bránil proti zboření městských hradeb a odstranění věže na konci Kanovnické ulice, která, jak uvedeno bylo jím do protokolu o schůzi městské rady 20. května 1828, slouží k okrasě města. V radě sice Strandl získal většinu, krajský úřad však rozhodl opačně a věž i s hradbami padla za oběť rostoucí frekvenci. Konečně Strandl, jenž od mládí byl již velkým přítelem divadla, nově postavil v letech 1817—1819 divadelní budovu.⁷⁾

Vincenc Strandl byl za své úřednické služby vyznamenán zlatou medailí, která se třpytí na jeho uniformě i na jeho portrétu — zřejmě si vážil svých hodností — a byl celým svým vystupováním nepochyběně důstojným představitelem režimu.

Podle jeho pravnucanky Jany Zátkové, vzpomínající zase ještě na vypravování své tety Josefiny, byl Vincenc Strandl sice aristokratem, avšak ve svém úřadě viděl především povinnost, sloužit veřejnému zájmu a dobru. Jako purkmistr pokládal za svou povinnost být informován oslově o přáních, potřebách a stížnostech měšťanů. Proto si denně zval dva měšťany na večeři. Jeho sluha před tím nenápadně v jejich rodinách musel vyzvídáti, co jídají zvláště rádi, aby je podle jejich chuti pohostil. A tu se častěji stávalo, že hostitel podle vlastnosti svých hostí musel třeba ně-

kolikrát po sobě míti k večeři táz jídla, obtížná jeho vysokému věku. Proto starý sluha pánovi, jehož oslovoval »Euer Gnaden«, šetrně domlouval, že nemá tak dbati na to, co ti měšťané jedí rádi, nýbrž spíše na sebe, leč purkmistr Strandl mu odpověděl: »Ty hloupý, což nevíš, že purkmistr je zde pro měšťany, a že se tedy musí řídit jich přáními?⁸⁾

Purkmistr Vincenc Strandl⁹⁾ oženil se 18. ledna 1791 s Rosou Achatzovou, dcerou městského soudního a obecního staršího Václava Achatze¹⁰⁾ a Marie Josefy. Bylo jí tehdy 21 let (narodena v Č. Budějovicích 25. srpna 1770) a při svatbě svědkem byl tehdejší purkmistr František Doudlebský ze Sternecku. I to svědčí o vážnosti ženichově podobně jako jméno křticího kněze skoro všech dětí, jímž byl první českobudějovický biskup hrabě Jan Prokop Schaffgotsch.

Rosa Strandlová zemřela 31. srpna 1829 v Č. Budějovicích č. 375. I. na ochrnutí plíc.¹¹⁾ Vincenc Strandl přežil svou chof ještě o 13 let, skonav 12. března 1842 v témže domě (Biskupská ulice č. 1.). Pohřben byl na staroměstském hřbitově při zdi na západní straně, kde dosud náhrobek se všemi úředními hodnostmi (i dnem vstupu do státní služby) označuje místo posledního odpočinku tohoto budějovického starosty.

Byl jistě velmi zámožný, neboť vedle domu č. 375 v Biskupské ulici (č. 1.) patřil mu patrně i dům č. 47 na Pražském předměstí.

Vincenc Strandl a Rosa Strandlová měli 4 děti; 2 dcery a 2 syny. Marii Josefu, Prokopa, Vincence a Kláru. Nejstarší z nich Marie Josefa narodila se 10. listopadu 1791 v Č. Budějovicích č. 1. (čp. 375. — 1.¹²⁾) a provdala se za Františka Josefa Pachnera, rytíře z Eggendorfu, jejž náhrobní nápis označuje jako příslušníka českých stavů (Landstand in Böhmen). Narodil se 16. listopadu 1753 a zemřel v 87 letech 18. února 1841 v Č. Budějovicích. Pohřben byl do hrobu, v němž našel věčný klid i jeho tchán Vincenc Strandl.

Zef Josef Pachner byl tedy o 7 let starší než tchán a o 38 let starší než jeho druhá chof Josefinu, která ho přes jeho vysoké stáří přežila ještě o 27 let! Skonala teprve sešlostí věkem 23. května 1868 v domě č. 236 v Židovské ulici, pozdní manželství její s Fr. Pachnerem zůstalo už bezdětné. Tohoto Josefa Pachnera z Eggendorfu se týká asi nechvalná zmínka Augusta Sedláčka,¹³⁾ že

⁶⁾ Rodinné zápisky Dra Vlast. Zátky.

⁷⁾ Podobu jeho v 35—46 letech zachycuje miniatura, ve věku 81 let pak zmíněný již portret s medailí (charakteristický orlím nosem), podepsaný »J. Stanzl, 1841« v Zátkové rodinné galerii.

⁸⁾ Senior plebis et cassarius ad libros Matrika cop. VII, 454.

¹¹⁾ Data o ní matr. bapt. XIV, 52, def. X, 246.

¹²⁾ Matr. bapt. XV, 115.

¹³⁾ Sedláček: Hrady, zámky a tvrze české, III, str. 83.

když koupil r. 1826 dvůr Kotkovský s hradíštem Maškovce u Kamenného Újezda, vandalsky jej zničil, zdi rozmetal, kamení prodal a rum na své pole zavezl, r. 1838 pak prodal zase dvůr. Fr. Josef Pachner v prvném svém manželství měl 2 dcery: Eleonoru, provdanou za lékaře Dra Friedricha Claudi-ho, zakladatele českobudějovické nemocnice, a Louisu, jež byla dvakrát provdána; v prvním manželství za důstojníka René de Laminet (rodem Francouze) a v druhém za svého švakra (bratra Dra Friedricha) Eduarda Claudi-ho, statkáře a později purkmistra českobudějovického.¹⁴⁾

Pachnerovi byli velmi zámožní, patřily jim statky Poříč a Remlov Dvory, kam se po prodeji Poříče Lannovi i přestěhovali; mimo to měla Pachnerová ve Sterneckově ulici dům a malý dvůr na Pražském předměstí.

O své pratetě Josefíně Pachnerové, neteř Jana Zátková, vyprávěla často s upřímnou láskou. Vzpomínek jí utkvělo jen málo (vždyť její teta zemřela, když Jané Zátkové bylo 9 let), hlavně jak v krásném kočáru, taženém bělouši, s premovaným sluhou na kozlíku, přijízdívala na svátek sv. Jana Nepomuckého, do svých Remlových Dvorů. Tam byla a dosud je pěkná socha sv. Jana Nepomuckého, kterou věnoval Pachnerové Vojtěch Lanna, jako klíčné při koupi velkostatku poříčského od jejího manžela Frant. Pachnera. Koupě deskových statků Poříčí a Vrcov byla uskutečněna smlouvou z 22. listopadu 1840 za 59.000 zl. K Poříčí patřil zámek, dvůr, pivovar, 3 domy, vedle pozemků a domu č. 47 ve Včelné, ve Vrcově majetek tvořil les o 121 jítrech a pole.¹⁵⁾ Poříčí 1854 zase už koupil Ed. Claudy. Více však věděla Jana Zátková asi od své matky, která byla touto tetou Josefínou Pachnerovou vychovávána po předčasné smrti své matky Kláry (Schusserové). Pachnerová také Remlov Dvory darovala své neteři Johanně Schusserové, aby na nich pozdější její manžel Jindřich Klavík hospodařil. Na tuto »tetičku Pachnerovou« má rodina Zátkova dosud památku v nemovitostech, totiž stavebních místech na pražském předměstí, na rohu Zachariášovy a Klostermanovy ulice, které též Pachnerová věnovala své neteři Johanně Schusserové darovací listinou ze dne 7/27. prosince 1865 společně s domem čp. 236 v Čes. Budějovicích ve vnitřním městě. V něm se později narodila Jana Klavíková, provd. Zátková (v Židovské, nyní Sterneckově ulici) a v něm Pachnerová také zemřela. Každoročně v den jejího úmrtí rozdávala rodina Zátkova do-

sud úroky z nadace, kterou založila ve prospěch chudých u Sv. Trojice na Pražském předměstí.

Potomci rodu Pachnerova byli v Krumlově, kde r. 1861 prodal Pachner z Eggendorfu v Krumlově mlýn Spirovi na papírnou.

Dědicem jména Vojtěcha Strandla byli mladší bratři Pachnerové Prokop a Vincenc Strandl.

První z nich, věkem ze čtyř sourozenců nejmladší, nadaný Prokop Strandl studoval práva ve Vídni, ale zemřel již před rokem 1842 na tyfus; zachovala se po něm v rodině jen historka, že se v okamžiku své smrti zjevil — podle slibu v žertu daného — příteli Ed. Claudimu.

Starší bratr Vincenc Strandl se narodil r. 1800 a vstoupil k pohraniční stráži, r. 1842 je uváděn jako její komisař a při své smrti jako c. k. oficiál finančního ředitelství v Praze. V Č. Budějovicích, Piaristická ulice č. 11., zemřel 8. prosince 1867 na ochrnutí plíc, zanechávaje po sobě — patrně bezdětnou — vdovu Aloisii roz. Lebovou.

S rodem Zátkovým spjati jsou Strandlové druhorozenou dcerou purkmistra Vincence Strandla Klárou, která se narodila 5. října 1798 v domě č. 47 na Pražském předměstí, a provdala se dosti pozdě 23. května 1830 až po smrti matky Rosy roz. Achatzové (zemřelé r. 1829). Klára bylo tehdy už 32 let a jejímu ženichovi nadporučíku pěšího pluku č. 36 Josef Schusserovi dokonce 40 let, Pocházel z důstojnické rodiny, jeho otec Jan byl setníkem 4. dělostřeleckého pluku, matka Magdalena roz. Kirchnerová. Rodákem budějovickým Josef Schusser asi nebyl, svatba konala se v kostele v Dobré Vodě.¹⁶⁾ Manželé naposled spolu bydleli v Královém Hradci, kde jeho choť Klára zemřela tuberkulosou plíc již 26. března 1835 a pohřbena byla v Kuklenách. Smrt Kláry byla následkem narození druhorozené dcery Johanny — starší nazývala se po matce též Klára, matka přežila narození druhé dcery jen o 10 neděl.

Ovdovělý Josef Schusser, jenž dokončil svoji vojenskou kariéru jako major mapovacího oddělení, oženil se podruhé s Karolinou roz. Svobodovou, která zemřela marasmem v 80 letech 21. května 1880 v Plzni v domě č. 108 na Štěpánském náměstí, a pohřbena byla na hřbitově u sv. Mikuláše.¹⁷⁾ Z prvého manželství Schusserova pocházeli i syn Josef a snad i Vincenc a Viktor Schusser, do rodokmenu Zátkova však vstoupila druhá dcera z prvního manželství Schusserova s chotí Klárou Strandlovou, totiž Johanna Schusserová. Narodila se jak naznačeno 8. ledna 1835 v Královém Hradci v kasárnech, kde tehdy manželé Schusserovi nouzově se ubytovali a byla hned

¹⁴⁾ Na staroměstském hřbitově jsou na rodinné hrobce Claudi-ů dvě desky, z nichž patrno, že během čtyř měsíců vymřela celá rodina: 23. září 1842 Eleonora ve věku 32 let, 8. října 1842 Dr. Friedrich Claudi ve věku 34 let, a před tím 10. června 1842 jich roční synáček Ludvík.

¹⁵⁾ Ing. Th. Žákovec: »Lanna« str. 39.

¹⁶⁾ Matr. bapt. XVI, 219, cop. IX, 59. Portret J. Schussera z r. 1849 od schwarzenbergského malíře Karla Ludoška Philippota de Senanget v rodinné galerii Zátkové.

¹⁷⁾ V témže domě v Plzni bydlel později bratr Jindřicha Klavíka August Klavík († 20. 5. 1875).

jak novorozeně převezena do Č. Budějovic, kde se výchovy sirotka ujala s láskou bezdětná a od r. 1841 ovdovělá teta Josefa Pachnerová. Když Johanna dospěla, měla být její touha po vyšším vzdělání splněna pobytom v pensionátě pro důstojnické dcery ve Vídni, ale provdala se 5. září 1858 za Jindřicha Klavíka, čímž rodová linie Zátkova přešla z rodokmenu Strandlova do rodiny Klavíkovy. Rod Strandlův ostatně v polovici XIX. století mizí — patrně vymřel.¹⁸⁾

II. Stulikopé.

Budějovičtí Strandlové se nedostali do příbuzenského styku s budějovickou rodinou Zátkovou přímo, nýbrž prostřednictvím dvou rodin, jejichž kolébka stála v druhém dnes největším jihočeském městě, totiž v Táboře. Mezi táborskými rody v XVIII. století se objevuje jméno měšťana *Václava Jana Stulíka*, který se sem přistěhoval, neboť se narodil 1739 v Mšeně u Mělníka. Podle tradice byl prý původně Českým bratrem a utekl tajně se ženou, která nesla v nůži bibli, do Německa, později však přestoupil ke katolictví a vrátil se do Čech — snad do Táboru. Zde se r. 1761 oženil s dcerou táborského městského radního Kateřinou Huliciovou. R. 1765 se jím narodil syn *Jan Stulík*. Když dospěl, měl v Táboře hostinec a byl dvakrát ženat; poprvé r. 1789 v Klokočech s dcerou jiného táborského měšťana Terezií Klavíkovou, podruhé r. 1801 s Annou, roz. Nepomuckou. Z druhého manželství vzešlo 9 dítěk, z nichž 6 zůstalo na živu: Anna Antonie, provdána za Edmunda z Merklů, místodrž. radu v Praze, Jan, Vojtěch, Eduard, buqvojský úředník, a František.

Anna narodila se v Táboře čp. 1. 5. září 1802 a provdala se 25. listopadu 1823¹⁹⁾ za Františka Josefa Klavíka, jenž snad byl po první zesnulé choti svého tchána Theresie též jeho synovcem. V době sňatku nebydleli už Stulíkovi v Táboře, nýbrž jejich otec Jan Stulík přestěhoval se do Č. Budějovic, kde získal r. 1810 za 24.400 zl. největší tehdejší hotel »u Slunce«. Byl velikým milovníkem hudby a měl též bohatou sbírku starých italských houslí. Z jeho synů v Budějovicích se uplatnil především *František Stulík*, narozený r. 1818 už v Budějovicích »u Slunce«. Vychodiv piaristické gymnasium, a po studiích filosofických, přes svou touhu po vědě, na přání matky, oslepené obchodními úspěchy zetě Klavíka, věnoval se poslušně obchodu, vyučiv se mu u švagra ve St. Hradci, ve Vídni, kde s vyznamenáním absolvoval na technice studium chemie a v Terstu, načež se usadil jako samostatný obchodník v Č. Bu-

¹⁸⁾ 25. října 1866 zaznamenána ještě smrt jinak neznámého Alberta Edle von Strandl, hejtmana v. v. († 1812), chouf Emilie von Sartoreus, dcera Wallmga. Bydleli v Č. Budějovicích, na Vídeňském předměstí, čp. 141.

¹⁹⁾ Matr. cop. VIII, 529.

dějovicích. Jako s osobností veřejně činnou setkáváme se s Františkem Stulíkem v čele české strany v bouřlivém roce 1848. Když budějovická »Slovanská lípa« odesíala 29. května 1848 projev k spolupráci své pražské jmenovky, mezi 155 podpisy budějovických Čechů je podpis JUC Jana Stulíka a jeho bratra Františka.²⁰⁾

Ten se těšil už takové vážnosti mezi Čechy, že byl 7. prosince zvolen i do výboru budějovické Slovanské lípy, ale této funkce se již druhý den vzdal. O stycích jeho svědčí, že byl i členem pražského sboru »Svornosti« a Měšťanské besedy v Praze.²¹⁾ V souvislosti s tímto členstvím po pádu Bachova absolutismu objevuje se opět jméno Františka Stulíka při zakládání českobudějovické Besedy; neboť 28. srpna 1862 sešlo se několik sirotků budějovické Slovanské lípy v zahradě osvědčeného Vlastimila Františka Stulíka u domu Tivoli (blíže Vodárny), aby založili český zábavný spolek²²⁾ a také po ustavení českobudějovické Besedy v prvním jejím výboru r. 1862—1864 vedle Hynka a Jana Zátky byl i František Stulík. Ze ani po odchodu z výboru Besedy však Stulík nezůstal v pozadí, dokazuje podání policejního ředitelství z 11. listopadu 1866 pražskému místodržitelskému, ve kterém je označen František Stulík za jednoho z protivládních činitelů Besedy.²³⁾

Františka Stulíka nalézáme i mezi účastníky první přípravné schůze k založení české Záložny 1. ledna 1864 a mezi prvními jejími 60 zakládajícími členy v letech 1868—1871 zasedal jako náhradník a pak i jako člen ve výboru Záložny; mimoto byl spoluzačladelem »Hlaholu« i »Sokola« a biskup Jirsík našel v něm horlivého pomocníka i při zakládání českého gymnasia.

Vedle obchodu a veřejné činnosti nezapomněl František Stulík přece nikdy na své tužby z mládí po vzdělání. Mluvil česky, německy, italsky, francouzsky a latinsky, cestoval po Anglii, Itálii, Švýcarsku, Francii a Německu. Do svého obchodu kupoval leccos s ciziny (na př. francouzský cognac, barvy, štětee, nebo i skleněné oči pro vyepávání zvířat na loveckém zámečku na Hluboček). K jeho znalostem filologickým družila se však ještě řada sklonů dalších: Stulík byl nadaným malířem amatérem a sochařem, jak dokazuje jím provedená plaketa na kostele sv. Václava, nebo první sokolský prapor jím malovaný, jeho koníčkem zůstávala vždy chemie, matematika,

²⁰⁾ R. Strnad: K dějinám českobud. Slovanské lípy, str. 6.

²¹⁾ O. Stehlík: Slovanská lípa v Č. Budějovicích. Věstník Vlastiv. Společnosti Jihoč. 1931 a Jihoč. hist. sborník 1938.

²²⁾ Paměti Besedy českobudějovické (1862-87) str. 5

²³⁾ R. Strnad: Z let sedesátých a sedmdesátých. (Sborník 50 let Národní jed. Poš. v Č. Budějovicích, str. 26) a článek: 50. výročí úmrtí Fr. Stulíka v Národních listech 27. I. 1940.

²⁴⁾ Památník »Padesát let Záložny«, str. 23, 106.

ka i astronomie, nejvíce však času zabrala mu záliba ve sběratelství a archeologie, v níž neúnavně bádal dlohu do noci i časně zrátané.²⁵⁾

Počátkem let sedmdesátých podnikal sám výkopy mohyl u Plava a na Doudlebsku, jsa přesvědčen o staroslovanském jejich původu i proti skepsi a zdrženlivosti finančníků Národního muzea. Po několik roků v létě za přispění plavských sedláků se zde pracovalo na útraty Stulíkovy a když opravdu získány bohaté a zajímavé nálezy, autoru myšlenky dostávalo se dosti činění — byl jmenován dopisujícím členem archeologického sboru v Praze a der »Central-Commission für Erhaltung der Kunst und historischen Denkmäler in Oesterreich«. A v neposlední řadě jeho sběratelské vášni děkují i Č. Budějovice za své museum, jehož se stal František Stulík spoluzařadatelem, i za střízovskou gotickou Madonu vděčí musejní galerie Stulíkově sběratelství.

Při různých podivinských nápadech a chování Stulíkově, i vylíčených vedlejších zaměstnáních, neprekvapí, že obchod zůstával pro něho vedlejší věcí a že podivinské bylo i jeho manželství. Oženil se už jako starý mládenec s Italkou Gertrudou Mariettou Casparini (nar. 13. října 1845 v Bologni), kterou přivedl s nemanželským svým dítětem Františkem do Budějovic Stulíkův přítel Beránek a když k ní své povinnosti nesplnil, Stulík si italskou krasavici vzal. Při neopětované lásce jeho ani jinak Stulíkovo manželství nebylo šťastné; první syn jejich Jan byl šílenec, dcery Kateřina a Ludmila předčasně zemřely infekcím a zůstal jen Jaroslav Boleslav s nevlastním bratrem Františkem Beránkem.

Otec jejich František Stulík zemřel 28. ledna 1890 ve věku 72 let následkem otřesu mozku, zaviněného pádem se spuchřelého balkonu, jeho choť přežila ho ještě o řadu let.

Další bratr Františka Stulíka, zmíněný Jan, narozený r. 1807, studoval práva a byl jak zmíněno i činným členem budějovické Slovanské lípy, za níž spolu s Hynkem Zátkou a F. Mokrým byl r. 1848 poslán jako delegát na sjezd Lípy v Praze.²⁶⁾ Už tehdy r. 1848 byl substitutem magistratního sekretáře, potom přešel k soudu a zemřel jako okresní soudce ve Vodňanech 28. května 1866.

III. Klapíkové.

Klapíkové, jak již bylo zmíněno, pocházeli jako Stulíkové též z Tábora; v starých zápisech táborských vyskytuje se též psání jako Klaviger nebo Klabík (při domech čp. 340 a 233). V Táboře narozen se r. 1766 i František Klapík, jenž nejprve stal se kancelistou městského úřadu, potom však věnoval se obchodu. Souviselo to nepochyběn-

s jeho sňatkem, který uzavřel 22. ledna 1792 s Marií, dcerou Josefa a Alžběty Vokúrkových, o čtyři roky starší ženicha (narozena 10. října 1762). Její rodiče byli od r. 1751 majiteli domu pravovárečného č. 82 na hlavním náměstí, jejž koupil děd Mariin, krejčovský mistr Josef Vokúrka r. 1731 od Steffla za 400 zl. a r. 1798 postoupil za 1.000 zlatých dům zetí Klavíkovi, v jehož rodě zůstal až do roku 1878. Brzy na to Klavíkovi dům přestavěli a dali mu barokně rokokové průčelí.²⁷⁾

V tomto domě v č. 82. (staré, 18 nové, 19 Josefinské) narodil se 30. září 1798 také František Josef Klapík.

Otec, jehož obchod velmi dobře prospíval, poškytl synovi vyšší vzdělání v Praze na malostranském gymnasiu, kde si teprve osvojil znalost němčiny, a to tak, že je absolvoval s vyznamenáním. Po dokončení studií obrátil se mladý Klavík též na dráhu obchodní; nejdříve se zaučoval u otce v Táboře, potom však dostal se do velkoobchodu Josefa Pleschnera v Praze, kde působil jako pokladník a pak jako knihvedoucí pět let a měl i možnost osvojit si znalost cizích jazyků. Oční neduh donutil jej k návratu do Tábora, odkud do Prahy, ač Pleschnerem zván, už se nevrátil, nýbrž stal se ve 24 letech společníkem v obchodě svého otce v Táboře.

Brzy však jeho podnikavost nutila ho hledat nové možnosti uplatnění a tu Klavík rozhodl se pro Č. Budějovice, jimž předpovídal pro jejich polohu mezi Prahou, Vídni a Linensem skvělou obchodní budoucnost, kde rozvíjela se bohatá podnikavost Lannova a kde brzy po příchodu Klavíkově do Budějovic r. 1825 začala se stavět i koňská dráha z Budějovic do Lince. Do rušných Budějovic odváděla Klavíka i jeho choť Anna, roz. Stulíková, rodačka táborská, s níž se oženil r. 1823, jejíž rodiče ale měli v Budějovicích hotel »U Slunce«. Klavík oba důvody, totiž touhu mladé své choti být na blízku rodičů i svou snahu získat nové možnosti rozvoje otevřením nového obchodu, uvedl také upřímně ve své žádosti o udělení domovského práva v Č. Budějovicích a o povolení k otevření obchodu, datované 16. srpna 1824. Nařazil však na netušeně tuhý odpor konkurentů, kteří právě viděli v táborském přistěhovalci nebezpečně podnikavého soka. A tak se rozvinul celý papírový souboj mezi ním a budějovickým obchodnictvem, jehož zástupci snesli nejrůznější argumenty proti: horlivě vykládali, že chce-li choť Stulíkova být u rodičů, jak by Budějovice uvítaly, kdyby se Klavík svou podnikavostí ujal hotelu »U Slunce«, a současně hned vypočítávali, jak neobvykle výnosný je nepochybně Klavíkův velkoměstský zařízený táborský obchod, mohl-li

²⁵⁾ Z rodinných vzpomínek pí. Olgy Balšánekové.

²⁶⁾ R. Strnad: K dějinám českobuděj. Slovanské lípy, str. 10.

²⁷⁾ K. Thíř: Staré domy a rodiny táborské I, str. 159. O tom, že se přestavba stala kolem r. 1800 svědčí, že císařský orel ve štítě domu má označení F II., jak se podpisoval cís. František před r. 1806.

si Klavík v Budějovicích koupit od tchána za 10.000 zl. dům a ještě má dalších 10.000 zl. hotově pro nový obchod. Vedle těchto starostlivých doporučení nezapomněli protestující ani na argumenty, že, je-li Fr. J. Klavík jen spolumajitelem otcova podniku, nemá sám vůbec oprávnění obchodovat a tedy ani právo toto převést z Tábora do Budějovic, kde již je 12 obchodníků se smíšeným zbožím a 15 dalších mimo podomní. Magistrát skutečně žádost Klavíkovu zamítl, ten však replikoval, že hotel patří tchánovi, Budějovice s 6.622 obyvateli že snesou další obchod a když zase zemský úřad námitky odpůrců odmítl jako nicotné, obchodníci rekurovali 20. května 1825 až k císaři a ještě 18. června žádali o zavření obchodu Klavíkova — tehdy již existujícího, — než Klavík zcela svoji věc vyhrál. Měl zprvu společníka Ignace Gustava Zintla a na obou se ještě malicherně vybila zloba poražených roku 1828, kdy Klavík a Zintl pro urážku stráže a rušení policejního pořádku, jehož se dopustili tím, že nebyli ochotní odstraniti sudy z podloubí, odsouzeni byli k 2 a 1 dni vězení, kterýžto trest změněn Klavíkovi v pokutu 5 zl. a Zintlovi 2 zl.²⁸⁾

První kroky Klavíkovy na budějovické půdě byly tedy těžké, překonal však překážky a již

²⁸⁾ Akta sporu týkajícího se usazení Klavíkova v Č. Budějovicích v městském archivu v Č. Budějovicích. Užil jich i arch. Dr. Burian v článku »F. Klavík první starosta budějovický« v Jihoč. Slově 12. a 13. dubna 1939.

r. 1837 vystavěl se svým společníkem v Krajinské třídě č. 134 nový obchodní dům, jenž se brzy stal největším velkoobchodcem v jižních Čechách. Byl daleko široko pověstný, svými obchodními styky s Hamburkem i Terstem a dovedl těžit i z obchodu amerického, takže mladý podnikavý přistěhovalec z Tábora brzy dík svým pražským skušenostem, svou poctivostí, píli a rozhledem využíval se i majetkově. Vedle obchodu v Táboré, který dále udržoval v provozu, zakoupil v Táboré na předměstí (u dnešního nádraží) bývalý dům Čížkovský s vedejší zahradou a zřídil zde lihovar, syrobárnu, postavil stáje a stodoly a r. 1844 získal další objekt od Josefiny z Briffautu roz. z Eisenstejna a to za 30.000 zl. stříbra a 100 dukátů klíčného, deskový velkostatek Kamenná Lhota u Borotína ve výměře 155 jiter a 13 čtverečních sáhů.²⁹⁾

Klavík těsil se v Č. Budějovicích takové vážnosti, že ho občanstvo budějovické r. 1848 zvolilo obecním hospodářem, či inspektorem nad hospodářstvím obce (Anwalt), jemuž dána instrukce, že »má být zástupcem všeho měšťanstva proti každékoliv zválu a násilnosti, že má čeliti držemu rušení práv měšťanských, a že se nemá nikoho a ničeho štítit, leda nebezpečí, by nejdnal nikdy dvojsmyslně«.

Pokračování.

²⁹⁾ Tento statek koupila r. 1866 táborská obec pro vyšší hospodářskou školu, a později umístěna zde škola obchodní a rodinná, čítárna a knihovna.

Václav Bartlůnek: Pražský arcibiskup Karel Lamberk (1606–1612) ve víru starostí a společenských závazků.

Útočiště potřebných.

Biskup je útočištěm všeho druhu trpících, k němuž se v tísni utíkají lidé bez rozdílu vyznání jako k nejvyššímu představiteli křesťanského milosrdenství v zemi a jako k tomu, kdo na počátku XVII. stol. zaujímal i v českých poměrech vynikající společenské postavení. Tak vedle podání vysloveně církevně — administrativního charakteru plní se i Lamberkova kancelář písemným materiálem, který ho zaměstnává soukromými záležitostmi domácích i cizích žadatelů, jejichž společnou známkou jest volání o pomoc v utrpení a nesnázích nejrůznějších forem.

Ještě před konsekrací se obrátil na Lamberka Václav Svatoň, kdysi arcibiskupský poddaný, propuštěný za arcibiskupa Zbyňka Berky z Duhé sekretářem Janem Svitavským na panství Jana z Vrtby na Červeném Hrádku, se žádostí o přimluvu. Jeho touhou bylo, aby mu »cech šenkýřský« udělil právo »zaraziti živnůstku v šenkování vína a piva«.¹⁾

Zvlášť obětavě se ovšem arcibiskup ujímal svých poddaných. Když pan Bohuslav z Michalovic na Rvenicích (Ervěnice) a Novém Sedle napadl arcibiskupského poddaného Michala Gornthalera a dal mu ve vsi Trubčicích »beze vší hodné příčiny všechny téměř nábytky odníti, obilí odvoziti, jeho pak odtud vystrčiti«, docílil Lamberk svým zákrokem, že císař Rudolf II. dal zvláštními komisary celý případ důkladně vyšetřit.²⁾

¹⁾ Arcibisk. archiv v Praze, Recepta 10. VI. 1607 č. 77. Podobné přání projevil v listopadu t. r. Jiří Houfka ze Slivence, když žádal za list vejhostní do cechu Ševcovského. Místo křestního listu jmenoval kmotry, kteří byli ochotni dosvědčiti data jeho narození. (R. 27. XI. 1607 č. 47.)

²⁾ R. 11. X. 1607 č. 38. Zákroku arcibiskupova se dožadoval jeho poddaný Tomáš Řezáč ve Vrbně nad Labem, kde ho tamější hejtman protiprávně nutil ke služebnostem. (R. 21. X. 1607 č. 21.) Pražský mlynář Pavel Chudoba velmi trpěl tím, že byl »v nenávist brán darmo, za blázna a vohryzek«. Arcibiskup ho měl ochrániti před Novoměstskými. (R. 20. XI. 1607 č. 24 a 60.)

Turecké války měly svůj nejpestřejší ohlas ve všech směrech po celé Evropě také v církevním životě. Turečtí zajatci bývali jako služebníci přiváženi do Evropy a křtěni, o čemž podávají doklady soudobé matriční zápisu a naopak křesťanští zajatci se dostávali na svobodu po těžkém a někdy i dlouhém utrpení na revers, že zaplatí jisté výkupné. Není pochyby o tom, že se této okolnosti někdy i zneuzívalo. V prosinci r. 1608 žádali »ubozí zajatci« Jiří Regelín a Alžběta Jo-hačová Lamberka, aby jim vydal doporučující list ke sbíráni almužny na neuváděnou sumu, kterou prý se zavázali zaplatit, když byli po pětiletém zajetí v Turecku propuštěni na svobodu. Jsouce chudí, nemohou jinak získat potřebnou částku než žebrotou.³⁾

Na arcibiskupský stůl se dostal často dopis ža-lařovaného člověka, který se rozpomněl, že má na prvním místě arcibiskup plnit přikázání skutků tělesného milosrdensví, přikazujícího vězně vysvobozovati. Utíkali se k němu spravedlivě i nespravedlivě žalařovaní. V době poddanství bylo uvržení do žaláře, někdy velmi těžkého a nelidského, běžnou událostí. Plným právem prosil za osvobození arcibiskupů Vojtěch Jonáš, hajný ze vsi Otmany, kterého Krumlovští v nějakém sporu zavřeli a »statek zapečetili«. Jonáš prosil, aby mohl zůstat na svobodě »až do spravedlivého té věci vyslyšení a rozeznání«.⁴⁾

Páni neradi propouštěli poddané na cizí grunty a pouhý projev takové jejich touhy někdy krutě trestali. Tomáš, syn Jana Hrbka z Neveklova, si podal k p. Přechovi z Hodějova žádost, aby mu vystavil propustný list na křižovnický statek do Borotic. Místo odpovědi ho dal hejtman pana Hodějovského v Neveklově vsadit do

³⁾ R. 2. XII. 1608 č. 89. V červenci r. 1609 přišel do Prahy »Christoforo, diaco e Cipro, fato schiavo in Jerusalem« a žádal také dovolení sbírat v Čechách almužnu na obnos 300 dukátů, který byl prý povinen zaplatit svým věznitelům. (17. VII. 1609 č. 150.) V roce 1609 dal Lamberk doporučující list řeckému basiliánovi Dionysovi, který chtěl vyplnit z tureckého otrací svého bratra, ale nemaje prý prostředků, byl si nucen určitou sumu vyprosit. (E. 29. VII. 1609 s. 531.) Žebrali však v křesťanských krajinách také Turci sami, ovšem pokrtění. Setník tureckého vojska Chastamberk »zapálen horlivosti pro křesťanskou víru, utekl do křesťanských krajin«, byl tam však prý oloupen a nemá peněz na cestu do Říma, kde se chtěl dát pokrtít. Arcibiskup ho doporučuje dobrodincům. (E. 6. VII. 1609 s. 526.)

⁴⁾ R. 1. III. 1609 č. 46. Již dříve v únoru psal arcibiskup Krumlovským, aby neutiskovali Vojtěcha Jonáše ukládáním nezvyklých robot. Vyzýval místního děkana, aby se ho zastal a magistrátu pohrozil exkomunikací a eventuálním použitím světské moci. (E. 29. I. 1609 s. 288.) Těžko bylo arcibiskupovi soudit rozpor, které nastaly mezi sousedy v Kobylníkách a jistým Janem Paličem, který se k nim přiženil. Nemohli ho mezi sebou strpěti prý pro jeho »rujiánství, lání, zlořečení a zlé jeho chování«. Žil s nějakou osobou neoddán, měl s ní dvě děti a konečně se spojil ke společnému životu s nějakou vdovou. (R. 12. III. 1609 č. 40.)

vězení, v němž ho držel asi deset dní. Hrbek nicméně znova prosil arcibiskupa za »ještě jedno milostivé připsání, jímž by z takového poddanství vyjednán byl«.⁵⁾

Podle představ arcidiecesánů náleželo k povinnostem arcibiskupským také vymáhání sirotčích peněz. Sumu takto kvalifikovanou ve výši 250 kop vymáhal Lamberk svou přímluvou na Podbořanských pro vdovu po Matesovi Kokorovi. Podbořanští se však vymlouvali jak mohli, jen aby nemusili platit. Mluvili o »zasedělých«, penězích, vzali na pomoc i ránu, kterou utrpěli »před některým lítem ohněm a před dvěma lety krupobitím« a z toho dovozovali, že ne jeden »ale téměř všichni zároveň o živnosti své přišli a přicházejí«.⁶⁾

V Plzni se uprzdnilo místo městského lékaře. Ph. a Mudr. Jiří Hene se ucházel u Lamberka stručným latinským listem o přímluvu, aby mu plzeňský magistrát místo udělil. Arsibiskup se skutečně hned následujícího dne za lékaře přimlouval a s poukazem na jeho schopnosti jej doporučoval. Dokládal, že »v dotyčném lékařském umění od několika let jsa a trvaje zkušený, . . . pilnost a štěstí své skutečně dokázal«. Z toho důvodu ho »jakožto člověka katolického a obci budoucně prospěšného sobě poručeného« míti měli.⁷⁾ Plzeňští se arcibiskupovi omluvili, že nemohou již jeho přímluvě vyhověti. Po »předešlém doktorovi, který vzal pořádné odpuštění, jiný vznešený katolický člověk v umění lékařském sběhlý« jim byl doporučen a »komendován«. Kdyby se jmenovaný Hene hlásil dříve, jistě by ho na arcibiskupovu přímluvu přijali.⁸⁾

Řada nejrozmanitějších patentů, kteří ani nebyli arcibiskupskými poddanými, dokazuje, že v lidu byla důvěra v pomoc arcibiskupovu hluboce a patrně také oprávněně zakořeněna, jak se v mnohých případech dalo zjistit. Martin Kra-

⁵⁾ R. 24. III. 1609 č. 42.

⁶⁾ R. 7. VII. 1609 č. 175. Za intervenci arcibiskupovu žádal Šimon Anderle, měšťan z Litoměřic, v záležitosti vyplacení 340 kop, které měl jeho manželce vyplatiť osecký hejtman. Při tom bylo lhostejno, za kým »táž spravedlnost zůstává«, protože se o ní jednalo již za bývalého oseckého opata Balcaru. (R. 27. VII. 1609 č. 64.)

⁷⁾ R. 20. XI. 1609 č. 148.

⁸⁾ E. 21. XI. 1609 s. 698. Podobně se přimlouval za měšťana Nového města Pražského Jana Frodla, aby dostal v královské apelaci úřad. Kdysi již ve jmenovaném úřadě pracoval a je katolík. Přimlouva byla jistě určena některému z katolických pánských. (E. 16. VI. 1609 s. 498.) Arcibiskupovi bylo asi sotva výhověno, když se přimlouval u úředníků v komoře za cizí příslušníky, aby jim udělil královské právo ke svobodnému provozování živnosti, jako se stalo v případě krajčího Zachariáše Zirkla. Byl chudý a měl mnoho dětí. (E. 5. I. 1609 s. 290.) K dosažení nějaké výhody potvrzoval Lamberk manželům Sundorfovým, »v této zemi cizím a neznámým osobám«, že žili v Pasově »poctivě, zbožně a v dobré pověsti«. (E. 24. III. 1609 s. 400.)

mata ze Sedlčanska dlužil po otčímu 124 kop mís. Janovi Kostskému z Plechova. Kostský mu stanovil poměrně vysoké platební částky, které chudý Kramata nemohl přjmout. Prosil tedy arcibiskupa za přímluvu, aby mu Kostský umožnil snesitelnější splátky dluhu. Jinak by »nemohl na svém statečku zůstat«.⁹⁾

Těžko bylo arcibiskupovi přímlouvat se a zakročovati proti útisku mocných osob stavu panického nebo rytířského, zvlášť když šlo o nekatolíky. Není znám osud žádosti, kterou dostal Lamberk od Jana Schillera »jinač Hendrycha z Miličína«, žádajícího za přichránění proti nespravedlnosti na něm spáchané od Kašpara Kaplíře ze Sulevic. Kašpar Kaplíř vyháněl totiž Schillera z jakéhosi nadačního domu v Miličíně, který, jak přiložený opis dokazoval, byl založen od Vojslava, děkana v Miličíně r. 1387. Schiller prosil arcibiskupa, aby působil na pana Kaplíře tak, aby se »na něho nenatahoval a jej v poddanost uvést neusiloval«. Schillerovi se podařilo list napsat, protože byl propuštěn na rukojmí z vězení na jeden den.¹⁰⁾

K zádušním úředníkům svatojindřišským v Praze psal arcibiskup na prosbu svého poddaného Kříže Vartenberského z Vrbna nad Mělníkem. Žadatel měl nějakou spravedlnost ve vsi Chabřích po svém nezletilem bratru, kterého tam také dochoval ke smrti. S výplatou pozůstalosti zádušní úředníci otáleli a proto je arcibiskup vybízel, aby spravedlnost učinili zadost.¹¹⁾

⁹⁾ R. 3. IV. 1610 č. 12. »K zlepšení své malé schránky, totiž mlýna v Podubenově« pořeboval mlýnář Vít 15 »jedlových dřev« a 2 na šindel z arcibiskupských lesů. I obrátil se s písemnou žádostí na arcibiskupa. (R. 20. IV. 1610 č. 10.) Kapitulní probost nechtlé uznat Havlu Medkovi kupní smlouvu a skutečný majitelský nárok na vinici v Malé Šárce pro nějakou právní chybu, které se dopustil minulý majitel nemovitosti Erazim Quintus. I v tomto případě měl Lamberk svým vlivem zasáhnout a klidnou držbu nynějšího držitele viničky zajistit. (R. 11. VI. 1610.)

¹⁰⁾ R. 25. V. 1611 č. 6. Stejná žádost došla arcibiskupu v záležitosti Jana Schösera, pozdějšího hejtmana na Oseku, který byl primasem v Ústí nad Labem, a na »omylnovou zprávu na Novém městě Pražském do vězení dán a v něm od mnoha časů nevinně až posavad zůstává«. (E. 16. V. 1611 s. 25.) Fridrich Smolík ze Stařic a na Mokropsech utiskoval Jana Černého jinak Hrdinu. I tu měl arcibiskup svým zásahem pomocí. (R. 22. X. 1610 č. 124.) Pod přísným trestem »propadnutí hlavní sumy« bylo arcibiskupským poddaným zakázáno vypůjčovat si peníze »ať od Žida, ať od jiného«. Nemohl tedy Jan Trnka ve Pšovce, jemuž půjčil Žid ze Schlakenvertu nějakou sůmnu peněz, mnoho naděje na arcibiskupovo milosrdenství a jeho pomoc. (E. 7. X. 1610 s. 380).

¹¹⁾ E. 1. IX. 1610 s. 358. Na opravách kostela sv. Ducha v Praze I. pracoval tesař Jakub Ronovský. Při práci spadl a zlomil si dvojnásobně nohu. Nemocenské pojistění tehdy nebylo, cechovní předpisy v té příčině vykazovaly asi mezery a tak remeslník, který si přivodil úraz na církevním objektu, se obrátil v nouzi na arcibiskupa se žádostí o podporu, protože »nač se hojiti dáti nemá«. (R. 7. VIII. 1610 č. 95.)

Rozumí se, že se arcibiskup — křižovnický velmistr — staral zvlášť svědomitě o poddané svého řádu. Ochotně napsal »pohořalým z Revnic« doporučující list, v němž velebil zásluhu dobrých dinců, kteří podporují nebožáky postižené vyhořením. Těmi byli tři poddaní z Revnic, kterým »příbytkové jejich do gruntů se spálily.« Dobrodinci »mezi sebe laskavě je přijmouce, jim almužnou měli být nápomocni«.¹²⁾ Násilně se domáhali příjmů hejtman a »rytířstvo« Loketského kraje, kteří uvrhli na arcibiskupské poddané prý nesnesitelné kontribuce. Protože je poddaní nemohli platit, nemajíce ani z čeho, byli uvrženi do žaláře a farářům bylo ubráno na desátkových příjmech. Arcibiskup v listě posланém císaři protestoval proti tomuto nespravedlivému postupu. Císař měl vězení i neoprávněnou kontribuci uvrženou na farářské příjmy zrušit a ke spravedlivému posouzení sporné otázky jmenovati komisi, kterou tvořili opat tepelského kláštera a rada města Chebu.¹³⁾

Podle zachovaného formuláře, kterým se doporučovali zvláště církevním domům poutníci, se dovídáme, že pražský arcibiskup podpisoval takové doporučení poutníkům putujícím z Prahy nejčastěji do Říma, ale i do Kompostely ke sv. Jakubu, do Lorety v Itálii, Kolína nad Rýnem a j.¹⁴⁾ Pěkné vysvědčení vystavil Lamberk knězi — sekretáři španělského vyslance Janu Gonzalesovi Medranovi, příslušníku diecéše kalaguritánské, v kanonech licenciátu. Opouštěl Prahu a arcibiskup ho doporučoval »pro vynikající učenost a zásluhy všech ctností« všem, kteří ho na jeho daleké pouti přijmou.¹⁵⁾

Celou vahou své autority vystoupil Lamberk v záležitosti Havla Šišky z Borotic který si vzal za manželku Dorotu, dceru Jiříka Bezviny z Voříkova, bez písemného svolení p. Maxmiliána Velemiského z Velemyše. Velemiský žádal za její vydání, protože Borotice byly křižovnickým majetkem. Vydati ženu církevně oddanou však nebylo možno, protože s církevního hlediska nebylo žádného důvodu ke zrušení sňatku.¹⁶⁾ Když se nemohl Velemiský dočkat své poddané, která se ukryvala, dal zatknot jejího muže Havla Šišku a vsadit do vězení. Teprve v pokročilé jarní době ho propustil a to na rukojmí, aby »své dědinky osil«. Během jednání vyšlo na jeho, že manželka Šiškova neušla naprostě bez svolení z panství p. Velemiského, protože měla ústní

¹²⁾ E. 20. VII. 1610 s. 327. Podobných případů z křižovnických vesnic by se dalo uvésti mnoho. Týkaly se na př. pálení kořalky v Dobřichovicích, domnělé krádeže mlýnáře Rabštýnského v Hloupětíně, nápravníka Jiříka Hlíný z Nemelkovic a pod. (E. 1610 s. 181, 7; R. 1610 č. 31, 191.)

¹³⁾ E. 18. IX. 1610 s. 364.

¹⁴⁾ E. 29. VI. 1610 s. 348.

¹⁵⁾ E. 6. VII. 1610 s. 307.

¹⁶⁾ R. 10. XI. 1609 č. 105. Psán také Velemitský.

svolení kancléře království českého. Rozzlobený pán však na to nedbal a když se mu podařilo Dorotu lapit, také ji uvěznil. To zdvojnásobilo úsilí jejího manžela, který neustával arcibiskupa prositi o pomoc proti nelítostnému pánu. Na Lamberkův list odpovídal Velemiský zlobně, že Dorota Bezzinova byla »nepořádně a nevážně k manželství ukradená.« Žádal k tomu ještě, aby mu arcibiskup vymohl na Havlu Šíškovi podle sněmovního sňavení pokutu 10 kop. Jinak hrozil »obstavuňkem na jiných poddaných arcibiskupských.¹⁷⁾ Mírnými a věcně koncipovanými listy se snažil arcibiskup Velemiského uklidnit poukazem na jeho nelidské jednání, které nelze ospravedlnit, protože manželství žádným právem není možno zrušit. Končil svůj přímluvný list: »pro slzavou žádost za něho se k Vám přímlouvám a o vydání rádného zhostního listu prosím.« Teprve na tento až pokorný list, hodný starostlivého orcipastýre i pána, se Velemiský obměkčil a Dorotu propustil »za poddanou dědičně«. Neodpustil si však žádati, nedbaje již předchozího uvěznění, aby arcibiskup pro výstrahu potrestal jejího muže Havla dvoutýdenním vězením.¹⁸⁾

2.

Arcibiskupův dvůr a hospodářské starosti.

Arcibiskup nebyl ještě ani konsekrován a již dostal od české komory žádost, aby poskytl k přichodu krále Matyáše a saského kurfiřta ze svých (t. j. i křižovnických) panství ryby. Prý se při té příležitosti »nemálo od pstruhů a lipanův potřebovat bude«. Měl jich dát »co nejvíce možné nalapati a do halytýrů na živě vsaditi poručiti«.¹⁾ Tato malá ukázka je příznačná pro nazírání oficiálních míst na majetek pražského arcibiskupství. V dalším se uvidí, v jakých poměrech se arcibiskup na svůj majetek a do paláce přistěhoval po dispozicích, které učinil po smrti Zbyňka Berky Rudolfův komorník Lang.²⁾ Bez ohledu

¹⁷⁾ R. 1610 č. 49, 68; E. 1610 s. 200, 268.

¹⁸⁾ R. 8. VII. 1610 č. 68.

¹⁾ R. 19. V. 1607 č. 32.

²⁾ Jakousi představu o komornících císaře Rudolfa II. si možno učiniti z článku Josefa Svátky: Jeroným Makovský, nejvyšší komorník Rudolfa II. (Dr. A. Rezek, Sborník historický II. 1884.) Tam také zmínka o Langovi, křtěném židu, »který podobně zle užíval náklonnosti císaře k sobě jako někdy Jeroným Makovský«. 7. V. 1608 byl vězněn v Bílé věži. (V. V. Tomek, Dějepis m. Prahy, XII. 438.) O vlivu služebnictva na císaře Rudolfa II. má zmínu K. Stloukal v článku Karel z Lichtenštejna (ČČH 1912 420) a ve Sborníku k šedesátým nar. Josefa Pekaře. Praha 1930. II. 11. F. Hurter, Philipp Lang, Schaffhausen 1851. F. Stieve. Allgemeine Deutsche Biographie. Jeroným Makovský vyloučen ze stavu rytířského v únoru r. 1605 a Filip Lang z Langenfelzu 25. května 1609. (Vlad. Klecanda, Přijímání do rytířského stavu, Časopis archiv. školy. VI. 1728, s. 18. 33.)

na to, jakož i bez ohledu na připravovanou slavnost biskupské konsekrace, měl tedy Lamberk svými rybami pomoci zásobit královskou tabuli. Není známo, jak se k této žádosti zachoval. Jisto jest, že po smutném přivítání, které mu připravila skoro vydrancovaná residence, byl nepříjemně překvapen a mlčel. Pozoroval poměry a snažil se podle všech známek po dobrém upravit obývání aspoň k snesitelnosti. Když se mu to neodařilo, odhodlal se teprve v květnu následujícího roku podat všechny své stížnosti, týkající se zatím jen mobiliáře arcibiskupského paláce, písemně a sice přímo do sněmu. Své stížnosti však jen napsal a tak si snad ulevil. Nenašel dosti energie, aby je podal a učinil předmětem jednání. List uvádí poukazem na to, že arcibiskupské důstojenství »na poručení J. M. Cské poslušně na sebe převzítí musel«. Jak se skromně vyjadřoval a v čem záležela podstata jeho podání určeného sněmu, o tom poučují doslovne části jeho konceptu. »Nyní pak trvaje v tom povolání«, píše, »vysoce jest mi na to z úřadu a povinnosti mé mysliti a k tomu pozor obrátiti, kteřak bych věci arcibiskupství tohoto mně svěřené obhajoval, odcizené k navrácení přivedl, tak abych v den hrozný soudný, stojí před trůnem a tváří Boží z správy mé náležitý počet vydati mohl. Uveden jsem do domu arcibiskupského, v kterém jsem však nic jiného nenalezl, než samé a pouhé zdi. Kterýžto tak jest, nevím, na jaké povolení, od Filipa Langa a některých jemu připojených osob, jak všem vůbec téměř vědomé jest, obraný, že lítostivo a bolestné bylo na to patřiti. Kdežto netoliko movité věci, ale některé hřebem přibité, nejináče než jakoby oděbné byly, na způsob nepřátelský jsou odcizené. Stříbro, které od slavné a svaté paměti císaře Ferdinanda na budoucí věčnou pamět všem arcibiskupům pražským k dědičnému jmění a užívání jest darováno, to též na poručení komory české pro záplatu služebníků mezi židy k velikému posměchu a zlehčení důstojenství arcibiskupského jest přišlo. Ježto, jak zpraven jsem, ani služebníkům podle zasloužení, kdež by naleželo a náleží, zaplaceno není.«³⁾ Není známo, proč se arcibiskup neodhodlal podat do sněmu

³⁾ E. mezi R. 21. V. 1608 č. 112. V dalším pak dovozoval, že nejlepší vědomost o tom, kde by se stříbrné náčiní nacházelo, »aneb kdo by jej užíval, podle vůle své a libosti předělávati dávati měl«, mají židovští kramáři. Trapná situace arcibiskupského sídla měla pohnouti pány ve sněmu k tomu, aby arcibiskup, který nejen ničeho nezdědil, ale našel dům doslovně »zloupený«, nemusil aspoň platit po předchůdci dluhy. Dále prosil, aby s ohledem na »skrovné a chatrné opatření, tolikéž také vzdělání téhož důstojenství« komora Filipa Langa »i jednoho každého, kdožby co tak od věci arcibiskupských po smrti pana předka měl, ke skutečnému navrácení« přidržela. (Z. Winter, Život círk. 413.) Jiný koncept datován 18. V. 1608.

tuto stížnost. Doba asi nebyla vhodná a po uvážení i všech ostatních okolností, hlavně rozháraných poměrů u dvora v době politicky tak rozkvašené, viděl Lamberk, že by asi svého cíle nedosáhl. Snad část starostí převzali také jeho prokurátoři, které mu dovolil císař »ke všem soudům, které má aneb ještě v království českém míti bude« do desek zemských na tři léta »zapsati a zmocniti«.⁴⁾

Sporných jednání, týkajících se hlavně hospodářských nároků, měl arcibiskup mnoho a byly dány správou majetku náležejícího jednak arcibiskupství a jednak rádu křižovnickému, který Lamberk jako současný velmistr také spravoval. Majitelé, kteří sousedili s těmito duchovenskými statky, netrpěli zvláštní úzkostlivostí při jejich všeobecném využívání. Podle pánu se pak zařídili i podřízení úředníci. Arcibiskup vyplýval hojně energie pečováním o hranice svěřeného majetku. Těžko bylo na mísťa dojížděti a hranice vymezovat. Se spolehlivostí velmi relativní to vyřizovali Lamberkovi úředníci. V té příčině zvláště správci křižovnického majetku byli ve stálem podezření z nesprávnosti. Když arcibiskup dopsal příliš svobodně na cizím hospodaření pánovi, dostal list, v němž napomínaný prostě nařčení »světle odpíral«, jako se stalo v případě protestu arcibiskupského poddaného Jana Hrdiny z Vonoklas proti Fridrichovi Smolíkovi na Mokropsech.⁵⁾ Bylo těžko arcibiskupovi v každém jednotlivém případě spor dopodrobna až ke konečnému rozhodnutí sledovat.

Jiných právních opatření si vyžadovaly transakce spojené s odprodejem, postoupením, výměnou nebo nákupem nových majetků. Z roku 1609 je známa taková záležitost z panství oseckého, k němuž tehdy příslušel dvůr v Ječovicích. Lamberk, patrně pro značnou odlehlost a tedy nepohodlné obhospodařování, pronajal nárok v Ječovicích dosud náležející Václavu Vilémovi z Lobkovic panu Adamu Pfefferkornovi »s tím vším právem, jak toho (p. V. V. z Lobkovic) sám v držení a užívání byl, za sumu 1.000 kop míš«. Lamberk k tomu dal jen svolení a nájemce ob-

⁴⁾ R. 9. I. 1608 č. 100. Kromě těchto prokurátorů měl Lamberk také právního zástupce Jana Tučka Katalovského z Tábora na Starém městě Pražském. Advokát ho zastupoval při městském soudě v rozeprách, které by, »buďto skrze poddané neb sice jináče zašlé byly«. Za svou práci dostával paušální plat 10 kop čes. grošů ve dvou ročních termínech. (E. 16. X. 1609 s. 653.)

⁵⁾ R. 17. XI. 1607 č. 50. Když lobkovický hejtman Adam Fritsch uložil arcibiskupským poddaným odvozovat pánu na Bilině každý třetí snop poddaného poplatku, hájil se arcibiskup pohrůžkou, že totéž bude vymáhat na lobkovických poddaných. Vilem z Lobkovic spor smírně vyřešil prohlášením, že vráti polovici zabaveného obilí, které arcibiskupští poddaní s jeho lidmi a na jeho pozemcích nasili prý »na polky«. (R. 1610 č. 101 a E. 1610 s. 532.)

staral zapsání směny do purkrechtních knih.⁶⁾

Nějaký majetek patřil arcibiskupovi také u Králové Městce, snad v Běrunicích. Okolní majitelé i hospodářští úředníci psali v r. 1610 o požáru, který byl založen — jak se později ukázalo od člověka »pod způsobem mnicha chodícího« — v Běrunicích. Případ tedy spadal pod arcibiskupovu jurisdikci jaksi z dvojího titulu a tím se také vysvětlí obšírné a časté k němu dopisování. Poslední relace, pro arcibiskupa nejdůležitější, konečně oznamovala, že se jeho majetku za požáru nic nestalo. Jejím hlavním obsahem bylo: »Dvůr V. K. Mti, který zde míti ráčíte, v celosti zůstává«. To patrně arcibiskupovi stačilo, neboť kopíře jeho kanceláře neobsahují dále o případu zmínky.⁷⁾

Ve Pšově a Kašticích se nechovali poddaní k arcibiskupovi náležitě ani jako katolíci, ani jako lidé na něm poddanstvím závislí. Zdá se, že námitky, které byly proti nim v příčině praktikované katolické víry, byly daleko závažnější. Proti arcibiskupovi jako majiteli statku uplatňovali nějaké písemné svobody a tím projevili touhu po »rebelanství a povstalectví«. Běhali na jiná přilehlá panství, poslouchali tam kázání, přijímali svátosti, nedabajíce rádného faráře a neodvozujíce mu »pfärrliche gerechtigkeiten«. Arcibiskup proti nim postupoval s podivuhodnou mírností. Psal jim, že by sice mohl potrestat, ale z lásky jim jejich poblouzení promíjí pod tou podmírkou, že budou faráře ctít a dávat, co je jejich povinností. Hrozil těm, kteří by se odvážovali na velikonoce přijímat nekatolicky, pokutou 20 zl., které se měly odvést do »pražského rentantu«.⁸⁾

⁶⁾ E. 6. a 7. II. 1609 s. 555, 557. S nájemci byla vždy veliká zvízel. Lamberk měl takovou špatnou zkušenosť s Kašparem Kautschem ve Všechnách. Neplatil asi sjednané nájemné a proto mu arcibiskup rozkazoval, aby dvůr hned opustil. Ubezpečoval ho, že mu bude všechno spravedlivě nahrazeno, co do hospodařství investoval. Ještě skoro po roce opakoval arcibiskup svůj rozkaz a znova Kautsche nutil, aby do 4 neděl najaté hospodařství uvolnil. (E. 5. IX., 6. XI. 1610 s. 409, 19.)

⁷⁾ R. 1610 č. 55, 56, 57. Mnich se jmenoval Valerián a jedna relace praví, že patřil asi ke sv. Jakubu v Praze (minorita) a mluvil polsky, s ním chovalo »osmnáctileté pachole«. O jejich účasti na požáru svědčilo předchozí žebrání v obci, které se dalo s nápadnou držostí. Mnich prý s dary nebyl spokojen a říkal: »Co dáváš tak málo, dal bys někdy, nebudeš mít co«. Proti zmíněnému průvodci mnicha vypovídá chotěšický úředník, že znal jeho otce, »který veliký škůdce lidský jest byl«. Mladík byl bez okolků podroben trpnému právu a na žebři nařízen, učinil dozvání. Vypověděl, »Z barchánu starého jsme knuty dělali a mnich prach kupoval... a když knot dohořel, tehdy to prasklo a potom hned hořelo...« Třetí účastník nebyl lapen.

⁸⁾ E. 2. IV. 1609 s. 417. Tento arcibiskupův výnos kontrastuje nápadně s tím, co tvrdil Pavel Skála ze Zhoře v Historii české I, 348 o Lamberkově postupu proti Hrobským v téže příčině.

Mnoho zaměstnávala arcibiskupá ves Černochov, patřící tehdy k majetku oseckého kláštera. V červenci r. 1609 Černochovští oznamovali, že jsou ohroženi vložením značnější posádky do obce. »Hejtman i foryrové« již přišli a sepsovali stáje pro koně rejtarů, vyžádavše si pro ně i »obrok a potravu«. Arcibiskup ihned psal císaři, co hrozí klášterní vesnici, a prosil, aby byla od vložení vojska uchráněna, protože nedávno utrpěla požárem, který v ní způsobil velké škody.⁹⁾ V týdnu, který následoval, zvěděli vesničané, že mají dostat 70 mužů jízdy. Domnívali se, že by mohli být od obtížné návštěvy osvobozeni, kdyby se poukázalo na to, že platí řádně daně i všechny berně do Slaného.¹⁰⁾ Vojsko bylo do vesnice konečně přeci vloženo a skoro po roce usilovali Černochovští prostřednictvím arcibiskupa, aby jim berníci ve Slaném odepsali aspoň 31 kop za to, že utrpěli posádkou velikou škodu. Také na dávce, kterou byli povinni klášterům oseckému a světeckému, chtěli něco získat v náhradu za újmu způsobenou vojskem.¹¹⁾

Zachované účty a kvitance, horlivě splácené teprve v pokročilém stadiu Lamberkovy nemoci nám dívají poznati jeho potřeby i jména jeho dodavatelů. Krejčím byl snad jeho krajan Křistof Dulde, který v roce 1610 dostal na arcibiskupovu přímluvu svolení, aby byl přijat mezi dvorní krejčí.¹²⁾ Počátkem září r. 1612 podepsal Dulde kvitanci na 143 zl. 64 gr., které přijal jako odměnu za krejčovské práce vykonané pro Lamberka.¹³⁾ Látkami zásoboval arcibiskupa i jeho dvůr František Schmurkhart a Ludvík Muschken. Poslední dodal Lamberkovi od r. 1606 do 1610 látek v celku za 1.203 kop. Částka nebyla zaplacena najednou, nýbrž po splátkách.¹⁴⁾ Schmurkhart dostal za karminový samet určený pro arcibiskupův vůz 119 kop.¹⁵⁾ Pražský řemenář Kašpar Böhmer obstarával k vozu postroje za 20 tol.¹⁶⁾ Stolního prádla spotřebovala Lamberkova domácnost podle účtu z r. 1610 za 46 zl.¹⁷⁾ Z lahůdkářského krámu Daniele Ostermayera bylo objednáváno hlavně v době arcibiskupovy nemoci. Za hlemýždě, parmesánský sýr, muškátový květ, pomerančovou kůru, mandle, anýz, koriandr, hořčici, skořici a jiné podobné potřeby pro kuchyň zaplacenno 6. září r. 1612 sekretářem Greffem 44 zl.¹⁸⁾ Několik zmínek se týká také obstarávání vína pro arcibiskupský sklep. Na jaře r. 1609 se Lamberk dověděl, že

rektor jesuitské koleje ve Vídni má několik sudů lepšího rakouského vína. Protože jej potřebuje ročně značné množství, žádal rektora za prodání několika sudů. Podrobnosti prodeje měl sjednat jeho příbuzný Vesenbach meškající ve Vídni. Jakmile bude koupě uzavřena, hodlá arcibiskup poslati do Vídne povoz pro dopravu vína.¹⁹⁾

Jak špitál, tak přímo arcibiskupský dvůr býval zásoben ze statků špitálských. Zvlášť bohaté zásoby byly na rozkaz arcibiskupovy kanceláře požadovány před svátky. Tak na př. před velikonocemi r. 1610 se nařizovalo dáblickému rychtáři, aby »pro potřebu chleba a hrachu vydal«, ovčáku měl nařídit, aby »patnácte jehněat připravil a to vše do špitálu dátí přivéstí poručil«. Dobřichovský rychtář dostal podobný rozkaz. Jeho ovčák měl »tuto středu sazometnou nejprv přistí... Vybera deset jehněat, sem do Prahy přivéstí«. Rychtář snad kdysi neprojevil dosti ochoty a proto rozkaz končil zmínkou o trestání »skrze neposlušnost«. V rozkaze nestálo jasné, komu má být požadovaná dodávka jehněat odvedena. Jasnéji se vyjadřoval rozkaz určený zábranskému rychtáři (na majetek situovaný na Poříčí). Tam se požadovalo přímo »pro dvůr a kuchyni arcibiskupskou« dodati k nastávajícím hodům velikonočním »drahně vajec, toliké i slepic euročních«.²⁰⁾ Dodávky byly roz-

¹⁹⁾ E. 7. III. 1609 s. 367. Spatně Lamberkovi posloužil v této příčině Jakub Wanderer z Pasova, u něhož si objednal soudek vína, které zve »oberländerisch« s platební lhůtou na sv. Michala a s podmínkou neporušeného dodání až do sklepa. Wanderer poslal místo žádaného sudu tři, k tomu ještě podřadné kvality, takže bylo za těch okolností předražené. Arcibiskup jej podezíral z toho, že takové zboží nemohl asi v Pasově prodat. Ptá se, zda si dva nezádané sudy vezme zpět, nebo zda je zpeněží v Praze. Za ponechaný sud platí 44 zl. (E. 22. V. 1610 s. 248, 285. Víno bylo »an der Farbe bös... hoch angeschlagen«.) V listopadu nakupoval víno zase v Litoměřicích, kam poslal hejtmana a sklepáka pražského špitálu. Dal jim doporučení na litoměřického děkana, aby jim při nákupu poradil. Jeho pomocí měli Lamberkovi zaměstnanci nakoupit tři až čtyři sudy starého vína.

²⁰⁾ E. 5. IV. 1610 s. 178. Zásobování omastkem obstarávali rychtáři v Tursku a Dobřichovicích. Rozkaz ze 17. ledna r. 1610 žádal dodávku omastku, »jež hož veliký nedostatek v Praze trpíme«, zatím co »šafářka ve dvoře drahně másla před rukama má«. Rychtáři bylo poručeno másla »cokoli ho najde s registříkem neprodleně odeslat«. Když nedávno arcibiskup žádal na rychtáři vyslání potahů ke stavebním úpravám paláce nebo k odvezení dříví z Vltavy, poddaní reptali, proto se mu dodatečně při této příležitosti sdělovalo, že arcibiskup na takovém reptání »zádného zalíbení nemá«. (E. 17. IV. 1610 s. 190.) Před vánocemi se ovšem musilo pro kuchyni ještě leccos přikupovat. Od 5. do 24. prosince bylo takového mimořádného vydání za 102 kopy. Kuchař však dostal na jeho zaplacení jen 100 kop a neopomnul proto do kvitance podotknouti, že mu »knížecí milost« dluhuje ještě 2 kopy. (R. 24. XII. 1610 č. 28.)

⁹⁾ R. 20. VII. 1609 č. 88.

¹⁰⁾ R. 26. VII. 1609 č. 87, 21. IV. 1610 č. 1.

¹¹⁾ R. 25. IV. 1610 č. 27.

¹²⁾ E. 18. III. 1610 č. 35.

¹³⁾ R. 6. IX. 1612.

¹⁴⁾ R. 24. V. 1610 č. 21.

¹⁵⁾ R. 12. I. 1611 č. 22.

¹⁶⁾ R. 12. V. 1611 č. 7.

¹⁷⁾ R. V. V. 1612 č. 10.

¹⁸⁾ R. 6. IX. 1612 č. č. 4.

děleny mezi jednotlivé dvory tak, aby nebyly požadavky tíživé.

3.

Hmotná tíseň.

Zatím není zpráv o tom, kdo Lamberkovi předával inventář a uváděl ho do správy arcibiskupských statků. Již vzpomenuté memorandum však naznačuje, do jakých poměrů nový arcibiskup vstupoval. Memoranda posílaná císaři i komoře, vesměs neúčinná, líčí jeho hmotný nedostatek a nezamlčují, že z vlastních úspor dosazoval na úhradu výdejů spojených s arcibiskupským úřadem. Za těch okolností nemůže překvapovati, že Lamberk neplatí včasné předkládané účty. Jeden takový případ je zvlášt nápadný, protože žadatel, pouhý řemeslník, se obrátil se svým požadavkem až na českou komoru, která jeho žádost poslala arcibiskupovi s doporučením, aby živnostníka uspokojil.¹⁾ Již v r. 1608 se ohlásila nouze se vší dotěrností a dohnala Lamberka k tomu, že prosil vážnější kněze o půjčku. Žádost osobně přednesl jeho český sekretář Severýn Táhlo ku př. při návštěvě cerhovického děkana Sebalda Pilse Krumlovského. Děkan nepůjčil nic a vypočítav všechny své duchovní stanicce, na kterých působil, dokázal, že všude měl takové nehody — soudy v Budyni, v Charvatcích protestantskou kolátku, která ho vyhnala, když se nechtěl stát luteránem, útisk od Adama z Vinoře, karlstejnského děkana, když byl na Žebráce, — že si nemohl uložit větší částku peněz.²⁾ Na jiných farách se Lamberk patrně již nepokoušel a pochopil, že od kněžstva, obyvatelstvem nijak hýčkaného a spíše pronásledovaného, nemůže očekávat takovou pomoc, jakou by potřeboval, i kdyby některý duchovní tu a tam nějaký dárek, spíše v naturáliích než hotových penězích, poslal. Proto se obrátil prostřednictvím sekretáře Jana Barvitia na císaře, jemuž již dříve zaslal memoriál týkající se tří důležitých záležitostí, aby se nad ním smiloval a císař jeho »největší nouzi vyjevil«. Znovu připomíнал, že arcibiskupství je vykradeno, že měl velké výdeje s konfirmací. Císař mu měl jako svému kaplanu pomoci buďto navrácením odcizeného

¹⁾ R. 1608 č. 85. Žalobcem byl Havel, mistr řemesla kovářského a měšťan Starého města Pražského, který arcibiskupovi, »když ráčil času raněho z kapli jistí, poníženou suplikaci do vlastních rukou podal« s touhou, aby se mu zaplatilo »za dílo kovářské restírujících 28 kop.«

²⁾ R. 25. III. 1608 č. 54. Z. Winter, Život círk. 44. Podobně odmítl arcibiskupovu žádost budýnský děkan Jan Posthumus Litomyšlský. Lamberk žádal značnější, bohužel neuváděný obnos, o němž děkan prohlašoval, že »nikdy u žádného takovou sumu co živ jest neviděl«. Má nějaké úspory na jiném místě než v Budyni, »pro nemoc a jinou přihodu nešťastnou«. Prosil, aby ho arcibiskup »omluvena míti ráčil« a připovídal »jinými službami a povoláním duchovním« věrně sloužiti. (R. 1. IV. 1608 č. 33.)

majetku, nebo výplatou peněz, které věnoval na konfirmaci, nebo konečně nějakou stálou roční pensí. Má totiž dluhy a věřitelé se ucházejí o jejich splacení.³⁾

Skoro půl roku uplynulo od prvního podání k císaři i jeho urgencie u sekretáře Barvitia. Býda a nedostatek Lamberkův se mezi tím nikterak neumenšoval. Proto počátkem července napsal císaři nový list plný nároků na svůj finanční nedostatek. Upadl do takové nouze, že nemá »ani krejcaru v hotovém«. Prosí »pro Boha a všechny svaté« o výpomoc, protože neví, jak sebe a služebnictvo při dosavadním špatném příjmu vyživit. Již 12 tisíc tolarů vydal ze svých úspor a k tomu si vypůjčil ještě nějaké peníze a všechno to »pozbyl v této zemi«. Císař mu měl na jeho »nejoddanější« prosby vypomoci větším příjmem nebo mu dovolit, aby odešel.⁴⁾ Prosby se nesly celkem do prázdnna. Nouze arcibiskupova se neumenšovala. Toho využívali jeho úředníci, kteří peníze měli a mohli spíše pomoci než kněží, na které se v počátcích svého strádání obracel. Investovali však kapitál výhodněji. Zakupovali se — jak již uvedeno — na křížovnickém i na arcibiskupském majetku, který byl arcibiskup ve svrchované nouzi nucen odprodávat.⁵⁾

³⁾ E. II. 1609 s. 335 ... Lamberk dluhoval ku př. Jaroslavovi Bořitovi z Martinic neznámou sumu peněz, o níž ho tento upomínal a již splatil jen s nesnázemi. Arcibiskup se aspoň v děkovném dopise oznamujícím okamžité zaplacení dluhu zmiňoval o tom, že čekal prodloužení splatního termínu. Protože však pán sám peněz nevyhnutelně potřeboval, neodvázoval se o odklad žádat. Martinic se zachoval vpravdě kavalírsky, nežádaje úroku z poskutnutej půjčky. Vynutil si tím na arcibiskupovi pokorné poděkování a ujištění o stálé oddanosti. (E. 24. VI. 1609 s. 410.)

⁴⁾ E. 2. VII. 1609 s. 545. »...meine äußerste Armut und grösstes elend so hoch, dass ich nit weis wie ich mich und die meinigen underhalten... zumalen ich schon über die 12.000 Taler des meinigen und von unsern leuten entlehentes gelt... in dieses land eingebiest«. (Z. Winter, Život círk. 414).

⁵⁾ E. 3. V. 1610 s. 217. Tak prodal nějaké pole ze statku ve Světci, které si osecký hejtman s jeho svolením směl dát připsat do pozemkové knihy. V jiné vesnici, náležející k majetku spravovaném arcibiskupem, se zakoupil císařský kontrolor Kaspar Celler. V Hostomicích na Chomutovsku koupil od arcibiskupa statek pan Ozellewitz po Richardovi Kozelkovi. (E. 1610 s. 436—7.) Názorný doklad o tom, jaké byly majetkové poměry pražského arcibiskupa a jak jeho tisně dovedli využívat ve svůj prospěch jeho zaměstnanci, podává na př. smlouva, kterou uzavřel s Alžbětou Preuvou, ne-li manželkou hejtmana, tedy určitě některou z jeho příbuzenstva, při prodeji mlýna v Chotějovicích (ku klášterství Svatelskému). Hned v úvodě smlouvy praví arcibiskup, že se odhodlá k prodeji mlýna pro velikou peněžní tísni. Za mlýn i s pozemky dostal 1.200 zl. (E. 2. II. 1611 č. 50.) Zvlášť markantní příklad obohacování arcibiskupských zaměstnanců podává odstoupení statku ve Výsočanech (kláštera oseckého) duchodnímu Vítu Dreissigovi za 600 kop, který krátce předtím arcibiskup výkoupil za 700 kop od svého poddaného. (E. 1609 s. 470.)

K tomu ke všemu uhodila neúroda. Na podzim roku 1609 si arcibiskup vypůjčil pro špitálská pole na setí obilí od Staroměstských. Když ho páni o půjčené obilí upomínali, psal jim, že se nenadál tak velkého nedostatku. Mají mu poshověti do nedaleké nové žně. Dluží se jinde se škodou, neboť se mu »nedostává obilí do mnoha set strychů«. Nevrátil však dluh ani po žních. Na upomínce týchž věřitelů psal počátkem ledna r. 1611, že stále ještě nemůže odplati vypůjčené obilí. »Leta pominulého takovou neúrodou jsme nenadále zachvázeni«, píše, »že v nedostatku žito i jiné obilí kupovati musíme. Páni s ním ještě »nějaké shovení měli učiniti«.⁶⁾

Také vojenské pohyby působily zhoubně na hmotný stav arcibiskupských majetků. Stavovská vojska ku př. způsobila v Čáblících velikou škodu. Protože se jednalo o křížovnický statek, obrátil se Lamberk o pomoc ke komandérovi v Chebu a žádal na něm, aby ihned vyzvedl u Ondřeje Kargese, který rádu dluhoval 400 zl., 300 zl. Kdyby bylo možno do čtrnácti dnů dostat celou pohledávku, byl by ještě raději.⁷⁾ Zá-krok, kterým chtěl řádové statky uchránit před vkládáním vojska, nebyl bez úcinku a Hans Sigmund Herberstein, polní maršálek Matyášův, dal v té příčině Lamberkovi záruky. Nicméně stálými průchody vojska utrpěly statky v Čáblících a Tursku »unwiederbringlichen Schaden«. Lamberk jmenovaného maršálka znova prosil o ochranu a s ohledem na utrpěné škody i nějaké hmotné odškodnění.⁸⁾ Pro větší jistotu napsal arcibiskup také list králi. Opakoval v něm, že mu vojsko způsobilo »nenahraditelné škody«. Po-bralo vše, co mělo »krejcar ceny«. Již dříve poškozená vesnice Černochov dostala nové vojsko. Ačkoli vesničané dávali vojsku »maso, pivo, máslo, chleba, oves i ostatní ochotně«, přece dali

⁶⁾ E. 1610 s. 250, E. 1611 č. 47 dto 4. I.

⁷⁾ E. 18. IV. 1611 č. 58.

⁸⁾ E. 20. V. 1611 č. 17. Viz o něm: Sněmy XV, I, II.

vojáci posekati nedozrálé obilí a odvézti do tábora. Prosil o příchránění a ohled.⁹⁾

V kopiářích Lamberkovy úřední agendy jsou pravidelné kvitance na přijaté peníze ze statků panství oseckého a světeckého od ledna r. 1609 do září r. 1611. V této době přijal úhrnem 8095 kop. V tom je zahrnuta kupní cena prodaného dvoru v Kašticích na Podbořansku, jehož část patřila již od r. 1400 křížovnickému rádu, Jorgenu Fridmanovi, který za něj zaplatil 700 kop ve dvou splátkách. V téže vesnici prodal také krčmu za 100 kop ve stejném roce 1609. Z pozůstalosti faráře Grafa v Chlumu obdržel 300 kop. Jinak jsou všechny kvitované sumy vypláceny jako užitek z hospodářství obou statků v Oseku a Světci. Peníze přijaté z křížovnických statků byly ve srovnání s těmito příjmy patrně daleko menší a kvitovaly se zvláště.¹⁰⁾ Z Pasova ještě spravoval Lamberk pozůstalost jakéhosi Massholze, jehož sirotci a vdova se musili po dvakrátě ucházet o výplatu 300 zl. sirotčích peněz. Ve druhé upomínce zaslane až v červenci r. 1612, nedlouho před arcibiskupovou smrtí, se vdova odvolávala na tu okolnost, že jedno z jejích dětí má před svatbou a peněz tedy nezbytně potřebuje.¹¹⁾ Kvítance Lambérkova bratra Jiřího Zikmunda, císařského rady, na 1.000 zl. dokazuje pravdivost slov arcibiskupových často v memoriálech k císaři uváděných, že dluhy měl. Teprve 6. září dostal Zikmund Lamberk své peníze, které bratru ponechával k disposici takřka do jeho smrti.¹²⁾

Pokračování.

⁹⁾ E. 17. VI. 1611 č. 10.

¹⁰⁾ Kvítance zněly na Vítě Dreissiga, účetního v Oseku. 2. I. 1609 zněla první toho roku na 900 kop. (E. 1609, 296.) Dreissig byl erbovníkem J. B. Pon-tána z Braitenberka stejně jako hejtman pražského špitálu Jan Stranienský. (Časopis rodop. společnosti 1937–38, r. IX–X, s. 83 čl. Dra Bohumila Lifky.)

¹¹⁾ R. 12. VIII. 1611 č. 49, 4. VII. 1612 č. 48.

¹²⁾ R. 6. IX. 1612 č. 5.

Václav Polák: Slovanská složená jména osobní.

(Pokračování)

Řešíme-li pak otázku slovanských složených složených osobních jmen v tomto strukturálním pohledu ve svazku s problémem komposit v evropských jazyčích vůbec — a že je nutno takto ji řešiti, naznačil před lety Osthoff i Jacobi — jest pozoruhodné, že v jazyčích slovanských složená jména osobní stejně jako composita vůbec netvoří produktivní typ ani v soustavě osobních jmen ani v systému slovotvorných prostředků na rozdíl od poměrů na příklad v řečtině nebo v jazyčích germánských. Lze naopak ukázati, jak složených

jmen osobních v jazyčích slovanských po jistou dobu přibývá, a to s rozvojem feudálních poměrů středověkých, a to hlavně v 11. a 12. století. Tak není na příklad jistě náhodou, když jména *Chotěbor*, *Chotěslav*, doložená r. 1159 jako *Ghothebor*, 1195 jako *Gothebor*, r. 1177 *Gotezlav*,³⁴⁾ jejichž praslovanský charakter zdůrazňuje J. Svoboda,³⁵⁾ se objevují daleko dříve ve své t. zv. »zkrácené«

³⁴⁾ Friedrich, Codex diplom. I.

³⁵⁾ Časopis pro moder. filologii 27, 1940, 104 a n.

hypokoristické podobě srov. *Chot* (*Choc* v r. 1057, srov. míst. jméno *Chotovici*, *Hothovici* z r. 1142, které předpokládá os. jm. *Chot*), *Chotěj*, (ps. *Chotey* 1180/82), *Choten* (ps. *Goten*, 1088?, *Hoten* 1088?). *Chotěš* (ps. *Hotes*, 1088, v míst. jm. *Hoteseuich*, 1115, *Hotesoue*, 1057)³⁶⁾ a pod., takže jest docela možné, že podle jiných vzorů mohla být složená jména osobní *Chotěbor* a pod. přitvořena. V polském materiálu³⁷⁾ se objevuje od zákl. *chot* — *Chociemir* (ps. *'Hocemiri*) současně (r. 1204) se zkráceným útvarem *Chociesz* (ps. *Hocessouic*) ale před tím už r. 1136 *Chocian* (ps. *Chotan*). V ruském materiálu Tupikovově se vůbec složená forma nevyskytuje, doloženo jest jen *Chot* (1215), *Chotěna* (1596), *Chotěnъ* (1585), *Chotěшъ* (1593), *Chotjakъ* (1552). Při tom však tento přírůstek osobních jmen složených ve slovanských jazycích se nikdy nejeví skutečně produktivním a živým, neboť má spíše vždy nádech sociálního zvrstvení a jest typickým pro vyšší společenské vrstvy. Vypadá to spíš, že tento typ osobních jmen byl určován společenským charakterem a že vůbec soustava osobních jmen slovanských tak, jak se nám jeví při důkladnějším rozboru, jest výrazem jistých kulturních a sociálních poměrů slovanských a praslovanských, jak byly dány celkovou evropskou situací. Nepřekvapilo by to. Obeecně se uznává, že latinské poměry v soustavě osobních jmen byly určovány soustavou etruskou.³⁸⁾

Jak asi složená jména osobní byla výsledkem kulturní interference evropské počátkem středověku, ukazuje srovnání procentuálních poměrů složených jmen osobních v jazycích západoslovanských a východoslovanských. Srovnával jsem v tom ohledu poměry ruské, jak je nám zachycuje Tupikov, s poměry, jaké se dají stanovit rozbořem jmeňného materiálu ve Friedrichově Codexu diplom. Jsem si při tom vědom neúplnosti časových úseků, jež zachycují. Při tom jsem zjistil, že složená jména osobní tvoří přibližně asi jedno procento všech ruských jmen Tupikovova materiálu, kdežto v materiálu českém nebo v materiálu polském³⁹⁾ se pohybuje jejich počet při-

³⁶⁾ Cituji podle rejstříků ve Friedrichově Cod. diplom.

³⁷⁾ Podle W. Taszyckého, op. cit.

³⁸⁾ Schulze, Zur Geschichte der lat. Eigennamen, Berlin 1904; B. Doer, Die römische Namengebung, Stuttgart 1937; F. Solmsen, op. cit., 155 a n.

³⁹⁾ Opírám se o materiál Taszyckého.

bližně mezi 20 až 30% celkového počtu, ale ani tak netvoří podstatnou součást materiálu osobních jmen. I když jsou tato čísla jen velmi přibližná, neboť jsem při jejich stanovení nepřihlížel k počtu dokladů a vůbec k produktivitě jednotlivých typů stejně jako k jejich časovému rozložení, jsou poučná, neboť ukazují, že větší počet složených osobních jmen v jazycích západoslovanských bude možné spojovat s intensivnějším prostoupením slovanské společnosti feudálními řády západoevropskými a to tak, že šlo asi o napodobení složených jmen západoevropské společnosti, reprezentované ve střední Evropě feudálním typem německým. V tom lze uznat pravděpodobnost these Ertlovy, jak jsem na ni upozornil, ale s tím omezením, že složená jména německé feudální společnosti nebyla přímým popudem jménem slovanským, nýbrž že šlo o módní využití typu, který v jazycích slovanských už byl a jehož původ Ertl tedy nezjistil. Vzhledem k tomu, že ruská středověká společnost nájezdy východních kočovných kmenů se záhy dostala mimo oblast středověkého feudálního typu evropského, jest možné právě malý počet ruských jmen složených, jak se jeví v ruském materiále průběhem několika staletí, přičíst nedostatku tlaku, jaký vyvíjel na evropskou společnost jinde středověký typ feudální. A u osobních jmen taková interpretace se zřetelem na kulturně-sociální situaci jest zeela na místě. Jsou v souvislosti s ostatními plány lexikální výstavby nejvýrazněji spojena s typem společnosti, jak bylo už několikrát zdůrazněno.⁴⁰⁾ Ostatně podrobnejší rozbor by ukázal, jak celá řada jmen složených v ruském prostředí jest v podstatě výpůjčkou (ovšem ne všechna) ze západní oblasti jazykových, jako na př. jméno *Dobeslav* (z polského prostředí), *Boguslawka* (z Ukrajiny, a tedy také ze západu) a pod. Tím by se plně jen potvrzoval kulturně-sociální charakter složených jmen v ruském prostředí.

⁴⁰⁾ F. Solmsen, op. cit. passim; srov. kapitolu Die deutschen Personennamen in ihrer ständischen Schichtung v knize A. Bacha, Die deutschen Personennamen, Berlin 1943, 520 a n.; v. též A. Dauzat, Les noms de personnes, origine et évolution, Paris 1934, 78 a n.; A. Bach, Deutsche Volkskunde, Leipzig 1937, 292 a n.; Louis Michel, Esquisse méthodologique et plan-questionnaire d'anthroponymie sociologique, Premier Congrès International de Toponymie et d'Anthroponymie, 127 a n.

Nepatří tedy složená jména osobní podobně jako složeniny vůbec k produktivnímu typu slovanských prostředků slovotvorných, ale jsou přesto toho rázu, že s nimi musíme počítat i pro doby nejstarší, ale bezpečně jen pro doby obecně slovanské, neboť jinak se dostaváme na půdu předpokladů, které nejsou logicky nutné a neplynou z materiálu. Proto otázku jejich genetických souvislostí musíme řešit v strukturálních souvislostech s jazykovým typem slovanských složenin, tedy ve stejných vztazích, v jakých se studovala dosud i otázka osobních jmen složených v ostatních jazyčích nebo jazykových skupinách, ale s tím omezením, že jejich vzájemný vztah není nutno řešit na podkladě vzájemných vztahů genetických, neboť to, co se dosud uvádělo ve prospěch these vzájemných příbuzenských vztahů (paralelismus v strukturální výstavbě nebo v použití jistých protředků morfologických) nestačí samo o sobě, jak jsem už řekl, pro logické zdůvodnění vzájemných vztahů genetických, neboť k strukturálním paralelismům, co se tkne výstavby nominálních komposit, dochází zcela nezávisle i jinde, jak jsem ukázal na jazyčích mongolských.

V těchto souvislostech slovanské složeniny apelativní, pokud ve své výstavbě souvisí morfologicky i typologicky s osobními jmény složenými, jsou — můžeme říci — eizí slovanskému typu jazykovému. Nehledíme-li k některým produktivnějším typům psaných jazyků slovanských (ne už tak hovorových a mluvěných), jak se vytvářejí z tlaku západoevropského jazykového modelu různou měrou a v různých dobách různě na basi konvergenčních interferencí, můžeme i o jejich nejstarších vrstvách typu *vojevoda*, *milosrdný*, *blahoslaviti* (*blahoslavený*) a pod. říci, že jde o kalkové otisky vzorů řeckých, latinských nebo německých. Tlak jazykového modelu řecko-latinského, jak se vyvinul ve středověku v t. zv. středověké latině a jak působil na lexikální konsolidaci nejen jazyků románských jako nejpříbuznějších, nýbrž i na jazyky germánské a z nich zvláště na němčinu, nebo spíše latinsko-románsko-německého na západě a řecko-byzantského na východě ve vzájemné kooperaci s domácími jazyky vytvářel a pomáhal vytvářet kulturní slovník evropských národů asi na stejně základně jako dnes jazykový model západoevropský, vytvořený z konvergenčních interferencí jazyků románských a západogermánských (angličtiny a němčiny) ne bez vztahu

k ostatním jazykům západoevropským, určuje strukturní rysy morfologické, syntaktické i lexikální výstavby všech moderních jazyků evropských v nejužších vztazích s celou řadou jiných mimojazykových, kulturních, politických a sociálních faktorů.⁴¹⁾

Na této základně řecko-latinský typ složenin zasáhl velmi pronikavě v morfologický plán lexikální výstavby všech moderních jazyků evropských, jak by se dalо snadno ukázat při bližším studiu této otázky v jednotlivých jazyčích evropských,⁴²⁾ pokud nechceme sledovat za stejných strukturálních předpokladů vliv řeckého jazykového typu po této stránce na syrštinu, arménštinu, koptštinu a jiné jazyky kolem východní kotilly Středozemního moře, jak to souvisí s šířením křesťanské víry, jež nástrojem tu byla řečtina jako na západě latinka. V tomto kontextu lze ovšem plným právem viděti v slovanských složeninách typu *vojevoda*, *milosrdný*, stsl. *milosvrdъ* nebo *blagolěpъ* tlak sthněm. *herizogo* (sthněm. *herzoge*, něm. *Herzog* »kníže«), lat. *misericors*, řec. *euprepes*. Jinak ovšem složeny jako *dobrodějъ* (stsl. *dobrodějъ*), csl. *blagosloviti* (srov. čes. *blahoslavený*), pokud se nehodnotí jako kalkové příklady latinských a řeckých vzorů, podobně jako stsl. *krabice-prolitъje*, *domuzakonъnikъ* csl. *domaživъcbъ*, čes. čes. *bohabojný*, *Bohumil* a pod., jsou spíše splaynuliny typu rus. *Novgorodъ*⁴³⁾ a vyrůstají z potenciálních možností slovanského jazykového typu stejně jako baltské složeniny *géra-dějis* vzhledem k slovesnému charakteru druhého člena takového spojení, interpretujeme-li je v souvislosti jednak s typem eurasijských syntaktických komposit (srov. mongolské útvary, jak jsem je výše citoval) jednak s kategorií sti. *dúra-s̄tha-* »stojící v dálce« atd. Ostatně adverbiální charakter prvého člena slovanských složenin tohoto typu, s nímž tu počítám, jak pro slov. *dobro-* nebo lit. *géra-* se po-

⁴¹⁾ Srov. A. Meillet, Bullet. de Société de Linguistique 25, 61; 30, 126; 31, 59; B. Migliorini, Lingua contemporanea, Firenze 1943, 46 a n.

⁴²⁾ Vintschger, Die auto-Komposita sprachwissenschaftlich klassifiziert, Progr. Gmunden 1899; B. Migliorini, I prefissoidi, Arch. glott. ital. 57, 1953, 15 a n. (přetištěno Saggi sulla lingua del novocento, 2. vyd. Firenze 1942, 7 a n.), srov. L. Spitzer, Le français mod. 4, 1936, 180 a n.

⁴³⁾ Srov. V. Vondrák, Vergl. slav. Gram. I, 2. vyd. 673 a n.; Dickenmann, op. cit. 60.

tvrzuje nepřímo srovnáním s lat. *male-ficere*, *bene-dicere* nebo řec. *eu-* jako prefixem v složeninách typu řec. *euthymó* proti *thymó*. Nechci tím ovšem tvrdit, že by slovanské formy tohoto typu nutně musily vznikat buď v příbuzenských souvislostech na podkladě these o jejich prajazykovém charakteru nebo jako kalkové překlady řecko-latinských předloh. Chtěl bych tím naopak zdůraznit, že jest právě možné s odvoláním na latinské útvary s *bene-* nebo *male-* a pod. v předložkovém postavení před druhými členy komposit verbálního charakteru nebo na řecké formace s *eu-* vykládat tento typ slovanských velmi starých složenin poněkud jinak než se na ně dívala tradiční jazykověda srovnávací, a to jako na sekundární projev jazykového sepětí v rámci jazykového svazu, jehož členské jazyky si vytvořily v složeninách charakteristický prostředek slovotvorný, pokud řešíme tuto otázku jen s hlediska čistě jazykového a nepřihlížíme k jiným okolnostem, jak by mohly vyplynout zejména při hodnocení osobních jmen složených jako jevu jazykového a kulturního zároveň. Šlo by tu asi o něco podobného, s čím se potkáváme na příklad v dnešní laponštině, objevují-li se v ní skupinové složeniny na způsob, jaký je typický pro jazyky germánské, což se vykládá obecně z tlaku jazykového modelu germánských jazyků v sousedství na basi konvergenčních interferencí jazykového svazu, pokud pro laponštinu jako jazyk ugro-finský považujeme složeniny s ohledem na její jazykový typ za něco mimostrukturálního.⁴⁴⁾

Že pojem složeniny mohl v slovanských jazy-

⁴⁴⁾ Srov. B. Collinder, *Wortgeschichtliches aus dem Bereich der germ.-finn. und germ.-lapp. Lehnbeziehungen*, APhS 7, 1933, 193 a n.

cích v nejstarším, t. zv. »praslovanském« období vyrůstat z podobného sepětí v kontextu problematiky jazykového svazu jako novum vznikajícího typu jazykového kontinua, jež se později objevuje jako strukturní celek slovanských jazyků, na podkladě konvergentních interferencí se slovními složeninami jazykových kontinuí, z nichž se později vyvinuly strukturní celky jazyků indo-iránských a germánských, vzhledem k tlaku, jež vyvíjela na jazykový typ slovanský, mohlo by ukázat a konečně i potvrdit srovnání starých slovanských komposit typu *medvěd*, *nocleh* a pod. bez spojovacích vokálů charakteristických pro většinu typů nominální komposice, se »synkopovanými« (jedná-li se vždy o synkopu) útvary germánských nebo s podobnými formacemi indo-iránskými a řeckými. To ovšem znamená, že vykládám nominální kompozici indoevropskou v každém jazykovém celku nebo jazykové skupině jako produkt autonomních složek bez genetických aspektů vzájemných souvislostí. Podrobnější výklad příslušných jazykových jevů v každém jazyce zvlášť na to ukazuje. Srovnávání morfologických typů komposice germánské, řecké a indo-iránské potvrzuje, že jest třeba počítat s rozdíly hlavně, co se tkne syntaktického využití staroindické nominální komposice ve vztahu ke konverbálním formacím eurasijského jazykového modelu. Stejně naproti tomu srovnávání fakt řeckých a germánských kromě obecných tendencí v morfologické výstavbě nevede k absolutně nutnému předpokladu společné base prajazykové. Právě v oblasti složených jmen osobních lze konstatovat jisté strukturálně sémantické neshody, které budou patrně potřeba vykládat jako projev autonomního vývoje jednotlivých jazykových skupin.

(Pokračování)

Jan Lintner: Poddaní na státku Přehořovském a Brandlinském v letech 1725-1728.

[Dokončení]

Jahůdka Jiřík (34) krajčí, manž. Rozína (32), děti: Kašpar (9), Kateřina (6) zemřela 1726. Vojtěch (2 1/4), Apolena nar. 1726. — Siroci po neboštíkovi Jahůdkovi, který byl propuštěn od páterů jezuitů hradeckých z Popelína: Marjána vdova (68) zemřela 1727, Dorota (31) byla zmrhaná a měla dceru Anýžku; Havel (27) ve dvoře na Dvorcích. **Jírek** Vít (47) r. 1725 neštěstím v studnici utopený nalezen; manž. Johanna (46), děti: Kateřina (19) 1727 vdána za Havla Hormandla, Martin (17). Matěj (15), Dorota (13). Mikoláš (9). Josef (6 1/4), Alžběta (2). — Po Tomášovi Jiříkovi dvakrát zmrhaná dcera (58); Jan (16 1/2) syn její po Tur-

kovi lemerknechtovi je forníkem u vrchnosti; bratr její Vavřinec (39) 1705 byl dán na vojnu. **Kačírek** Šimon (39) myslivec přehořovský pocházel se statku Zborovského; manž. Zuzana (24), děti: Dorota (4) zemřela, Šimon (1/4). **Kohout** Řehoř (48) byl šafářem v Brandlíně, od r. 1727 v Kvasejovicích; manž. Marjána (47). — Siroci po Matějovi Kohoutovi: Marjána vdova (63), děti: Eva (31). Anýžka (21) ve dvoře v Kvasejovicích. **Kolář**; dcera Jana Koláře Zborovského Rozina (27). **Lazebník** Bernard (31) schovanec Jana Lazebníka Zborovského jest pohùnkem ve Dvorcích.

Máčil Vavřinec (24) syn Matěje Máčila je lokajem u J. Mti., manž. Béta (23), děti: Tomáš (4). Leo-pold (6 neděl).

Novák Ondřej (33) sedlák, manž. Žofie (21), džti: Eva nar. 1725, Marjána nar. 1727. — Sirotci po Pavlovi Novákovi: Vít (26) ženatý, Žofie (28) a Franta (24) byli 1727 ve službě u svého bratra Miky.

Paleček Jakub (32) je kuchařem u vrchnosti, manž. Zuzana (29), děti: Terezie (4), Karel (13/4), Jakub nar. 1726.

Peterka Daniel (27) je pasákem v Kvasejovicích, manž. Kateřina (49), syn Prokop (15 1/2).

Rada Daniel (34) jinak Veselý, syn po Janovi Radovi z Vodňan, řemesla sládkovského, poddal se dobrovolně k statku Přehořovskému; 26. listopadu 1715 šel na vandr.

Rozmarýna Matěj (33) vrchnostenský zahradník, manž. Rozína (29), dcera Kateřina (4).

Staněk Tomáš (72) vejminkář zemřel 1727, manž. Voršila (69). Jeho zef Matěj (41) jest hospodářem; manž. Lidmila (39), děti: Josef (12 1/4), Lukeš (1 1/4), Lidlila (4), Anna (1 1/2), Vojtěch nar. 1726.

Syristil Jiřík (29) řemesla sládkovského, vyhoštěný od Benedikta z Břeyna a zůstává ve Vodicích; manž. Alžběta (29), děti: Vojta (6 1/4), Kateřina (4). Barbora (14 neděl).

Síma Mikoláš starý hospodář (57) zemřel 1726; manž. Rozína (51) zemřela 1726, syn Jan (20). — Druhý

syn předešlého Tomáš Šíma (26) po smrti otcově stal se hospodářem. manž. Dorota (25), syn Vavřinec narozen 1726.

Štěpán (41) byl svobodný a poddal se k Přehořovu; manž. Kateřina (31) vyhoštěna od pana Mugenberka z Heršlagu, děti: Martin (5 1/2), Béta (5 1/2), Vít (1 1/4); zůstávají v podružství v Brandlíně.

Toušek Matěj (61) sedlák, zemřel 1727, manž. Kateřina (59) zemřela 1727, děti: Řehoř (32) kolem r. 1727 se oženil s Rozínou Novákovou a ujal po otci hospodářství; Kateřina (22).

Voráček Pavel (45) sedlák, manž. Barbora (44), děti: Vavřina (15). — Sirotci po Tomášovi Voráčkovi: Lukeš (34) je na vojně. Matěj (24) u bratra Voráčka. — Roku 1728 připomíná se na chalupě Bráchovske Matěj Voráček (27), jeho manž. Kateřina (24) a její ouhonče Matouš (1).

Votruba Matouš (39) mlynář Přehořovský (r. 1727 na Zmrhale), manž. Mařena (38), děti: Šimon (19) je na vandru, Josef (18), Zuzana (16) slouží u J. Mti. slečny Strkovské. Franta (13), Žofie (11 1/2), Kateřina (9). — Matěj Votruba (32) mlynář na Zmrhale, manž. Magdalena (31), děti: Anna (9 1/2), Jakub (7 1/2), Mařena (5 1/2), Jan zemřel ve třech letech, Josef (4), Lidmila, Antonín.

Zahrádka Egidi (38), manž. Dorota (28), děti: Franta (6), Kateřina (3).

Zahradník Jakub (31) sirotek po Zahradníkovi z Hůrky; vdova po něm Apolena (27), děti: Jan (2 1/2), Kateřina (1 1/4); jsou v Brandlíně u Franty.

Václav Bartůněk: Nejstarší oddací matrika farního úřadu u sv. Jakuba v Praze I. (Dokončení)

Karel Maczukarin a Magdalena Jakubkova (1691). Jan Maistner ze Slezska a Magdalena Schlosserová (1663). Vavřinec Mair a Rosina Kračmerová z Františku (1689). Jan Malx a Lidmila (1638). Trojan Malinský a Kateřina Ledinskova (svědek: Petr Lerizer, procurator) (1636). Jiří Malý a Kateřina Klimsová (1687). Jan Malý z Prahy a Anna Fišerová (1673). Václav Malý z Berouna a Polexina Svobodová ze St. m. Praž. (1683). Václav Mamuš a Alžběta Kalušova (1666). Václav Malý, syn krejčího z Něm. Brodu a Magdalena Svobodova ze St. m. Praž. (1685). Petr Málek z Bechyně a Anna Korejzlíková (1681). Petr Mannert a Marketa Volfova (1636). Václav Maršový ze Sušetic a Anna Welková ze Stříbra (1674). Václav Martínek a Lidmila Perová (1692). Jakub Mardsveld a Alžběta Řezáčová (1640). Matěj Mareš a Kateřina Arnoltová (1708). Jiří Maršík z Vinoře a Dorota Mikušová (1632). Václav Mathesi a Dorota Divišová (1699). Jiří Matoušek ze Čkyně a Lidmila Radiborská (1687). Tomáš Maur a Dorota Svobodová (1687). Martin Maureres a Alžběta Plevlová (1663). Bohuslav Mautvička, mydlář ze St. m. Praž. a Lidmila Ujková, dcera řezníka ze St. m. Praž. (1682). Jakub Mayer, vojín a Marketa Drexlerová, sirotek po vojínu (1671). Jan Meiček a Anna Náhlíková (1662). Vít Měnka ze Strakonic a Alžběta Majerová (1664). Matěj Merdel a Anna Tichá (1704). Jan Meringer a Eva Šuber-

tova (1659). Norbert Metzil a Alžběta Šedivá (1698). Daniel Millarina a Kateřina Zelenkova (1705). Samuel Míml ze St. m. Praž. a Kateřina Ptáčková (1677). Jakub Miller z Brna a Lidmila Taychmanova z Hradce Králové (1680). Jakub Miller a Zuzana (1665). Jan Oktavius Miseron, sekretář likvidační komise a Alžběta Vořechovská z Kunratic, dcera purkrabského rady (1672). Tomáš Miller, syn vojína a Lidmila Polesná (1682). Kašpar Miller, z Horšova Týna a Salomena Klaylová z Jihlav (1664). Matěj Miller a Magdalena Davidová (1664). Bernard Millei, senator Nov. m. Praž. a Lidmila Kaliadesova (1683). Karel Michoffský od sv. Anežky a Zuzana Kosotová (1684). Jan Mislík a Eva Havránková (1685). Jan Moravec z Berouna a Anna Branská (1759). Václav Moravec a Juliana Bartholová (1737). Tomáš Moden, vojín a Barbora Glegelová (1639). Jindřich Mrázek ze Střemošnice a Zuzana Leryovská z Nov. m. Praž. (1683). Jan Mysař a Eva Pokorná (1697). Josef Mazanec a Lidmila Vejvodova (1698).

Pavel Navrátil, zedník ze St. m. Praž. a Lic-mila Stehlíkova z Prahy (1681). Jan Našberger, zahradník a Zuzana Krkova, dcera koláře ze St. m. Praž. (1683). Martin Nejedlý, kapitán hrab. Nostice a Alžběta Kalidesova (1661). Jan Němec a Lidmila Procházkova (1687). Jan Neptejetský a Magdalena (1636). Jan Neplecha, syn sládka z Nedvězí a Kudit Popelová, dcera pekaře ze

St. m. Praž. (1677). Václav Nepotomný a Eva Rendlova (1641). Adam Neuberg a Anna Tomková (1688). Jan Neunteuffel a Marketa Strichová (1671). Karel Netolický z Rokycan a vdova po Janu Loukotkovi (1705). Matěj Nezbeda a Zuzana Hruškova (1691). Václav Němeček a Rosina Strakova (1696). Vít Nicner z Františku a Marketa Müllerová, dcera vojína (1683). Vavřinec Niemetz a Anna Černá (1702). Václav Noel z Jistebnice a Lidmila Branšovská, dcera vojína (1678). Jan Nonberger, koželuh a Magdalena Hrušková z Řečan (1681). Arnošt Ferdinand hrabě — baron Nostic a baronka Kateřina, Viktorie ovdověla Kunešová z Lysé (1682). Dr. Otto Ferdinand Nostic pán na Seydenberku a Viktorie roz. z Lysé (1683). Tomáš Novák z Vídň a Voršila (1664). Adam Novák a Anna Trousilavá (1669). Matouš Novák a Lidmila Knoblochová (1669). Jakub Novák a Magdalena Honkova (1669). Václav Novák a Voršila Heidrichová (1669). Pavel Novák z Hrádku u Sušice, sládek a Alžběta Písecká, dcera pekaře z Rychnova (1675). Jan Novák z Nové Boleslaví a Dorota Procházková z Malé strany (1681). Martin Novák z Nov. m. Praž. a Lidmila Časlavská (1681). Karel Novák a Anna Barkačová (1696). Adam Novák z Františku a Magdalena Kotrbova (1701). Jan Nováček a Magdalena Vlasáková (1668). Daniel Novobydžovský a Marie Leopoldova (1638). Jan Novotný z Milčic a Marketa Hájkova z Nov. m. Praž. (1684). Jiří Novotný z Čečkova a Lidmila Haburdova ze Sušice (1677).

Jakub Ochrana z Něm. Brodu, švec a Jana Kvapilová ze Znojma (1672). Tomáš Opl z Boleslavská a Dorota (1663). Jan Oslinger, vojín a Anna Barthová (1686). Jiří Onesork a Anna Šafaříková (1707).

Václav Pacza z Rakovníka a Anna Tlustá (1676). Jiří Palpon, řezník ze St. m. Praž. a Alžběta Bílská (1682). Jonáš Palma, »vojín najatý proti Turkům« a Marketa Zajícová (1691). Josef Pamberger ze St. m. Praž. a Dorota Malá (1681). Jan Pambul a Alžběta Cetlova (1701). Jan Pánek z Mladé Boleslaví a Alžběta Karlíkova (1675). Šimon Papež z Borenovic a Dorota Fialova (1667). Tomáš Pařízek z Nov. m. Praž. a Anna Truksová ze St. m. Praž. (1681). Dominik Part a Eva Tintěrova (1702). Matyáš Pavláček a Dorota (1660). Pavel Pavláček a Kateřina Radimovská (1704). Jiří Paytner z Rakous a Anna Schmidová ze Slezska (1661). Jiří Peczák a Anna Doutschbachova (1637). Jan Peczker, komoří při deskách zemských a Kateřina Bílská ze St. m. Praž. Lukáš Pechanec a Alžběta Malvazova (1638). Jakub Pechan z Klatov a Kateřina Kyczerová, dcera krejčího (1673). Samuel Pekárek, hlavní mlýnář ze St. m. Praž. na Helmonských mlýnech a Anna Hájková (1678). Josef

Pelikán a Sabina (1706). Václav Pelikán, sibiarius z Nov. m. Praž. u Zuzana Královská (1683). Václav Pelikán a Anna Hřebenářova (1670). Jakub Penzel z Chebu a Alžběta Schreyerová, dcera truhláře z Nov. m. Praž. (1684). Tomáš Perný a Lidmila Votavova (1696). Václav Pero z Nov. m. Praž. a Marie Kuželova (1679). Jakub Pešek ze Stříbra a Marie, dcera truhláře (1657). Ondřej Pešek z Ml. Boleslaví a Kateřina Procházkova (1672). Jindřich Petsch, »vojín proti Turkům« a Dorota Procházkova (1691). Leopold Pfeiffer z Nov. m. Praž. a Judita Volterova (1671). Šimon Pientak, student z Kroměříže a Veronika Tauberova de Petrin (1661). Matěj Pilatus a Kateřina Pabláhová (1636). Antonín Pintner, štolba barona de Konias plukovníka husarské kumpanie a Anna Brockin (1705). Jan Pinter ze Strašecího a Marianna Malostranská (1662). Jan Pion a Apolonia Příhodova (1694). Daniel Pion a Kateřina Proklova (1696). Jiří Pišl, řemeslnický dělník a Dorota Krotkova z Poděbrad (1665). Bedřich Písecký de Cranichfeld, syn senátora Nov. m. Praž. a Anna Vořechovská z Kundratic (1678). Kriptof Pitner z Kraslic a Kateřina Turnova (1659). Jan Piták ze Sobína a Dorota Duškova z Prahy (1666). Jan Pivo a Alžběta Šenkova (1666). Jan Pivonka z Malé Strany, mlýnář a Anna Křehká ze St. m. Praž. (1683). Jan Pivonía z Turnova a Lucie Klimentová ze St. m. Praž. (1671). Jiří Plachý a Anna Kučařová (1675). Michal Planer a Marie Audrnochová (1658). Jakub Podavač a Anna Svobodova z Františku (1662). Samuel Podolský z Podolí a Zuzana Frišová ze St. m. Praž. (1674). Václav Podolský z Podolí a Judita Slavkovská, dcera řezníka z Prahy (1673). Tomáš Podvincík a Kateřina Nebojsova (1638). Ferdinand Pohl a Magdalena Pospíšilova (1636). Matěj Pokorný a Anežka Chotěbořská (1640). Jan Pokorný a Anna Podlýnská (1640). Jan Pokorný a Lidmila Mande (1640). Ondřej Pokorný a Dorota Červenková (1669). Jan Pokorný a Dorota Tobiášová (1689). Jan Pokorný a Marie Dicova (1696). Vavřinec Pokorný a Alžběta Pelikánova (1702). Václav Pokorný a Marketa Procházkova (1709). Martin Polák, vojín a Alžběta Prchlá (1674). Krištof Polesný a Lidmila Korandová (1676). Jakub Pompej a Kateřina Reckhartová (1689). Václav Pompejus a Anna Bixbaumova (1692). Jiří Popelka z Trhonic a Barbora Klapkova (1671). Šimon Popelka ze Zdic a Alžběta Millerová ze St. m. Praž. (1677). Jan Popelka, kuchař z Vys. Mýta a Salomena Čermáková z Hradce Králové (1684). Martin Povolný a Kateřina Světelská (1702). Jan Praemirshaus, vojín a Lidmila Ruffová z Prahy (1675). Václav Pranger, vojín z Budějovic a Marketa Ackermanova z Hostova (1660). Josef Pranburšký a Marie Kulhánková (1680). Václav Prášil, sládek a Anna Kloudová z Malé Strany (1685). Martin Pratka a

Magdalena Rozumutova (1710). Jiří Prayr a Rosina Hrádkova z Roudnice. Václav Pražák a Magdalena Brožova (1698). Fridrich Pražák z Nezamyslic a Barbora Štulcova z Lundlu (1682). Václav Pražák, syn vojína a Kateřina Klánová z Františku (1679). Matěj Pregner a Kateřina Volvantová (1699). Michal Preis a Alžběta, dcera »jednoho kožešníka z Pardubic« (1673). Jan Pristlinger z Vídň a Barbora Lagmidlárová (1698). Jan Procházka ze St. m. Praž. a Anna Kubedová z Uherské Skalice (1662). Daniel Procházka a Lidmila Techová (1663). Václav Procházka a Dorota Sládkova (1667), Matěj Procházka z Mělníka a Anna Zázvorova (1673). Jiří Procházka z Nov. m. Praž. a Dorota Pišáková z Prahy (1678). Jan Procházka ze St. m. Praž. a Alžběta Bláhová, dcera vojína (1683). Ondřej Procházka, truhlář a Anna Křemínková (1683). Mikuláš Procházka, zámečník ze St. m. Praž. a Kateřina Holečkova, dcera zámečníka ze St. m. Praž. (1684). Jiří Procházka a Jiřína Rosýnová (1695). Martin Procházka a Dorota Krembsova (1709). Jakub Procházka a Marketa Sikova (1703). Martin Procházka a Kateřina Zelená (1708). Jan Prošík z Malé Strany a Anna Kobrova (1676). Jiří Prokis a Lidmila Kannerová (1665). Pavel Jarolím Příbramský a Kateřina Komínková z Příbrami (1666). Jiří Přihoda z Klatov a Anna Angelová (1663). Matěj Psol a Marie Holzlová (1636). Filip Pštros, truhlář a Lidmila Krečmerová, dcera truhláře ze St. m. Praž. (1676). Matěj Pták z Nov. m. Praž. a Dorota Havránková z Prahy (1685). Ondřej z Pudelic a Alžběta Vosická z Horažďovic (1666). Petr Pudil a Salomena Raisova (1665). Antonín Punczin a Lidmila Engelhertova (1709). Jan Putta a Kateřina Broklova (1707). Jan Krištof Pulcer z Ouští a Rosina Kelnerova (1660). Matěj Pychal z Nalžovských Hor a Anna Kotlabova z Prahy (1680). Jan Rudolf z Perlína (Berlín?) a Barbora Bluetharseim z Frankfurtu (1652).

Jan Raczendorfer a Kateřina Zautschenová (1687), Adam Radimocký z Nov. m. Praž. a Kateřina Raynhartova, dcera vojína (1682). Jan Radimorský a Kateřina Stainhartova (1685). Jan Rak a Barbora Křížova (1638). David Rak, řezník z Nov. m. Praž. a Kateřina Trxova (1667). Jan Rak, kaprál od Kumpanie bar. Schwarze a Barbora Legelová (1681). Augustin Rakovnický a Terezie Černochová (1696). Jan von Ramer z Rakous a Anna Hofferová (1658). Klemens Ratych z Hradce a Anna Schmidová z Bahensch-Bathofen ex Landl (1676). Adam Rebok, žebrák a Salomena Procházkova (1680). František Regner, knížete Kufsteina sekretář a Benigna Šedivá z Perklic (1683). Jan Reger ze Slezska a Salomena Pergerová z Frýdlantu (1660). Ferdinand Rein a Kateřina Procházkova (1609). Matěj Rezel a Anna Schejterová ze Slezska (1702). Konrád Richl a Kateřina Vlkova (1640). Jan Bernard

Richter z Plzně a Kateřina Lachmanová (1665). Vavřinec Richter z Františku a Kateřina Xibrová z Františku (1683). Jan Ritter a Eleonora Lennerová (1693). Šebestian Rivala a Alžběta Turkova (1665). Jan Roček a Alžběta Horova (1702). Jiří Rodický a Dorota Millerová (1688). Vavřinec Rokický a Anežka Mistrova (1700). Wolfgang Rop a Anna Fidlerová (1665). František Rozumund a Lidmila Němcová (1684). Michal Ross a Anna Kloučková (1671). Jakub Rosa ze Slavkova a Anna Prožova z Prahy (1689). Jiří Rosovský ze St. m. Praž. a Anna Kulychová (1680). Jan Rottman a Eleonora Votová (1702). Adam Rousek a Kateřina Kučerová z Plzně (1658). Zachariáš Rozner z Teplé a Kateřina Lukšová z Jihlavy (1679). Štěpán Rozenthorn z Neumarku a Anna Kantůrková (1677). Jiří Rozum z Příšimas a Kateřina Korandova (1666). Josef de Rumerskirchen, kapitán Guttensteinského regimentu a Josefa Popovská de Scharfenbach (1708). Václav Rřežka z Kolína a Alžběta Vlesková z Jihlavy (1672). Petr Růžička a Anna Poláková (1686). Václav Růžička a Kateřina Němcová (1691). Jan Růžička a Jana Vránova (1701). Václav Růžička a Barbora Šimová (1701). Jakub Růžička z Františku a Alžběta Drahova (1705). Šimon Růžička a Marketa Lexova (1668). Jan Rýdl a Kateřina Ketnerová (1696). Gabriel Rychter z Drážďan a Lidmila Raynhartova ze Strážova (1682). Ondřej Rys, vojín a Alžběta Dobosi, dcera vojína (1676). Jan Rytíř z Brna a Anežka Loutová (1691). Jan Ritter, truhlář a Anna Baumanová (1691). Augustin Ryther, student a v katedrálním kostele hudebník z Jevíčka a Alžběta Vorlova (1677).

Jiří Sádlovský a Anna Schefflerova (1705). Vít Sádlo a Zuzana Engelmanova (1663). Jan Salenberger, vojín a Marta Kellerová (1708). Jakub Salat a Magdalena Zelenková (1686). Ondřej Salica z Milána a Magdalena Hlatkovská ze St. m. Praž. (1684). Benjamin Sauder a Anna Durtinová (1702). Jan Sayhovský a Kateřina (1636). Václav Saydl ze St. m. Praž. a Kateřina Keková z Prahy (1680). Jan Sedláček z Dobrého Pole a Dorota z Mělnického Telna (1659). Karel Sedlecký a Magdalena Faltinova (1708). Jan Sederer z Ingolštatu, chirurg a Marie Englová z Hor. Rakous (1663). Martin ze Segešpachu a Dorota Čermáková (1708). Jan Sedláčenský z Rakovníka a Veronika Tejnecká (1680). Jiří Senberg a Kateřina Struwasserová (1665). Jakub Severa z Loštic na Moravě a Eva Augustova, dcera řezníka (1683). Jindřich Sichen a Alžběta Schenferová (1696). Václav Silný a Kateřina Schmeliczká (1706). Vavřinec Sipel a Barbora (1639). Jan Skalický a Zuzana Procházkova (1665). Jan Skalnický a Dorota Plzenská (1699). Pavel Sklenička, řezník ze Zbraslaví a Anna Pechanova (1663). Matěj Slavík a Lidmila Kynczlova ze St. m. Praž. (1681). Jiří Slavík a Dorota

Srbečkova (1669). Jiří Slavíček a Alžběta Pionova (1698). Matěj Slanský, vinař a Eva Stradelova, dcera klášterního vinaře (1701). Daniel Slanskovský, řezník ze St. m. Praž. h Magdalena Fabriciova z Loun (1671). Václav Smidt(?) a Anna Biškova (1700). Matouš Smiřický a Mariana Kucherova (1707). Václav Smutný a Rosina Skleničkova (1704). Jiří Smrž a Dorota Hájkova (1690). Samuel Smylovský, »vinař na hoře řečené Mičenka« a Dorota Vejvodova (1697). Petr Smecke a Lidmila Zopfová (1661) Matěj Sobota a Anna Kapounova (1697). Jindřich Sokol a Alžběta Rivolova (1669). Pavel Souček a Anežka Polešova ze St. Říše (1666). Vilém Spravka z Plas a Kateřina Mauchová z Milička (1659). Jan Spratек, pekař z Pardubic a Lidmila Slavíkova (1679). Ondřej Springer a Anna Schrikerová (1706). Jan Srbek a Lidmila Stenova (1641). Jakub Srch a Lidmila Protivova (1706). Jiří Stahly a Apolonia Lomnická (1699). Pavel Stárek z Kaňku a Dorota Kokškova z Malkovic (1684). Jan Stehlík, krejčí a Anna (1636). Michal Steer, vojín a Voršila Pupatiova (1671). Jan Stengl a Helena Drnkova (1708). Jan Stempel a Magdalena Faifrova (1664). Jan Steuyl a Kateřina Štolcova (1696). Krištof Stola ze St. m. Praž. a Lidmila Čapkova ze St. m. Praž. (1681). Tomáš Stranck a Marketa, dcera zámečníka (1660). Pavel Strniště a Anna Abrahamova (1638). Tomáš Sátrka a Alžběta Skleničkova (1697). Jan Stromenger a Veronika Černá (1707). Josef Strobel a Zuzana Kedlova (1688). Jan Straka z Tejna a Eva Pštrossova (1684). Václav Stumpa, vojín a Dorota Kautková (1702). Matiáš Stuchlík a Dorota Jonáková (1670). Jan Sudan a Judita (1704). Jiří Suk (?) a Christina, zámečnice (1641). Ondřej Svanasina a Lidmila (1706). Matěj Sváteční a Dorota Flekova (1667). Pavel Světlý z Ingolstátu a Alžběta Krokrova z Rakovníka (1677). Václav Svinka a Dorota Magnesova (1640). Václav Sviňka, pekař a Kateřina Procházkova (1659). Tomáš Svoboda a Dorota Rejhová (1659). Václav Svoboda z Knína a Kateřina Raškova (1662). Jiří Svoboda a Kateřina Hlaváčkova (1662). Adam Svoboda a Kateřina Zikova (1665). Petr Svoboda, švec z Františku a Anna Fraidrova z Plzně (1672). Adam Svoboda z Benešova a Doreta Nygrínová z Kamýku (1677). Matěj Svoboda z Letovic a Kateřina Nezbedova z Nov. m. Praž. (1682). Matěj Svoboda ze St. m. Praž. a Anna Štefanová (1683). Matouš Svoboda z Telče a Dorota Púchova a St. m. Praž. (1684). Vojtěch Svoboda z Prahy a Rosarie Millarinová z Nymburku (1687). Antonín Svoboda a Alžběta Lodmillerova (1704). Antonín Svoboda a Anna Bielská (1704). Jan Sydlík a Dorota Čermáková (1640). Štěpán Syrový a Anna Jesenická (1693).

Martin Schäfer, z Görlitz, svobodník a Helena Pfefferová (1657). Adam Schambera a Polexina Roubitzova (1689). Tomáš Šartl z Kutné Hory

a Kateřina Smolkova (1679). Václav Šatl a Kateřina, Fiknova (1703). Václav Schatelík a Justina Veivodova (1706). Jan Krištof Schamberger, Judr a profesor práv, svědek, Jiří Šemechovský z Vyšehradu a Kateřina Krejnerova (1661). Jakub Šernic a Marie Kocianová (1687). Hadrian Ševcovský a Mariana Nováková (1640). Pavel Šefčík a Eva Kolínská (1640). Pavel Šídlo a Eva Cibulkova (1671). Jiří Šika, vojín reg. Kaisersteinova a Anna Bravníkova, dcera vojína (1681). Václav Šimek z Bojanovic a Kateřina Šimáková z Bojanovic (1666). Václav Šindelář a Lidmila Manerova (1702). Jan Šindelář a Veronika Hémerova (1705). Jan Šípek z Horažďovic a Magdalena Božecká ze St. m. Praž. (1678). Jiří Šipař a Lidmila Sedlčanská (1639). Václav Škorpa a Kateřina Chlebnova (1666). Jiří Škop a Anna Moravcova (1706). Martin Schlohr z Moravy a Dorota Pirchovová z Litoměřic (1660). Jan Šmaus a Marketa Pivočanská (1638). Matěj Šmid z Klainfurtu a Dorota Kremelová z Radnice (1682). Jakub Šnayder a Helena Střebechovská (1685). Jindřich Šol a Magdalena Arnoltová (1699). Vilem Špatenka a Jindra Kroupova (1670). Jan Špatný a Anna Rečická (1696). Vojtěch Špatný a Lidmila Faltinkova (1697). Samuel Špaček a Alžběta Charbatova (1686). Krištof Španiel, poddaný hr. ze Šternberka a Barbora Kupova (1684). Matěj Špička, mušketýr a Anna Kolerová (1665). Abram Špecht a Anna (1640). Jan Šravr, vojín a Kateřina Kuchnerová z Tábora (1680). Václav Šretr a Sabina Frajkštanová (1706). Jiří Štanský z Nové Vsi a Lidmila Sedláková ze Strašecí (1672). Václav Štáska a Dorota Korotvova (1699). Josef Štastný a Magdalena Kouřimská (1706). Jiří Stefan z Moravy a Kateřina Kopacova (1666). Jiří Stefan z Veltěže a Marie Sýkorova ze St. m. Praž. (1680). Burian Štětka a Marketa Jirková (1640). Václav Štíka a Lidmila Kellerova (1700). Jiří Štemberský a Anna Pokorná (1658). Jiří Štěne z Chrasti a Marie Šimsova z Lounek (1659). Karel Štuknovský a Anna Rosová, dcera rady apelací (1679). Michal Schwander, vojín a Helena (1693). Daniel Schwamberký, rychtář u sv. Anežky, svědek (str. 13). Kašpar Schwager z Vychnice na Moravě a Dorota Herzová ze St. m. Praž. Adam Schéaner, pekař a Kateřina Krymbergrová (1679). (1679). Ondřej Schwarz a Rosina Nairubova (1702). Jakub Švehla ze St. m. Praž. a Anna Nepráškova (1682). Jan Scholing a Anna Silvová (1704). Vít Schwiger a Marie Jakubová (1637). Jan Šubrt a Apolonia Lotešová (1696). Václav Schubert-Nachtigall a Kateřina Winterová (1704). Jakub Schubert a Anna (1665). Antonín Schuller, vojín a Alžběta Klesiorova, (1691). Martin Schuman a Anna Greslínová (1701). Šimon Šuper z Vídňě a Alžběta Bučková ze Slezska (1679). Tobiáš Taunický a Barbora Karlínova (1696). Jan Tech z Prahy a Lidmila Weberová (1657).

Jan Teplý, mlynář a Anna Leisekova (1686). Martin Téptinský a Dorota Libodova (1637). Jakub Tichý a Kateřina Bezkova (1662). Matěj Tichý z Kouřimi a Salomena Svobodova z Božic (1675). Jakub Tichý z Mladé Boleslavi a Alžběta Noseylová z Ml. Boleslavi (1675). Václav Tichý a Anna Šípkova (1693). Jiří Tomáš a Lidmila Hanušova (1665). Jan Tomek ze St. m. Praž. a Anna Křehká (1680). Jan Tomek a Kateřina Žufničkova (1660). Ondřej Toman a Alžběta Zahradecká (1688). Matěj Topinka z Moravy a Anna Liliová z Prahy (1673). František Trnka a Zuzana Jelínkova (1705). Jakub Trnka a Polexina Kozlova (1708). Kristina Trops z Kulmu a Kateřina Mangeri (1671). Bartoloměj Tuczek, pekař z Místku a Anna Kryšpachová z Vratislav (1675). Jan Tunkl jakýsi chudáš z Rakous a Eleonora Schwinthomerova (1680). Marek Tyl ze St. m. Sybilla Leonardová z Františku (1679). Benedikt Tytlich z Malé Strany a Kateřina Augustova ze St. m. Praž. (1676). Karel Tyšler ze St. m. Praž. (1676) Karel Tyšler ze St. m. Praž. a Rosina Watterová (1676).

Jiří Uher a Lidmila Javorkova (1707). Matěj Uhlér a Kateřina Kmouková (1637). Jakub Uhlík a Anna Kopecká (1700). Jiří Ujka, syn řezníka a Magdalena Řeřábková z Čáslavi (1685). Michal Ulbrich, vojín a Anna Spacerová (1706). Václav Ulrych, vojín a Františka Rauchová (1708). Urban Untrhulez z Bavor a Anna Košíková (1658). Jan Urbanius, řezník ze Smíchov a Kateřina Midlerová (1678). Jan Urban a Anna Weiblinová (1702).

Václav Vacek a Kateřina Olivova (1668). Jan Vacata z Litoměřic a Judit Kuchtová (1677). Mikuláš Wagner a Lidmila Kannerová (1666). Michal Waniek a Marketa Palardova (1692). Jan Vanecius a Dorota Turovská (6159). Václav Vantors, vinař a Judita Stefanova (1675). Bedřich Walf a Anna Wallen (7665). František Walter a Zuzana (1706). Pavel Valek a Eva Fišerová (bez letopočtu, str. 1.). František Wardof a Alžběta Skalníkova (1701). Melchior Ways a Justina Housmillerova (1639). Felix Ways a Walburga (1709). Bartoloměj Weiner a Eva Schwarzová (1691). Jan Vejmola, vojín a Dorota Jaborková (1682). Kašpar Wencel a Marianna Annakova (1693). Karel Wendelin a Lidmila Haurova (1703). Ondřej Veselý a Dorota Žumberká (1637). Pavel Veselý a Eva Mokřanská (1666). Tomáš Veselý z Jiren a Kateřina Hovorkova z Františku (1678). Jan Vesecký a Kateřina Vrabcova (1637). Daniel Viessen a Kateřina Hablova (1703). Jiří Versuchter, »strážce prachárny«, svědek (str. 31). Felix Wiežník a Alžběta Zárubova z Hustřan (1686). Pavel Vilimovský a Anna Truhlaříkova (1706). Pavel Vilimovský, pekař a Dorota Růžičkova z Limburka (1674). Jan Windisch a Alžběta Ositzová (1704).

Václav Vítkovský a Magdalena Čížkova (1692). Václav Vítkovský a Anna Křečkova (1690). Petr Vlep a Estera Zachariašova (1668). Matěj Vrovník a Barbora Štefanova z Františku (1683). Jan Vodošel a Dorota Buchalská (1688). Matěj Vodráška a Magdalena Khemsova (1706). Jiří Vodička a Magdalena Štíkova (1697). Lukáš Vodňanský z Malé Strany, vojín a Alžběta Krexnerova z Františku (1672). Jan Vochlář a Zuzana Hruškova (1639). František Vojska z Mělníka a Alžběta Heslerova z Malé Strany (1672). Tomáš Vokurka, vinař a Lidmila Štrosová (1666). Jan Wolf z Bamberku a Magdalena Amendova, dcera provazníka (1673). Blažej Volek a Marie Kerčinová (1681). Blažej Wolcher z Terczu v Tyrolích a Marie Wircová, dcera ševce ze St. m. Praž. (1682). Jiří Woltz a Zuzana Solkova (1693). Jan Vondráček a Anna Planzarova (1697). Pavel Vopička z Kutné Hory a Lidmila Čermáková z Prahy (1666). Vilém Vrána a Anna Hinneova (1707). František Vorel a Leopoldina Hollaurova (1702). Martin Vorlíček ze St. m. Praž. a Lidmila Tomková (1680). Jan Vorlíček a Veronika Fleisinová (1709). Václav Vosybský a Anna Kopová (1660). Pavel Všetička Čáslavský a Lidmila Hessová z Františku (1689). Václav Vyšín z Klarenburku, senátor ze St. m. Praž. a Dorota Žerénková (1674). Jan Vychr z Rakovníka a Eva Hladovcova (1658). Jan Wycher ze St. m. Praž. a Kateřina Kaleadesová ze St. m. Praž. (1681). Štěpán Vysecký z Krakova a Anna Vrátní (1640). Petr Vyskočil z Moravských Buděovic a Jana Čechová z Týna n. Vltavou (1663). Ondřej Vulrot a Judita Strakova (1708). Wolfgang Wunderlich a Alžběta Kutferova (1707). Michal Würger a Kateřina Kopmaková (1705).

Matěj Zahořanský a Anna Huličkova (1700). Jiří Zajíc z Ml. Boleslavi, vojín a Anna Šerova z Vídne (1658). Ondřej Zaydler a Ludmila Vlopová (1662). Jakub Zázvor z Prahy a Zuzana Pokorná (1678). Jan Zbirovský a Zuzana Hlasná (1640). Jiří Zelenka a Dorota Lovčická (1640). Jiří Zelenka a Marie Čížkova (1669). Jiří Zeman a Lidmila Buchtova (1639). Vavřinec Ziegler a Marie Diresová (1664). Jiří Zikmund z Plas a Lidmila Malinská (1664). Václav Zlatnický z Čáslavi a Alžběta Domářzikova ze Strakonic (1689). Jan Zubatý, truhlář a Lidmila Fabianská z Poděbrad (1678). František Zub de Ernfeld a Apolonie Skleničkova (1694). Jan Zumr, švec a Anna Rychlova (1657). Krištof Zvíkovský, sládeček a Zuzana Procházkova (1680). Jan Zyka ze Slavkova a Dorota Kynczlerová (1681). Jan Zytta z Wymberka a Veronika Trausylová ze St. m. Praž. (1681). Jan Žáčkovský z Vlachova Březí a Alžběta Čížkova ze St. m. Praž. (1683). Petr Žiželický z Čáslavi a Anna Limburkská (1686). Jan Žid z Hořic a Anna Linhartova z Chomutova (1680). Martin Žitný z Nov. m. Praž. a Lidmila Karlíková (1675).

K sňaiku v anglické královské rodině.

Ludvík II. velkovévoda hessenský, * 26. 12. 1777 † 16. 6. 1848, oddán 19. 6. 1804. Vilémna princezna bádenská (1788—1876)	
3. syn.	2. syn.
Alexandr, princ hessenský * 1825, † 1888. morgan. sňatek 1851 deera hraběte Jana Morice z Haucke,	Karel, princ hessenský * 25. 4. 1809, † 20. 5. 1877 odd. 22. 10. 1836 Alžběta, princezna pruská (1815—1885)
od 1858 princezna z Battenbergu * 1825, † 1895	Ludvík IV. velkovévoda hessenský * 12. 9. 1837, † 15. 5. 1892 odd. 1. 7. 1862
Ludvík Alexandr, princ Battenberg, anglický admirál 1917 přijal jméno Mountbatten * 24. 5. 1854, † 11. 9. 1921 Londýn	Viktoria Luisa, princezna hessenská * 5. 4. 1865, Windsor odd. 30. 4. 1884 Darmstadt
(Mladší syn)	Alice, princezna z Battenbergu * 25. 2. 1885, Windsor odd. 7. 10. 1905 Darmstadt
Lord Louis Mountbatten * 25. 6. 1900 Windsor viscount of Burma, viceadmirál místokrál indický (ženat, 2 deery)	Ondřej, princ řecký * 2. 2. 1882 Athény
Filip, princ řecký poručík anglického lodstva 1946 přijal angl. stát. občanství a jméno Mountbatten * 10. 6. 1921 Korfu	Jiří VI., král anglický * 14. 12. 1895, odd. 26. 4. 1923 Alžběta Lady Bowes-Lyon, deera hraběte ze Strathmore * 4. 8. 1900
Zasnoubení v červenci 1947	(Dílky) Alžběta, princezna anglická * 21. 4. 1926 Londýn
Oddání Londýn 20. listopadu 1947	Albert, princ manžel (rod Sasko-Koburg-Gotha) * 26. 8. 1819, † 14. 12. 1861 Viktoria, královna anglická (rod Brunšvíc-Lüneburg) * 24. 5. 1819, † 22. 1. 1901 odd. 10. 2. 1840
	Albert, princ hessenský (rod Battenberk) * 1823, † 1888 odd. 1851 morganat. Julie Terezie hrab. Haucke † 1895 (od 1858 princezna z Battenbergu)

Kristian Turnwald: O heraldické zásadě „kov na kov“.

Jde tu o řešení staré otázky, ke které se někteří heroltové vrcholné a pozdní gotiky stavěli odmítavě; novověcí heraldičtí spisovatelé jejich stanovisko kodifikovali a převážná většina moderních heraldických historiků prostě opakuje vyčtenou thesi, dokonce dodávajíc, že erby s kovem na kovu (míněny barvy žlutá a bílá) neexistují kromě znaku království jerusalemského; a pokud se objeví, že tu jde o erb chybny. V literatuře o této otázce, která se v dějepisectví sice nepovažuje za světobornou, doposud nebylo debatováno. Zvláště se nevyskytla příležitost vysloviti, zda se takové »chyby« dopustil třebas adept heraldiky nebo diletant při kolorování obkresleného znaku, anebo také středověký a renaissanční herolt. Zatím jen utrží výsměch ten, kdo zapochybuje o tom, že kov nesmí přijít na kov. Proč? Protože proti tomo byli pověřiví kronikáři, živě líčící boje svých současníků s draky, orání sousedního opata se zapraženým dáblem a jiné skutečné události. Avšak dnešní kritický heraldik, věřící už v otáčení země kolem slunce, opovážlivě se poohlédne po klasické živé heraldice, sdělí svá zjištění a vynasnaží se vysvětliti záhadné rozpory.

V prvé řadě nutno zdůraznit, že správnými heraldickými tinkturami provedené zbarvení jasné běli a tmavé dukátové žlutí jest kombinací viditelnou i na větší dálku. Jinak by ani nebyl papež Alexandr II. daroval Vilému Dobyvateli bílý praporec se žlutým křížem, pod nímž zvítězil v bitvě u Hastings r. 1066 (viz též gobelin v Bayeux); a Gotfríd vév. Bouillonský by nebyl se stejným praporcem r. 1099 vtáhl do Jerusaléma (štít berličkového kříže provázeného v úhlech křížky — dle Matyáše Pařížského kříž obecný v poli posypaném křížky — vznikl asi o půl století později).

Jak si ale máme vysvětliti, že se z předheraldické doby vynořují rody s erby v těchže barvách a že se obdobně malované znaky stále opakují právě v klasické heraldice? Oldenburský rod Ompteda má ve stříbrném poli zlatého dvouhlavého orla se zeleným třílistkem po stranách mezi hlavou a křídlem. Brémský rod Resen má zač. 14. stol. ve zl. poli stř. břevno pokryté 3 černými hlavami medvědými. Lüneburský rod Dassel z téže doby má půlený štít: v horní stř. půli s kráčejícím zl. lvem. Štít rodu Moennich, splynuvšího s rodem Larisch, byl žluto-bíle čtvrcený. Düringshofenové mají ve stř. poli zl. kosmé břevno, Gahlerové ve stř. poli zl. klíč postavený, Eibensteinové v poli bílo-červeně štípeném zl. křídlo, Stalové stř. hrot dělící štít na pole zl. a červ., Nützové v poli šikmo červ. a zl. děleném stř. jednorožce, maierhofenští maršálkové vodorovné dělení zl. - stř. - červ., Berchem - Königsfeldové ve

čtvrceném štítě 2. pole stř. a v něm zl. trup krále, badenští Schönau mají ve zl. poli stř. kůl přepažený černým pruhem, Buchloe v červ. poli štítek zl.-stř. štípený, Leun ve stř. poli zl. půlměsíc s vnitřním obličejem, Webern ve zl. poli stř. půlměsíc, Furtenburgerové ve 2. poli stř. 3 zl. koruny, Miniati mají 2. a 3. pole stř. s lilií zl.-červ. štípenou, Kirchberg má štít půlený s horní půli červ. a stř. štípenou a dolní půli celou zl., Mende-Steinfels ve 2. a 3. zl. poli 3 stř. čapí krky, Tettingen ve zl. poli stř. srp s červ. držadlem. Ampringen v červ. poli 2 stř. kůly přepažené zl. břevnem, Rieteburg ve zl. poli stř. kosmé břevno pokryté 3 červ. růžemi, Giengenové měli ve čtvrceném štítě 2. a 3. pole šikmo zl.-stř. dělené a v něm postavenou sekuru se stř. ostřím a zl. toporkem (tedy opačných barev), Haimové v 1. a 4. poli třikrát čern.-stř. děleném zl. vzpřímeného medvěda, Kranichfeld (Reuss) má ve stř. poli zl. jeřába, Sachsen-Altenburg ve 4. poli modr. vyzkazuje lva zl. a stř. půleného, štýrstí Storchové obdrželi 1469 hned štít čtvrcený a ve 2. a 3. poli zl. lva stř., Fünfkirchenové měli štít štípený a pravou půli půlenou stř. a modré kdežto levou celou zl.

Z dalších mají Barbo v modr. poli stř. lva a celý štít přepažený zl. kosmým pruhem, San Gimiano v červ.-zl. půleném poli stř. lva, savojští Championové skvostný erb ve zl. poli stř. rytíře na cválajícím bělouši s čern. postroji, Crivelli čtvrcení červ.-stř. a v něm zl. sítio, Natali ve stř. poli červ. kosmý pruh provázený nahoře zl. lilií a dole 3 zl. hvězdami, Centani a Tirelli měli zl. obloukovým břevnem štít rozdelen na horní pole modré a spodní stř.. Consoleti ve 2. a 3. poli půleném v dolní jeho půli další půlení stř.-zl., Giandonati v poli stř.-červ. půleném zl. liliové kolo, Calefati v modr. poli stř. gryfa přepaženého zl. pruhem, Perugini má ve štípeném štítě pravou půli stř. nahoře se 3 zl. liliemi a dole 2 červ. zkrácenými kůly, Ponzarini ve štítě půleném nahoře stř.-červ. svislé pruhy a dolní půli celou zl.; portugalští Sylva-Taroucca měli štít zprvu stř.-zl. čtvrcený a koncem středověku do stř. čtvrti vsadili červ. lva, španěští Ugarte v poli stř.-zl. čtvrceném 2 vzpřímené přivrácené gryfy podle čtvrtí pole půlené a opočně barvené, jakož i Perlas zl. klín projmutý dělící štít na pole černé a červ., a v každé části (tedy i ve zl. klínu) jest po jedné stř. kouli. Normanští Falliot-Crenneville měli ve stř. poli červ. ondřej. kříž zakrytý zl. orlicí, francouzští Bart štít třikrát zl.-m.-stř. dělený (takže stř. a zl. pruhy dvakrát sousedí). Ze Švýcarů Hinwilové měli znak půlený nahoře zl.-stř. štípený a dolní celý modrý. Castellové ve štípeném zl. a stř. poli červ. kráčejícího lva; dále Ranis ve stř. poli zl. lva držícího v tlamě červ.

jelení hlavu, Graesweinové ve 2. a 3. zl. polí čern. lva se stř. vzpřímeným jednorožcem. Wetteringové zl. a modré štípení celé posypané stř. krůpějemi a k tomu v hlavě štítu oblaka a v patě štítu zel. trojvrší s červ. květinou o 3 květech. Guttensteinové mají (též ve znaku Hostouně) ve 3. poli erb Rabsteinů: v poli stř. a zl. půleném lev střídavých barev ač původním znakem bylo jen stř. a zl. půlení; Illenburgové (též ve znaku Jirkova a Slavětína) ve zl. poli stř. kosmé břevno pokryté 3 červ. srdeci. Gradiška má v poli zl. modré půleném stř. kotovový kříž, Thiaucourt ve stř. poli zel. hrozen a ve zl. hlavě štítu černé T, Stenay ve stř. poli červ. kroky provázenou zl. lvem, Sieraków v poli červ.-zl. čtvrceném stř. orlici, Urwes ve stř. poli modré říšské jablko se zl. pásy a křížkem.

V jihovýchodní oblasti křesťanské uherství Zay-Voya mají již v letech 1210 štít štípený stř. a zl. k čemuž nádherný klenot pravého křídla stř. a levého zl., sedmihradští Hermánové od let 1320 ve stř. poli zl. draka. Grisogonové splitští mají vodorovné zl.-stř. pruhy v černé obrubě, kotorští Tomové ve stř. poli 3 zl. kosmé pruhy, chorvatští Bitovci-Gerebenové ve stř. poli 3 zl. korunované lví hlavy zpředu. Z dalších Jugoslavců měli Čubretiči-Mihačeviči štít zl. a stř. půlený a přepažený červ. kosmým břevnem pokrytým 3 stř. hvězdami, Kotromanoviči ve zl. a stř. kosmo pruhovaném poli červ. lva, Kukrečči pak ve stř. poli 3 zl. kůly přepažené břevnem stř.-červ. cihloványm. Dále peleponésský rod Doxat měl ve stř. poli zl. lva a císařství trapezuntské od r. 1204 ve stř. poli zl. baziliška.

Zlatý lev ve stříbrném poli jest heraldickou záležitostí samou o sobě ve středověku a v novověku. Dvouocasý se nachází v 1. a 4. poli štítu hochberského a ve 4. poli štítu-reifferscheidtského, bosenští Raskoviči jej mají přepaženého červ. kosmým pruhem, Metzburg jej má ve 2. a 3. poli červ. a bíle štípeném. O zlatých lvech ve stř. poli rostoucích zvláště v oblasti heraldiky polské psati by zabralo stejně mnoho míst, jako vypisovati všechny zlaté hvězdy, slunce, měsíčky, třílistky atd., pokrývající stříbrná břevna, kříže, kroky atd. v heraldice západní. Pro zajímavost nutno se zmíniti o erbu elsaských Voltz-Altenau, který jest kosmým břevnem rozdelen na horní část červ. a dolní modrou, a toto břevno jest stříbrné a pokryté zlatým křížem ale vroubeným černou nití. Naproti tomu zase Rottensteinové mají ve stř. poli červ. kosmé břevno, avšak zlatě vroubené a na pokos mřížované.

Jest tu dále celá řada znaků, v nichž bezprostřední sousedství barvy zlaté a stříbrné není tak nápadná. Jako příklad lze uvésti, že Le Havre má v červ. poli zl. plameny a v nich stř. salamandřa, Schaffhausen ve zl. poli na zel. patě stř. hrad s vyskakujícím černým beranem, Hundwyl ve stř. poli vzpřímeného čern. medvěda pronásledo-

vaného vzpřím. zl. psem, Giromagny ve stř. štíť zl. patu na níž stojí 3 červ. věže, ve čtvrceném štítě Ulfeldů ukazuje 3. pole stř. hůl zl. ovázanou modrou stuhou. Též příkladů kostkovaných nebo pruhovaných figur, kde se barvy obou kovů dotýkají, lze nalézti celou řadu; na př. z nejstarších má Gehmen ve stř. poli modré břevno s 3 zl. kůly, Osoliňski v červ. poli stř. sekru se zl. topůrkem, braniborští kuchmistrů (hr. Schulenburg) ve zl. poli vola stř.-červ. čtvrceného, Dietrichsteinové mají kosmé dělení zl.-červ. se 2 stř. vienařskými noži, esextí Nortostové měli v červ. poli stř. pokosné mříže přepažené zl. pruhem, Hohenecckové černo-stř. kostkované se zl. volnou čtvrtí, porýnská Marck má ve zl. poli břevno červ.-stř. kostkované, Herefordové měli v modr. štítě kosmé břevno s pruhem zl.-stř.-zl. a provázené 6 (3 + 3) lvíky atd. Pro nedostatek místa nelze uvésti hermelínových pruhů, okrajů, čtvrtí, křížů, krokví, kůlů atd. hraničících bezprostředně na zl. barvu figury nebo pole.

Zbývá jen se ještě zmíniti o českých městech a rodech usedlých v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, získavých už ve středověku nebo časném novověku znak, spojující barvy obou vzácných kovů. Tak mají Poděbrady ve zl. poli stř. hradbu s věží a branou, nad kterou roste minsterberská orlice červ. a modré štípená; Tábor a Terezín mají v zásadě rovněž stř. hradby s branou a 2 věžemi, Pacov ve zl. poli na pažitě stř. věž s přivárceným dvouocasním lvem s horní půli modrou a dolní červ., Žlutice v poli červ. a zl. štípeném stř. věž na pažitě provázenou zl. dvouocasým lvem a čern. hráběmi, konečně Cerhovice ve zl. poli 2 stř. věže na trávníku. Z jiných figur má Holice štít štípený a v pravé zl. půli na pažitě stř. studnu, Jáchymov 1. a 4. pole šikmo červ. a zl. dělené a v něm stř. dvouocasého korunovaného lva, Kynžvart v červ. stř. štípeném poli zl. trup lva, Žebrák v červ. poli stř. pravou horní neho lva, Kynžvart v červ.-stř. štípeném poli zl. a dolní půli stř., takže zl. hlava lva spočívá ve stř. čtvrti, Plzeň má v 1. čtvrti štítu ve stř. poli 2 zl. postavené klíče. Vypočítávati všechny příznaky a polepšení erbu v podobě zlatých písmen na stříbrných figurách nebo polích by zabralo příliš mnoho míst.

Z rodů měli páni z Roupova ve stř. poli černý kůl zakrytý zl. orlicí, Vodňanští z Wildfeldu ve čtvrceném štítě 1. a 4. pole stř. se zl. lvem držícím zel. hada, olomoucký hodnostář Missata z Klausenburka v červ. a zl. půleném stř. jednorožce, Máček z Löwenecku ve stř. poli zl. lva korunovaného a držícího modrou kouli, Klannerové z Engelshofenu v poli stř.-modré kosmo štípeném zl. šíp kolmý, Těžký z Hradiště má jedno z polí zlaté se zkrácenými kůly stříbrným a modrým, Štolbové z Doloplaz měli štít 4-krát šikmo dělený na pruh černý. stř., zl., černý a stř., Zárybenští pak ve zl. poli stř. čápa stojícího na stř. rybě

v modré patě štítu. Ze slezských měli Mikošové ve 2. a 3. zl. poli stř. gryfa, Tharoulleové v 1. stř. poli zl. hlavu gryfa a ve 4 stř. poli zl. nohu gryfa, Langguthové ve stř. poli na zel. patě zl. lva držícího zel. věnec, Prinzové z Buchau ve stř. poli lva zl.-červ.-kostkováho.

Vyjmenovali jsme jen část příkladů namátkou vzatých. Jest svrchovaně pravděpodobné, že v drobné rodové i městské heraldice XVIII.—XX. stol. oblasti severské, ruské, západní i středomořské, v Praze nepřístupné, lze nalézti další doklady kombinací kov na kov. Není však těch zde uveřejněných důkazů už dosti pro otázku, co tedy s tvrzenou fikcí, že to má být proti heraldickým pravidlům? Z heroltského stanoviska ovšem přece něco na tom asi bude. Rozluštění nám napoví předpis řádu Německých rytířů, který vůbec zakazuje zdobiti štít barvou zlatou nebo stříbrnou; výjimky byly povolovány jen velmistrům. Není totiž pochyby, že symbolisující středověk v barvách zlata a stříbra viděl tinctury zvláště čestné a honosné. Dá se tedy vycítit, že ideálem kdejakého nového rytíře mohlo být, aby na štítě soustředil třebas hned obě tyto barvy. Tím by byl arcič čestností svých barev předčil leckterého feudála, neřku-li krále ba i císaře a papeže, což ovšem bylo naprostě nepřípustné. Heroltové, rádící novým rytířům při výběru erbu a klenotu, mohli někdy mít pernou práci se svými klienty, aby je odradili od barev obou kovů, které si povýšenci asi v pravém slova smyslu »oblíbili«. Středověkému scholastickému dogmatismu tu pak nezbývalo nic jiného, než podle vzorů starších (v subtropech nezdravé přílišné požívaní dobrého vepřového prohlášeno za hřich; krásná pohanská Jupiterova Jitřenka — Jubal Lucifer-Světlonoš — prohlášen knížetem pekel, ač sv. Lucifer, biskup cagliarský, jest patronem ostrova Sardinie; v létech 1570 byly turnaje, v předchozích staletích oslavované, zakazovány jako zábava surová a nebezpečná a v turnaji padlý nesměl být pochován uvnitř hřbitovní zdi) prohlašovati svůdné spojení žluté a bílé barvy v jednom štítě za náramnou hanbu a strašnou ostudu.

Že to nicméně nebylo mnoho platné, o tom svědčí skromný výňatek z evropské heraldiky zde uveřejněný. Pro moderního heraldika dbalého historické pravdy by však bylo trapnou věcí, když by měl z přesvědčení zakládati bludné učení, že dějiny heraldiky neznají spojení »kov na kov« a že nešetření této zásady jest laickou chybou. Sice již skoro 150 let není českého herolta, který by přicházel do rozpaků při volbě mezi vratkým dogmatem a vědeckou pravdou. Avšak přece se tu a tam upravují nebo tvoří znaky obcí a spolků. Při malém výběru heraldických tinctur by pak snad nevadilo, pro účely odlišení dáti občasnovou nouzovou přednost kombinaci barvy zlaté a stříbrné třebas před vřílišným zaváděním neurčitých barev »přirozených«, ba i před ne-

ustálým lživlasteneckým zneužíváním barev zemských. Naprostě by se tu nedalo mluviti o heraldické chybě, které by se kdo dopustil proti pravidlu, jež se často omílá ale ve skutečnosti vůbec neexistovalo.

LITERATURA

Archives Héraldiques Suisses (Schweizer-Archiv für Heraldik). Vydává »Société suisse d'héraldique« (Schweizer. herald. Gesellschaft). Redaktor: D. L. Galbreath (Baugy s. Clarens) a P. Rud. Henggeler. Ročník LX., rok 1946. 128 stran, XXVIII tabulí. Cena asi Kčs 270.—. Krásná publikace na křídovém papíru, s četnými vyobrazeními. Z bohatého obsahu letmo uvádíme: »Fröwlerové z Basileje, Nejstarší znaky neuchátské, Znaky kláštera sv. Jana a jeho opatů, Erbovní listy v St. Gallu, Znak a vlajka knížectví liechtensteinského, Rodinné znaky z kraje Saanen, Čtyři pečeti domu savojského, Švédská pohrební znamení erbovní, Znaky šoltyských rodin z Kaiserstuhlu, O rodině de Couthenans atd., atd. Ročník LXI. č. 1 a 2, má důkladnou studii o pečeťích opatů kláštera v Einsiedeln z pera P. R. Henggeler O. S. B. s bezvadnými reprodukcemi. Ačkoli se uvádí první opat Eberhard již v roce 954, první zachovaná pečet z r. 1130 se připisuje teprve jedenáctému opatovi Wernherovi (1122—1142). Jak hluboce a podrobně proniká časopis do historie země, ukazuje mezi jiným práce R. di Borgomale o znacích anglických diplomatů ve Švýcarsku v letech 1617—1947!

Bohemica — Viennensis, časopis pro dějiny československé menšiny v Rakousku. Majitel, vydavatel a redaktor Karel Matal-Polan, Vídeň XX, Wenergasse 35. Vychází rozmnoženo cyklostilem; prvé číslo o 23 stranách všímá si zatím jen současné doby.

Heraldiky a sfragistiky upozorňujeme na odborné časopisy: ve Francii, **Nouvelle Revue héraldique.** Red.: Dr. E. Oliver, Paris II, 66, Boulevard Raspail. Edit.: M. Gaston Saffroy, Paris VI, 4, rue Clément, 600 fr. Ročník XXIX.

V Belgii. Le Blason. Directeur: F. Koller, 35, rue de l'Alliance, Bruxelles III, 200 fr. belg.

Dr. Václav Pešák, **Archivalie patrimoniálních a okresních soudů v Čechách,** Praha 1947, Stát. tiskárna. Inventář archivu min. vn. v Praze č. 1. Všem zájemcům, kteří potřebují informaci o stavu spisovného materiálu soudů patrimoniálních, a jejich pokračovatelů, státních okresních soudů po r. 1850, poskytuje tato příručka po odborně instruktivním úvodě na 60 stránkách spolehlivé poučení.

Knihy černé jinak smolné při hrdelním soudu v městě Bystrém od r. 1625. Přepsal JUDr. Emil Pavel Lány. Liberec 1946, str. 57. Vyšlo jako I. sv. edice Obrazy ze staročeského soudnictví. Tato práce dnes již zemřelého autora podává v líbivé grafické úpravě smolnou knihu města Bystré u Poličky z let 1625—1751 v moderním přepisu. Mimo krátkého ale obsaženého úvodu má kniha ještě zajímavou obrázkovou přílohu, znázorňující pohled do mučiny. Doufejme, že edice Obrazy ze staročeského soudnictví bude mít nadále možnost publikovat tak dobře a úspěšně.

Wolf Miloslav PhDr. »Popis městských archivů v Čechách.« Nákladem Zemského národního výboru v Praze 1947. Cena neudána, str. 333. Zvláštní otisk ze »Zpráv českého zemského archivu« sv. XI.

Touto publikací prvního svého druhu u nás vůbec dostává se do rukou historiků, archivářů a všech badatelů a zájemců o české dějiny cenná příručka, která podává přehledně bohatství městských archivů v Čechách od listin a privilegií, přes knihy k nejnovějším spisům a literatuře.

Práce PhDr. M. Volfa, inspektora nestátních archivů v Čechách, vznikla z několikaleté výzkumné činnosti úředníků zemského archivu, kteří se při své práci v posledních letech před válkou, za války a nejintensivněji po revoluci dostali do městských archivů, a navázali tak na starší podobnou činnost svých předchůdců z počátku tohoto století. Jen z několika míst zaslali své příspěvky městští archiváři sami.

Knihu je rozdělena abecedně podle míst, u každého se čtenář seznámí s listinami a privilegiemi, nejstaršími a vzácnějšími knihami a najde i pořízení o nejnovějších spisech. Ke konci skoro každého popisovaného místa připojil autor literaturu. Zajímavé jsou zprávy o škodách a ztrátách archivů za války a po revoluci, zvláště pokud jde o archivy v pohraničí.

I když »vydaný podpis městských archivů v Čechách je vynikající pomůckou pro českou historiografii, kterou seznámuje s historickým materiálem, mnohdy těžko přístupným a někdy zcela neznámým«, jak výstižně napsal v předmluvě této práce prof. dr. Josef Borovička, nechce a zcela jistě ani nemůže podat autorova práce obraz úplný. Vždy nutno počítati s novými přírůstky neb objevy, a s doplnky materiálu. A již dnes by bylo možno mnohé opravit a doplnit. Tím ovšem tato kniha naprostě neztrácí v ničem na své veliké ceně, a široká obec historická musí za ni být plněmu a svědomitěmu autorovi i jeho spolupracovníkům vděčna.

Zd. Bičík.

Jan Muk. Dr. Jan Slavík, bojovník za právo národa. Jindřichův Hradec, tiskárna Jaroslava Svobody, cena 35 Kčs. Spis podává životopis a korespondenci nadaného vlastence, rodáka z Nového Etyňku, který se stal v roce 1890 poslancem a záhy na sebe upozornil svou vyhráněnou individualistickou založenou osobností stejně jako darem výmluvnosti. 17. března r. 1893 podal návrh na zavedení všeobecného, přímého a tajného hlasovacího práva pro muže od 24 let. Spíšku dodává na zajímavosti korespondence s vynikajícími současníky: s Juliem Grérem, Alfonsem Šťastným, Drem Škardou, Eimem i T. G. Masarykem. Pěkný příspěvek k politickým dějinám konce minulého století.

František Zuman: »Knížka o papíru« (Stopami věků, Monografie z českých dějin kulturních č. 18). Praha 1947, nakladem Společnosti přátele stárožitnosti, stran 94 a 12 vyobrazení, cena 48 Kčs (pro členy 37 Kčs).

Tento knihou vynikajícího odborníka se dostává zájemcům o kulturní dějiny a průmyslové podnikání do ruky v odborné literatuře práce prvního svého druhu. Autor dovedl podat v několika obsažných kapitolách historie papírnictví v českých zemích s patřičným ohledem na poměry v sousedních státech. To vše vhodně zasadil do celkového světového vývoje.

Významný je závěr knihy. Zuman poukazuje na konec své knížky zvláště na problém zkázy dnešního moderního papíru. U nás máme sice nejstarší památky papírové již z XIV. stol., ale to jen proto, že jde o papír ruční. Dnešní strojový propadá zkáze mnohem rychleji, jak se poukazuje v odborných archivářských kruzích. Je tedy nezbytně nutno, aby se této otázce věnovala v budoucnu velká pozornost. Na konec umístil autor kapitolu, která v bibliografickém přehledu podává souhrn bádání o papíru vůbec.

ZPRÁVY

D. L. Galbreath:

Znak Winstona Churchillia.

(Se svolením autora přeložil K. Turnwald.)

Spolková rada švýcarská věnovala anglickému státníku při jeho návštěvě ve Švýcarsku reprodukci slavné bernské kroniky Diebolda Schillinge z r. 1483. Její čtyři svazky byly vyzdobeny heraldickou knižní značkou, rytou Pavlem Boeschem, kterou zde otiskujeme. — Winston Churchill jest synem lorda Randolpha Churchilla, druhého syna sedmého vévody z Marlborough. John Churchill, první vávoda z Marlborough, slavný vojevůdce (1650—1722), neměl syna, který by jej byl přežil, pročež převedl své tituly na své dcery a jejich potomky. Po Henriettě, hraběnce Godolphinové, vévodkyni z Marlborough, vévodský titul přešel na jejího synovce Karla Spencera, pátého hraběte ze Sunderlandu, a spočinul od té doby na jeho potomcích.

Znak bývalého ministerského předsedy Winstona Churchillia se podobá znaku jeho otce: Čtvrcený štít. V 1. a 4. černém poli stříbrný lev a ve stříbrné volné čtvrti červený heroltský kříž (za rod Churchill). Ve 2. a 3. poli opět čtvrceném stříbrně a červeně, z nichž červené čtvrti jsou zlatě na pokos mřížovány, jest černé kosmé břevno pokryté 3 stříbrnými škeblemi (za rod Spencer). Do hlavy štítu vsazen stříbrný štítek s červeným heroltským křížem, opatřený středním štítkem modrým se 3 zlatými liliemi (značí polepšení udělené prvnímu vévodovi). V srdci celého štítu jest jako brisura zlatý půlměsíc. Z klenotů jest jeden churchillovský: stříbrný leopard držící čer-

vený praporec se stříbrnou ušatou rukou. Druhý jest spencerovský: ze zlaté koruny rostoucí stříbrný gryf s dvojitým červeným obojkem. Španělské heslo Piel pero desdichado jest heslem rodu Spencerů a vztahuje se na jejich předpokládané příbuzenství s rodem Le Despenser z třináctého století.

Katedrála svatovítská a ostatky svatých.

Vyšehradu, listu pro křesťanskou kulturu ročníku třetího č. 2., přineslo podnětnou studii z pera prof. Sokola o definitivním a účelném uspořádání interiéru katedrály svatovítské. V principu autor požaduje umístění Colinova náhrobku pod Wohlmuttovu kruchtu na straně evangelijní a před nynější, hluboko do lodi předsunutou, oltářní mřížkou postavení oltáře sv. Vojtěcha se světcovými ostatky.

Návrh je vážný a úvahy hodný. Jeho největším kladem je vytvoření kompaktního interiéru, skutečného, živoucího liturgického prostoru a tím úniku z risika museálního charakteru katedrály. Oltář sv. Vojtěcha má zároveň přechozovat Sanctissimum a je v návrhu koncepován citlivě s ohledem na monumentalitu a význam hlavního Kranner-Mockrova oltáře. Navrhovatel si jej představuje jako současný skvostný reliktiář pro ostatky světcovy. Návrh tedy dlužno výtati. Ještě počátkem diskuse, když ne již definitivním, po všech stránkách dokonalým, protože domyšleným projektem. Při jeho četbě vzpomínáme mimoděk na strážce katedrály ničím a nikým neunaveného a neznechuceného, iniciativního, uvažujícího a ruce ku pomoci podávajícího, hned slyšícího a hned zase poučujícího, v každém případě slučujícího biskupa blahé paměti Dra Podlahy. Dnes jako bychom měli odborníky bez moci a moc mající bez odbornosti, jedni o druhých nevědoucí, když ne přímo proti sobě pracující.

Ale Vyšehradu, listu pro křesťanskou kulturu, ročníku třetího číslo třetí, navazuje na článek profesora Sokola poznámkou na str. 43. nadepsanou: »Jenom věc vkusu?« Pan »jm.«, který noticku jen takto podepsal, se pozastavuje — snad právem — nad tím, že »nejde jen o uložení ostatků našich českých patronů, ostatků sv. Kříže a jiných klenotů, které do pražské katedrály snesl ponevídce Karel IV.« Praví, že tyto ostatky jsou uloženy ve vitrínách katedrální klenotnice mezi uměleckými díly minulosti a mezi všeobecnými... »co lze s klidem nazvat veteší a... co odporuje... i nejprimitivnějším předpokladům úcty sv. ostatků.«

Takto se tedy věc vážná a posvátná řešit nedá. Způsob, jakým se Vyšehrad domáhá v této věci nápravy, škodí jemu samému. Třeba především uvážiti, že katedrála je vlastně dosud ve stavu nedokončeném, jak ostatně dokazuje slušný a věcný článek Sokolův. Upozorňovat na nedostatky pietní uložení ostatků veřejnost takovým způsobem, jako to učinil p. »jm.«, připomíná práci někdejšího Rozmaru. Jenomže časy se poněkud změnily a rozmachovské manýry jsou v odstupu času hodnoceny jinak než jak se kdysi jevily, když už nehledíme k těm, kteří se kdysi tak sebevědomě a vševedoucě rozmachovali. Nejlepší vůle nynějšího nejd. pana arcibiskupa (který není však všudvpřítomný a vševedoucí!) je mimo každou pochybnost. Přednášel na fakultě liturgiku a není mu cizí interpretace canonů 1276–1289 codexu iuris canonici. Jistě by bylo věcnější, protože by se přiblížilo více cíli, napsat jemu nebo kapitule slušný dopis s konkrétním návrhem (pan »jm.« bude, jako znalec otázek souvisících s ostatky, jistě nějaký míti), jak ostatky v definitivní podobě nejpřinášejí instalovat.

Nějakou funkci by mohla při tom mít i kaple Sv. ostatků jinak Sternberská, kde je už uloženo nejvíce ostatků shromážděných Karlem IV. Dodatečně můžeme panu »jm.« prozradit, že je více lidí, kteří problém ostatků je vážnou starostí, neboť na Hradčanech jsou ještě jiné relikvie, než ty, které značka »jm.« spatřila v pokladnici chrámové a při tom pohledu byla neodolateně nucena evokovat v mysli, jak piše, vzpomínu na »protináboženské museum«. Těmto zajemcům není však dáno se uchylkovat s podobnými starostmi do časopisů »pro křesťanskou kulturu« a tam je řešit tak, jak to učínil on.

V olomoucké katedrále a v její blízkosti se také kdysi vyskytovalo mnoho ostatků, o jejichž definitivním a pietním uložení bylo rozhodovati. A našli tam řešení snad jedině možné. Všechny relikvie i s originálními, nebo dodatečně zhotovenými reliktiáři instalovali do presbytáře a do přilehlé chorové kaple (kde se recituje oficium v době zimní). Katedrální duchovenstvo v Olomouci recituje a zpívá tak své oficium v blízkosti sv. kostí a s nimi, vidi a má stálou připomínu svatých životů a svatých umírání minulosti před očima.

Tak žijí duchovenstvo i věřící s patrony katedrály, s patrony země moravské a při pohledu na ně si připomínají jejich slavné a hrdinsky velké činy, jejich víru, naději a lásku a přijímají jejich napomínání a ze vzpomíny na ně čerpají posilu pro své pozemské usilování k cíli nadpřirozenému. Hle praktické a slavné využití ostatků a jejich účelná a hodnotně využitá záchrana z profanujícího okolí. Řešení pietní (skříně s ostatky v olomoucké katedrále jsou skleněné, po obou stranách počátku chorových lavic v presbytáři), nemusí a ani nemůže být úplně kopirováno v pražských poměrech (kde je kaple Sv. ostatků), ale rozhodně může působit i nabádavě i k útěše p. »jm.« i jiných stejně, nebo podobně pobouřených.

II. sjezd čs. historiků.

Ukázal mnoho zajímavých skutečností. Národ se o historii zajímá, česká historie si ponechává ve veliké většině čistě objektivní vědecký postoj k historickému badání, máme řadu vynikajících historiků-vědců, kteří jsou s to dobré representovati československou vědu historickou na mezinárodním foru, národ takovými historiky vzdělávaný nemůže v budoucnu zakolísat, neboť na území tohoto státu žije přes tisíc let a to v úloze nikoli bezvýznamné nebo nečestné. Proto je o naši historii takový zájem, proto tento zájem podchycujeme a udržujeme, snažíce se ho ještě do šířky i do hloubky zvětšit ku prospěchu národa a státu. O to se měrou nemalou zasloužil také zatím nepřímo druhý sjezd československých (i když zatím oficiálně vlastně bez Slováků) historiků. Byl pracovní, byl representativní, byl podnětný.

Litovelsko.

Knihkupec Josef Chlíbek vydal ve snaze podpořiti v kraji turistický ruch pět knížek výkonné vypravených se stručnými dějinami hradu Bouzova Loštic a Litovle, s popisem krápníkových jeskyň v Mladči a Javoričku. Návštěvníkům kraje možno co nejvíce doporučiti.

Tetín. Starobylé tetínské památky se obnovují, zásluhou horlivého vlastivědného pracovníka prof. Karla Pobudy v Berouně II, 693 a Jana Chalupceckého.

Museum v Bojkovicích na Moravě vydalo Vzpomínkový tisk k sedmdesátinám spoluzakladatele krajinského muzea faráře Aloise Vícenka, v němž se čte jak může zanícený venkovský inteligent přispěti svou hřivnou na zvýšení kulturní úrovně kraje ještě prací mimo svou úřední činnost.

D O T A Z Y

59. Kubáť Josef odd. 10. 2. 1789 v Herálci s Annou, dc. Josefa Duška.
60. Sedlák Václav odd. 21. 10. 1766 v Lipnici nad Sáz. s Kateřinou, dc. Václava Košíka.
61. Fialka Josef (rodiče Jan. Marie r. Kubátová) odd. 7. 2. 1825 v Dolních Kralovicích s Marií Annou Růžičkovou.
62. Růžička Jan, nár. 25. 10. 1761 f. Dol. Kralovice (rodiče Vít, Kateřina).
63. Krupičková Dorota, nár. 12. 5. 1779 Volichov (rod. Václav, Ludmila).
Bližší údaje ohl. dotazů 59.—63. vyprošuje si Fr. Kubat, Wr. Nendorf, Schlossmühle, Nied. Österreich.
64. Köhler Frant. Ondřej nar. kol 1820, zemř. 1892 v Melbourne, Austr., zanechav značnou pozůstalost. Rodiče jmenovaného: Jakub, Marie r. Brandensteinová, nar. 7. 10. 1779 v Praze. Potomci sourozenců mají dodnes nárok na dědictví. Příp. zprávy přijímá arcibiskup konsistoř v Praze.
65. Žlebý u Vilémov u Golč. Jeníkova. — Kdo mi opatří matriční výpisky?
66. Maška Josef zemřel v USA. Dědicové pozůstalosti Josef, Vojtěch, František, Marie Mašková, Marie Komanová a Milita Štolbová mají se hlásit v Min. zahr. věcí, Praha IV. (odbor V.).
67. Hála Matěj 1770 ujal pustý statek v Hostivaři. Nar. kol. 1728, oddán neznámo kde před 1770. Odkud přišel do Hostivaře?
68. Hradec, Králové. Kdo mi za odměnu obstará výpisy z městsk. archivu? Zprávy J. Fleissig, Praha-Smíchov, Nádražní 19.
69. Hudec Josef zemř. v Racine (Wisconsin, USA) zanechav značnou pozůstalost pro sestru Annu a Františku, jichž addressa neznáma. Přihláška příbuzných na Min. zahranič. věcí odbor V.
70. Tumlič z Borče. Prosím o znak. i rodokmen, a ostatní zprávy.
71. Wildt, Vyl. Kdo mi opatří matriční i archivní výpisky z Plzně z r. 1600—1750? Dipl. Ing. Walter Wildt, Ob. Öster. Landesarchiv, Linz a/Donau, Promenade 33.
72. Lejčar, Leitzer. — Hledám výskyt před r. 1750.
73. Sbírám podivná a žertovná staročeská příjmení. Výskyt lask. hlašte s udáním pramene.
74. Pichelberger z Pichelbergu. — Zprávy v Dobř. sbírce a ost. sbírkách Zemského archivu nepatrné. Prosím o všechny údaje o tomto rodu ze XIV.—XVII. stol.
75. Kluk. Co značí tento výraz v heraldice? Literatura si odporuje. F. P., K.
76. Ve Švédsku prý každý občan byl státem označen běžným číslem. Číslo jest pro každého občana jiné, a jde všemi doklady. To má význam i pro rodopisce. Jest známo něco bližšího?
77. Vomáčka (Omáčka, Womazeka, a pod.) Písemně i tištěné zprávy o tomto rodovém jméně ze všech dob a krajů, též i ze zahraničí, zvláště z U. S. A. vyprošuje si nově zakládaná Rodová zádrhuha rodu Vomáčků, adr. Rudolf Vomáčka, Praha XIX., Ulice české družiny 11.)

78. Händel. Jest něco známo o českém původu matky skladatele G. H. Händela?
79. Dočekal. Toto příjmí vyskytuje se na Přibyslavsku. Lze je nalézt také v jiném kraji Čech neb Moravy?
80. Hubálius Matyáš (též Hubal, Hubálek) farář v Kralovicích u Plzně před r. 1652, vstoupil do kláštera plaského asi 1631. Přišel z Moravy, z Podolí, a s ním patrně i některé příbuzní. Z kterého Podolí pocházel, a kteří s ním odešli? Který moravský rodopisec by byl ochoten provést tento výzkum za protislužbu podobného výzkumu v archivech pražských, příp. za honorář?
- Ing. Václav Oliverius, Týnec n. Sáz.
81. Šmejkalová Marie, nar. pravděpodobně 26. 5. 1824, vdána 6. 2. 1849 za Jana Moňka. Hledám místo narození.
82. Záruba, příp. Záruba z Hustřan. Písemně i tištěné zprávy o tomto rodovém jménu všech dob i krajů, se sdělením pramenů, vyprošuje si Mil. Záruba, Praha XIV., Sámová 624. Sjednané výlohy hradim.
83. Kolín n. Lab. Kdo za velmi dobrou odměnu opatří farní výpisky z farních matrik v Kolíně n. Lab.? Správci matrik pro nedostatek času není možno tu to práci vykonat.

O D P O V Ě D I

2. V r. 1558 ksaftuje v Soběslavi Brücki, soukeník. Manželka Mandelína, bratr Jiří Čadík, sestra Regina. J. Lintner, Třeboň 151-I.
9. R. 1782 byl rychtářem ve Veselí n. Luž. Jan Skornitzl, chyrurgus. Sousedem byl 23 let. J.L.
10. K str. 96. prv. ročníku dodáváme, že výhostní list je datován 1569.
55. Oliva Matěj, krupař, r. 1782 byl již 12 let soušedem ve Veselí n. Luž. J. L.
47. Nemastil František byl r. 1837 ranhojičem ve Lhenicích. J. Z.
52. Řehoř Sokol kol 1694 kníž. schwarz. polním myslivcem na Hluboké, měl syny Václava a Františka. J. Z.
54. Šimon Linha, pojazný na Orlíku, oddán 1782 s Annou, dc. Flor. Teibla z C. Krumlova. Fr. Navrátil, archivář, Č. Kr.
54. Jan Nep. Linha nar. 9. 10. 1797 v Chýnově jako syn Simona Linhy, kníž. důchodního a Anny roz. Täublin. J. L.
56. Kostka Matěj 1826—1832 učitelem v Chelčicích. F. N.
56. 30. 5. 1699 pohřb. v Chýnově Martin Kostka, který jsouce u várky v pivováře, do kotla nešťastně padal a tím se oparil, od tý opařiny z tohoto světa sejiti musel, a pochován při chrámu Páně Trojice sv. J. L.
56. Kostka. Pan řed. L. Lábek poslal nám laskavě celou řadu výpisů o rodu Kostka v Libušíně, Ejropic a j. Zprávu v opisu předali jsme zájemci.
57. 4. 5. 1663 Marjána Hřebíčková postoupila dům někdy Fikse kováře v Lovosicích Václavu Hybnerovi. J. L.

POZVÁNÍ

k řádné, výroční, valné hromadě

Vydavatelského družstva »Rodokmen« v Praze, zapsaného společenstva s ručením obmezeným, kterou vykonáme v neděli dne 25. ledna 1948 o 10. hodině dopolední v klubovně Bumbrlíčkovy restaurace v paláci »Skaut« v Praze II., Vodičkova ulice 6 nové.

P O Ř A D :

1. Zahájení. Jmenování zapisovatele a dvou sčitatelů hlasů.
Volba ověřovatele zápisu.
2. Čtení zápisu o předešlé valné hromadě.
3. Zpráva představenstva.
4. Čtení zprávy revisního svazu a usnášení se o ní.
5. Zpráva dozorčí rady, schválení účetní uzávěrky a pro-puštění činovníků z odpovědnosti.
6. Volba představenstva a rady dozorčí..
7. Volné návrhy.

Představenstvo.

POZVÁNÍ

k řádné, výroční, valné hromadě

»Svazu přátel rodopisu v Praze«, kterou vykonáme v neděli dne 25. ledna 1948 o 10.30 hod. dopolední v klubovně Bumbrlíčkovy restaurace v paláci »Skaut« v Praze II., Vodičkova ulice 6 nové.

P O Ř A D :

1. Zahájení.
2. Čtení zápisu o předešlé valné hromadě.
3. Zpráva jednatele; pokladníka; knihovníka; archiváře; re-daktora.
4. Zpráva přehlížitelů účtů, schválení účetní uzavěrky a pro-puštění činovníků z odpovědnosti.
5. Stanovení členského příspěvku a zápisného.
6. Volby.
7. Volné návrhy.
8. Přednáška: *Rodopisné prameny v Archivu ministerstva vnitra a v Zemském archivu v Praze* prosloví Dr. Svato-pluk Vaníš.

Správní výbor.

Na skladě máme: —

»RODOKMEN«

časopis pro rodopis a znakování. - Ročník I.,
rok 1946, stran 96. - Cena Kčs 80,- pro členy.
Nečlenům neprodejně.

VLAD. J. SEDLÁK:

O počátcích erbů pražských cechů

Vyšlo 1945. Stran 56. Obrazových tabulí XII.
Cena Kčs 50,- pro členy. Nečlenům neprodejně.

Dr. VÁCLAV BARTŮNĚK:

Stručné dějiny kostela sv. Michala na Starém městě Pražském

(zvláštní otisk z I. ročníku časopisu »Rodokmen«).
Vyšlo 1946. Stran 47. Se 2 snímkami. Cena Kčs
12,- pro členy, Kčs 22,- pro nečleny.

ALOIS KUČÍK:

Po stopách předků Petra Bezruče

Vydali jsme spolu se »Společností Petra Bezruče
v Opavě«. Stran 102. Cena Kčs 54,- pro členy
i nečleny.

Nakladatel: Výdavatelské družstvo »Rodokmen«, zaps. spol. s r. o. Redakce: Praha I, Bartolomejská 9n. Administrace: Praha I, Národní 25. Novin. sazba povolena ředit. pošt. a tel. v Praze pod čj. IA-7-2372-OB-46. Dohledací pošt. úřad Praha 25. Tisk: Bří Vychnerové, Praha-Břevnov.